

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav světových dějin

Bakalářská práce

Jan Zumr

Němečtí spojenci v bitvě u Stalingradu 1942/1943

German Allies in the Battle of Stalingrad 1942/1943

Praha 2010

doc. PhDr. Václav Horčíčka, Ph.D.

Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu práce doc. PhDr. Václavu Horčíčkovi, Ph.D. za cenné podněty a připomínky, které pronesl během psaní této práce.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze dne 20. července 2010

Anotace

Tato práce pojednává o působení armád německých spojenců, tj. Rumunů, Italů a Maďarů, v bitvě u Stalingradu. Je koncipována tak, aby zachytila vývoj událostí od počátku angažování Rumunska, Itálie a Maďarska na východní frontě až po zničení jejich čtyř armád během zmiňované bitvy. Cílem práce je zhodnotit výkon rumunských, italských a maďarských jednotek a poukázat na nekamarádké chování německých vojáků vůči jejím spojeneckým spolubojovníkům. Rovněž se zabývá otázkou, zda jsou za porážku svých spojenců zodpovědní i samotní Němci, a pokud ano, jak velkou měrou.

Klíčová slova: Stalingrad, Rumunsko, Itálie a Maďarsko

This work discusses action of armies of German allies, i.e. Romanians, Italians and Hungarians, in the battle of Stalingrad. It is conceived so that to catch the development of events from the beginning of involvement of Romania, Italy and Hungary on the eastern front to the destruction of their armies during the mentioned battle. The aim of work is to evaluate the performance of Romanian, Italian and Hungarian troops and point out to unfamiliar behaviour of German soldiers to their allied brothers-in-arms. It also deals with a question if Germans themselves are responsible for the defeat of their allies, and if they are, how much.

Key words: Stalingrad, Romania, Italy and Hungary

Obsah

Úvod	6
Předehra	10
Diplomatická ofenzíva	18
Itálie.....	19
Rumunsko.....	22
Maďarsko	24
Podoba spojeneckých armád	28
Maďarsko	29
Itálie.....	32
Rumunsko.....	35
Koordinace	39
Působení na frontě a zkáza spojeneckých armád	46
Rumunská 3. a 4. armáda	47
Italská 8. armáda.....	54
Maďarská 2. armáda.....	66
Ohlédnutí za porážkou a její příčiny	75
Závěr	83
Prameny a literatura	87
Přílohy	90

Úvod

Dějiny 2. světové války patří v historiografii k nejčastěji zpracovávaným tématům, v obrovském množství prací k dějinám největší válečné apokalypsy, kterou doposud lidstvo zažilo, je ale analýze působení rumunských, italských a maďarských armád během bitvy u Stalingradu věnována jen menší pozornost. Zatímco politické souvislosti, důvody angažovanosti těchto německých spojenců a následky stalingradské bitvy byly již historiky podrobně prozkoumány, vojenské okolnosti, nasazení Rumunů, Italů a Maďarů na frontě, výkonnost jejich armád a vztah Němců k jejich koaličním partnerům během bitvy, nejsou příliš reflektovány. Či lépe řečeno, přetrvává zde jednostranný pohled, který hovoří o neschopnosti spojeneckých armád a nepřesvědčivých výkonech jejich vojáků a o tom, že Němci považovali své partnery za nespolehlivé a přidělovali jim proto podružné úkoly.

Právě z důvodu nepříliš velkého badatelského zájmu o tuto problematiku jsem si vybral za téma své bakalářské práce působení jednotek německých spojenců v bitvě u Stalingradu, přičemž se ve své práci pokusím dokázat, že výše uvedený pohled je příliš zjednodušující a že k celé problematice je třeba přistupovat s akceptováním různých specifik spojeneckých armád.

Moje bakalářská práce pochopitelně nemá ambice na vytvoření komplexní zhodnocení působení rumunských, italských a maďarských vojsk v bitvě u Stalingradu. Hlavním cílem mé práce je poukázat na určitý rozpor mezi běžně přijímanou zkušeností a poznatky, které vyplývají z hlášení německých styčných důstojníků působících u spojeneckých divizí a z hlášení spojeneckých velitelů. Tato hlášení poskytují mnohem diferenciovanější pohled na výkon armád německých spojenců a zároveň poukazují na mnohdy velice hrubé chování německých vojáků vůči jejich spojeneckým protějškům, které ostatně je dalším objektem

mého zájmu. Pokusím se také zhodnotit, jak moc byli za porážku svých spojenců zodpovědní samotní Němci a jak velkou měrou případně přispěli k jejich porážce.

Samotná práce je rozdělena do šesti kapitol, tak aby zachytila vývoj událostí od počátku angažování Rumunska, Itálie a Maďarska na východní frontě až po zničení 4 jejich armád během bitvy u Stalingradu. Úvodní kapitola, nazvaná „Předehra“, krátce pojednává o důvodech, které vedli nejvyšší představitelé spojeneckých zemí ke vstupu do války proti Sovětskému svazu, a o nasazení prvních svazků na frontě. Druhá kapitola, „Diplomatická ofenzíva“, přináší základní informace o německé snaze „přesvědčit“ své spojence, aby poskytli pro tažení v roce 1942 výrazně vyšší síly než v roce 1941. Kapitola „Podoba spojeneckých armád“ rozebírá kvalitu armád německých koaličních partnerů a jejich nedostatky. Na ni navazuje kapitola s názvem „Koordinace“, jejíž náplní je seznámit čtenáře se způsobem, jakým Němci řídili a koordinovali činnost jednotek svých spojenců. Pátá kapitola, „Působení na frontě a zkáza spojeneckých armád“, si klade za cíl postihnout problémy, se kterými se musela spojenecká vojska potýkat na frontě a během sovětských zimních ofenziv. Poslední kapitola, „Ohlédnutí za porážkou a její příčiny“, se pokusí zodpovědět, jaké byly důvody neúspěchu armád německých spojenců, jaké vztahy mezi sebou měli Němci a Rumuni, Italové a Maďaři během ústupových bojů a jaké byly politické následky stalingradské porážky pro toto spojení.

Pro sepsání mé práce byly klíčové dvě edice vydaných pramenů, a to *Akten zur Deutschen Auswärtigen Politik 1918 – 1945*, která mi poskytla důležité informace k diplomatickým vztahům mezi Německem a jeho koaličními partnery, a *Die Italiener an der Ostfront 1942/1943, Dokumente zu Mussolinis Krieg gegen die Sowjetunion. Motive, Fakten und Folgen*, ze které jsem získal řadu cenných poznatků o působení italské 8. armády v bitvě u Stalingradu a o realitě německo-italských vztahů během jejich společného působení na frontě.

Využil jsem rovněž prameny osobní povahy, totiž deník italského ministra zahraničí hraběte Ciana a paměti německého polního maršála Ericha von Mansteina „*Ztracená vítězství*.“

V odborné literatuře nenajdeme příliš mnoho děl, které by mapovaly působení rumunských, italských a maďarských armád na východní frontě, neřkuli přímo v bitvě o město se Stalinovým jménem, většinou se jedná o díla, která se zaměřují jen na určitý okruh témat. Výjimkou je práce maďarsko-švýcarského historika Petera Gosztonyho *Hitlers fremde Heere. Das Schicksal der nichtdeutschen Armeen im Ostfeldzug*, která věnuje značnou pozornost právě stalingradské bitvě. Cenné poznatky o schopnosti Německa řídit svoji válečnou koalici přinesl ve své knize *Nerovní spojenci, Německo a jeho evropské spojenci od koalice ke zhroucení* americký historik Richard L. DiNardo. Zajímavé údaje o spojenecké účasti přinesl také sborník *Stalingrad: Ereignis, Wirkung, Symbol* (editor Jürgen Förster).

Politickými okolnostmi vstupu Rumunska, Itálie a Maďarska do války proti Sovětskému svazu a následným německým úsilím o zesílení jejich účasti ve válce se mj. věnoval čtvrtý a šestý díl monumentální edice *Das Deutsche Reich und der Zweite Weltkrieg*. Velice přínosné dílo o rumunské armádě ve druhé světové válce, *Third Axis/Fourth Ally. Romanian Armed Forces in the European War 1941 – 1945*, sepsali historikové Axworthy, Scafes a Craciunoiu, výkonností italských ozbrojených sil se ve své publikaci *Italian Allies, Royal Armed Forces, Fascist Regime, and the War of 1940 – 1943* zaobíral MacGragor Knox a základní informace o maďarském příspěvku v bitvě u Stalingradu poskytl Mario D. Fenyo v díle *Hitler, Horthy and Hungary*. Popularizační dílo autorů Klimenta a Bernáda, *Maďarská armáda 1919 – 1935*, potom rozebírá maďarskou účast v bojových operacích do větší hloubky.

Z článků bych chtěl vyzdvihnout příspěvky již zmiňovaného historika DiNarda, které, ačkoli mnoho informací je již obsaženo v jeho knize, stále představují inspirující podněty

k zamyšlení. Nemohu opomenout ani studie Miroslava Tejchmana o rumunské armádě, které přináší základní informace o účasti tohoto německého spojence v bojích na východní frontě.

Na závěr si dovoluji přiložit jednu technickou poznámku. Pod pojmem „spojenci“ se obvykle rozumí spojení mezi Spojenými státy americkými, Velkou Británií a Sovětským svazem. V mé studii jsou ovšem jako „spojenci“ označováni koaliční partneři třetí říše, kteří se účastnili bitvy u Stalingradu se svými 4 armádami, tj. Rumuni, Italové a Maďaři.

Po tomto úvodním ohraničení je nyní čas přikročit k samotnému obsahu mé práce.

Předehra

Když 22. června 1941 německá vojska napadla Sovětský svaz, nacistickému diktátorovi Adolfu Hitlerovi se splnil jeho dlouholetý sen. Byla to válka, která měla rozhodnout o osudu kontinentální Evropy. Válka, která měla zachránit západní civilizaci před bolševickými barbary z východu, válka, která měla zničit „židobolševismus“. Jakási mystická „křížová výprava proti bolševismu“, která měla pro Německo zajistit potřebný „životní prostor“.¹

Hitlerovy „křížové výpravy proti bolševismu“ se zúčastnili také spojenci třetí říše, Rumunsko, Finsko, Itálie, Maďarsko, loutkové státy Slovensko a Chorvatsko. Jednotky pro východní frontu poskytlo také neutrální Španělsko a bojů se účastnili také dobrovolníci z řady okupovaných států. Nicméně, naše práce se soustředí pouze na Rumunsko, Itálii a Maďarsko, tedy na státy, jejichž armády hrály důležitou roli v bitvě u Stalingradu.

Pozornost bude nejprve věnována Rumunskému království, neboť to mělo hrát v operaci Barbarossa z uvedených tří spojenců nejdůležitější roli.

Němečtí plánovači počítali s Rumunskem pro plánované tažení proti Sovětskému svazu dvojím způsobem. Měl to být jednak nástupní prostor pro část německých jednotek, jednak se ofenzívy měly aktivně účastnit rumunské svazky. Tento záměr byl obsažen v Hitlerově směrnicí č. 21, která rozpracovávala útok na Sovětský svaz a která výslovně počítala s účastí rumunské armády.²

V Rumunsku panovala od roku 1938 diktatura, kterou zde nastolil král Karel II. Jeho režim byl velice nepopulární a ani snaha maximálně se připoutat k nacistickému Německu

---

¹) KERSHAW, Ian, Hitler. 1936-1945: Nemesis, Praha 2000, s. 323 a 361.

²) DAS DEUTSCHE REICH und der Zweite Weltkrieg (dále jen DRZW), Bd. 4, Der Angriff auf die Sowjetunion, Stuttgart 1983, s. 340.

Karlovi nezajistila Hitlerovu ochranu před územními požadavky sousedního Maďarska a Sovětského svazu, kterým v roce 1940 muselo Rumunsko odstoupit severní Sedmihradsko a Besarábii se severní Bukovinou. Odstoupení těchto území, prakticky bez námitek a bez odporu, vyvolalo v Rumunsku masové demonstrace proti královské diktatuře. V zoufalé snaze zachránit si trůn jmenoval Karel premiérem generála Iona Antonesca a vybavil ho mimořádnými pravomocemi. Ten ovšem zkrachovalý královův režim podporovat nehodlal, donutil Karla II. k abdikaci 6. září 1940 a sám se ujal řízení státu jako nový diktátor.³

Generál Antonescu byl jedním z nejloajálnějších Hitlerových spojenců a válku proti Sovětskému svazu rozhodně podporoval. Od vstupu Rumunska do války si sliboval znovuzískání Besarábie a severní Bukoviny, a také znovupřipojení severního Sedmihradska. Byl toho názoru, že úzkou spoluprací s třetí říší a masivním nasazením rumunských jednotek na východní frontě získá Hitlerovu přízeň, díky které bude moci revidovat tzv. II. vídeňskou arbitráž.⁴

Antonescu získal německou podporu ve věci Besarábie a Bukoviny již během své návštěvy Berlína v listopadu 1940, za což rumunský diktátor přislíbil účast svojí armády na případné válce proti Sovětskému svazu. Podrobnější informace o útoku sdělil Hitler svému spojenci 12. června 1941⁵, neuvedl však přesné datum zahájení útoku. To uvedl až ve svém dopise Antonescovi z 18. června, kdy jej informoval o zahájení akce 22. června.⁶ Ve stejný den vyhlásil conducator válku Sovětskému svazu.

Pro vedení kampaně v severní Bukovině a v Besarábii byla vytvořena Skupina armád Anonescu, kterou tvořila od severu rumunská 3. armáda generála Petera Dumitresca, německá

---

³) TEJCHMAN, Miroslav, *Balkán ve válce a v revoluci 1939 – 1945*, Praha 2008, s. 127-148.

⁴) TEJCHMAN, Miroslav, *Rumunská armáda na východní frontě (1941 – 1944)*, in: *Slovanský přehled*, r. LXXXVI, 2000, č. 2, s. 169.

⁵) Tamtéž.

⁶) DINARDO, Richard L., *Nerovní spojenci. Německo a jeho evropští spojenci od koalice ke zhroucení*, Brno 2006, s. 214-215.

11. armáda generálplukovníka Eugena von Schoberta a 4. rumunská armáda generála Nicolae Ciupercey. Skupina armád měla k 22. červnu 1941 325 685 rumunských vojáků.⁷

Útok zahájila 11. armáda 2. července.⁸ Takticky jí podřízená 3. rumunská armáda během několika dnů obsadila severní Bukovinu, zatímco 4. rumunská armáda společně s německou 11. armádou obsadily během tří týdnů Besarábii.⁹

3. rumunská armáda po osvobození historických zemí podílela na obklíčení sovětských vojsk u Umaně a poté postupovala směrem k Azovskému moři a v říjnu zakončila své operace v Nogajské stepi. V té době byli již rumunští vojáci velice vyčerpaní, proto většina jednotek 3. armády převzala okupační službu podél černomořského pobřeží a jen několik se účastnilo útoku na Krymský poloostrov.¹⁰

Rumunská 4. armáda dostala za úkol dobýt Oděsu, největší přístav v Černém moři a základnu sovětského Černomořského loďstva. Rumuni zaútočili 8. srpna, boje se ale vzhledem k tvrdému odporu Sovětů protáhly na víc, jak dva měsíce. Rumunské velení poslalo do boje postupně 340 000 vojáků, ale až s německou pomocí a díky těžkostem Sovětů na Krymu se podařilo 4. rumunské armádě město dobýt.¹¹ Její vojáci vstoupili do Oděsy 16. října 1941.¹²

Po dobytí Oděsy bylo velitelství 3. i 4. armády staženo z fronty a na frontě či na okupovaném území zůstal jen horský sbor se 3 brigádami, jezdecký sbor rovněž se 3 brigádami a VI. armádní sbor se 3 divizemi.¹³ Do ledna 1942 klesl počet Rumunů na východní frontě na 430 000 z maximálního počtu 700 000 v listopadu 1941.¹⁴

---

⁷) AXWORTHY, Mark – SCAPES, Cornel – CRACIUNOIU, Christian, Third Axis/Fourth Ally. Romanian Armed Forces in the European War 1941 – 1945, London 1995, s. 45.

⁸) KRIEGSTAGEBUCH des Oberkommando der Wehrmacht 1940-1945 (Dále jen KTB OKW), Bd. 1, Frankfurt am Main 1965, s. 425.

⁹) TEJCHMAN, Rumunská armáda na východní frontě (1941 – 1944), c. d., s. 171.

¹⁰) DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 227-229.

¹¹) TEJCHMAN, Rumunská armáda na východní frontě (1941 – 1944), c. d., s. 173.

¹²) KTB OKW, c. d., s. 703.

¹³) DRZW, Bd. 4, c. d., s. 886.

¹⁴) TEJCHMAN, Rumunská armáda na východní frontě (1941 – 1944), c. d., s. 174.

Během tažení v roce 1941 si rumunská armáda nevedla špatně, i když její hlavní přínos spočíval ve vázání sovětských divizí, které mohly být nasazeny na jiných úsecích fronty, a ve faktu, že Němcům ušetřila řadu jednotek.¹⁵ Svoje úspěchy ale Rumuni zaplatili vysokými ztrátami. K 17. říjnu 1941 ztratili 131 307 mužů padlých, raněných a nezvěstných.¹⁶

V Hitlerově směrnicí č. 21, nebylo Maďarsko vůbec zmiňováno jako aktivní účastník. Podle této direktivy se mělo nadcházejícího tažení z německých spojenců zúčastnit pouze Rumunsko a Finsko. Maďarsko mělo jen poskytnout své území jako nástupní prostor pro část německých svazků¹⁷ a pro transport německých jednotek a materiálu do Rumunska.¹⁸

Jelikož s aktivní účastí maďarské armády Němci nepočítali, sdělovali maďarské straně jen velmi mlhavé informace o nadcházejícím útoku. Hitler oficiálně informoval maďarského regenta¹⁹ a hlavu státu Miklóse Horthyho až 22. června dopoledne, kdy boje už několik hodin probíhaly.

Stejně jako Rumunsko a Itálie ani Maďarsko nebylo žádným demokratickým státem. Nebyl to ale „vůdcovský stát“ jako v případě obou výše zmíněných zemí. Režim Miklóse Horthyho byl sice autoritativní, on sám ale nedisponoval diktátorskými zplnomocněními jako Mussolini či Antonescu. Navíc stárnoucí a churavějící regent přenechával jednání s německou stranou stále častěji svému ministerskému předsedovi, ministru zahraničí i obrany.²⁰

Byl to právě silně proněmecký ministr obrany Károly Bartha, který se společně s náčelníkem maďarského Generálního štábu generálplukovníkem Henrikem Werthem snažil Horthyho přesvědčit, aby se Maďarsko připojilo k válce proti Sovětskému svazu. Horthy sám

---

¹⁵) DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 259.

¹⁶) AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 216.

¹⁷) DRZW, Bd. 4, c. d., s. 355-356.

¹⁸) WEINBERG, Gerhard L., A World at Arms. A Global History of World War II., New York 1994, s. 197.

¹⁹) Maďarsko se v roce 1919 stalo monarchií a v roce 1920 se regentem království stal bývalý rakousko-uherský viceadmirál Horthy, který měl v čele státu stát až do té doby, než na trůn usedne panovník. To se ale nikdy nestalo, přesto Maďarsko zůstalo monarchií až do roku 1945.

²⁰) DAS DEUTSCHE REICH und der Zweite Weltkrieg, Bd. 6, Die Ausweitung zum Weltkrieg und der Wechsel der Initiative 1941-1943, Stuttgart 1990, s. 823.

sice s válkou z ideových důvodů souhlasil, nepovažoval ovšem za nutné vyhlásit válku Sovětskému svazu.²¹

V několika následujících dnech se ale radikálně změnila. Do války proti Sovětskému svazu vstoupilo hned první den útoku Rumunsko i Slovensko, tedy země, na jejichž úkor získalo Maďarsko v předcházejících letech část území, které náleželo Uhersku před rokem 1918.²² Jak se domnívala maďarská vláda, Rumuni a Slováci chtěli získat Hitlerovu vděčnost za svoji účast, která by jim zajistila návrat oněch území, o které přišli ve prospěch Maďarů. A aby o ně skutečně nepřišli, rozhodla se Budapešť také vstoupit do války.²³

Záminkou pro vyhlášení války se stal tzv. Košický incident, kdy neznámá letadla 26. června bombardovala Košice a způsobila určité ztráty na životech a škody na majetku. Maďaři označili za útočníky Sověty a 27. června vyhlásilo Maďarsko válku Sovětskému svazu.²⁴

Maďaři vyslali na východní frontu Karpatskou armádní skupinu generálporučíka Ference Szombathelyie tvořenou VIII. sborem se třemi pěšími brigádami, mobilním sborem se dvěma motorizovanými a jednou jezdeckou brigádou a jednu horskou brigádu a jednu brigádu pohraniční stáže. Skupina disponovala celkem 93 010 důstojníky a vojáky.²⁵

---

²¹) KLIMENT, Charles K., BERNÁD, Denés, Maďarská armáda 1919 – 1945, Praha 2007, s. 30; DRZW, Bd. 4, c. d., s. 358.

²²) Na Maďarsko jako jeden z poražených států první světové války tvrdě dopadla mírová smlouva podepsaná v Trianonu. Podle této smlouvy ztratilo Maďarsko zhruba 70% ze svého území z roku 1914, na němž žilo asi 60% jeho obyvatel v té době. Maďarská armáda mohla mít max. 35 000 mužů a nesměla mít ve výzbroji žádné těžké dělostřelectvo, tanky a letadla. Maďaři se Trianonskou smlouvou nikdy nesmířili a hlavním cílem maďarské zahraniční politiky v meziválečném období byla její revize. Aby dosáhli svých revizionistických cílů, spojili se Maďaři s Němci a Italy, s jejichž pomocí získali v listopadu 1938 rozhodnutím tzv. I. vídeňské arbitráže jižní Slovensko a jižní Podkarpatskou Rus s převahou maďarského obyvatelstva. V srpnu 1940 potom rozhodnutím tzv. II. vídeňské arbitráže získala Budapešť severní Sedmihradsko. Rozhodnutí II. vídeňské arbitráže neuspokojilo ani Rumuny, ani Maďary, neboť ten první odevzdal větší území, než byl ochoten se vzdát, a Maďaři naopak získali méně, než požadovali. Vztahy mezi oběma zeměmi proto i nadále zůstávaly krajně napjaté. Srv. DRZW, Bd. 4, c. d., s. 334-335; EBY, Cecil D., Hungary at war, University Park 1988, s. 5; WEINBERG, c. d., s. 185.

²³) FENYO, Mario D., Hitler, Horthy and Hungary, New Haven 1972, s. 20.

²⁴) Letadla byla nejspíš opravdu sovětská a zřejmě Košice bombardovala díky navigační chybě. Podrobněji k incidentu viz KLIMENT, BERNÁD, c. d., s. 30-31 a 87.

²⁵) KLIMENT, BERNÁD, c. d., s. 87.

Nasazení maďarských vojsk na frontě výrazně ovlivňoval rumunský faktor. Vzhledem k maďarsko – rumunským územním sporům Němci rozhodli, že Rumuny a Maďary od sebe vždy oddělí svými jednotkami či jednotkami ostatních spojenců, neboť hrozilo, že jejich spory přerostou v otevřený konflikt.²⁶

Bojové akce zahájila Karpatská armádní skupina 28. června. Brzy se však ukázalo, že pěší jednotky nejsou schopny držet krok s motorizovanými, a proto byla Karpatská armádní skupina 9. července rozpuštěna.²⁷ Bojových akcí na frontě se poté účastnil jen mobilní sbor generálmajora Bély von Miklóse.²⁸

Vojáci mobilního sboru bojovali v sestavě buď 17. armády polního maršála Walthera Reichenaua nebo v rámci 1. tankové skupiny generálplukovníka Ewalda von Kleista. Sbor se zúčastnil několika významných bitev na Ukrajině, např. obklíčení sovětských vojsk u Umaně či vytvoření obrovského obklíčení na východ od Kyjeva. Během těchto akcí zajali Maďaři zhruba 17 000 Sovětů.²⁹

V listopadu byl mobilní sbor stažen z fronty domů. Přestože lidské ztráty nebyly velké (2992 mrtvých, raněných a nezvěstných), materiální ztráty byly značné. Sbor přišel např. o třetinu svých motorových vozidel. Podle dohody byl sbor nahrazen 4 brigádami pro okupační službu na Ukrajině.³⁰

Když 1. září 1939 vypukla 2. světová válka, italský diktátor Benito Mussolini prohlásil Itálii za „stát válku nevedoucí“. Učinil tak, protože Itálie jako celek ještě nebyla připravena na válku. Italským ozbrojeným silám chyběla moderní výzbroj i výstroj³¹ a země byla finančně

---

²⁶) KTB OKW, c. d., s. 421; WEINBERG, c. d., s. 275.

²⁷) KLIMENT, BERNÁD, c. d., s. 87.

²⁸) DRZW, Bd. 4, s. 889-890.

²⁹) DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 239-240.

³⁰) KLIMENT, BERNÁD, c. d., s. 87.

³¹) V okamžiku vstupu Itálie do války 10. června 1940 bylo z celkového počtu 73 divizí pouze 19 plně bojeschopných, 34 divizí bylo částečně bojeschopných a 20 divizí nebylo vůbec schopno nasazení. Srv. KRONIKA 2. světové války, Praha 2000, s. 54.

na dně.³² Jak ale německá vojska dosahovala jednoho úspěchu za druhým, Mussoliniho chuť vstoupit do války neustále rostla. Po zprávách o vítězném postupu Wehrmachtu na západní frontě ztratil duce poslední zábrany a 10. června 1940 vyhlásil válku Francii a Velké Británii.

Pro Itálii bylo hlavním válčištěm Středomoří a němečtí plánovači s italskou účastí během operace Barbarossa vůbec nepočítali. To bylo dáno také skutečností, že Itálie v Sovětském svazu žádné zájmy neměla. To ovšem vyhovovalo celé řadě italských představitelů, kteří chtěli vést „paralelní válku“ vedle Německa pouze pro své zájmy, která by Itálii dala naději na zisky, a přitom by nebyla tak úzce svázaná s německým válečným úsilím.³³

Mussolini se ale všemožně snažil do války proti Sovětskému svazu zapojit a ještě před 22. červnem 1941 vydal pokyn, aby se k vyslání na frontu připravil jeden armádní sbor.³⁴ Mussolini tak chtěl splatit dluh Hitlerovi za německou pomoc v severní Itálii a v Řecku, potvrdit svoji pozici nejvýznamnějšího německého spojence a zajistit si Hitlerovu podporu pro vlastní cíle ve Středomoří.³⁵

Hitler sice nepovažoval vyslání italských jednotek na východní frontu za nutné a snažil se Italy víc zainteresovat ve Středomoří, Mussolini ale ovšem na svého německého spojence tak dlouho naléhal, až Hitler nakonec svolil.³⁶

Italské síly na východní frontě byly oficiálně označeny jako Italský expediční sbor v Rusku (Corpo di Spedizione Italiano in Russia, CSIR). Sbor byl tvořen dvěma pěšími divizemi, „Pasubio“ a „Torino“ a 3. rychlou divizí. Italský sbor disponoval celkem 62 000

---

³²) To byl důsledek italské vojenské angažovanosti v Habeši a podporou španělských nacionalistů v občanské válce. Srv. DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 79.

³³) DINARDO, Richard L – HUGHES, Daniel J, Germany and Coalition Warfare in the World Wars: A Comparative Study, in: War in History, r. 8, 2001, č. 2, s. 170; DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 186.

³⁴) DRZW, Bd. 4, c. d., s. 897-898.

³⁵) KNOX, MacGregor, Hitler's Italian Allies, Royal Armed Forces, Fascist Regime, and the War of 1940 – 1943, Cambridge 2000, s. 81-82.

³⁶) DRZW, Bd. 4, c. d., s. 898-899.

vojáky. Velitelem sboru se stal generál Giovanni Messe³⁷, jeden z nejschopnějších italských generálů.

Kvůli potížím s dopravou na přetížených komunikacích sbor dorazil na frontu až v polovině srpna. Následně se zapojil do obklíčování sovětských vojsk u Kyjeva, kde získal 12 000 zajatců, a v říjnu 1941 se podílel na dobytí města Stalino, za což byl sbor pochválen i samotným Hitlerem. To byla poslední významná akce sboru v roce 1941, neboť byl od 12. listopadu stahován z frontové linie.³⁸ Do konce roku 1941 ztratil CSIR okolo 8 700 mužů, jednu osminu z nich tvořili padlí.³⁹

---

³⁷) Tamtéž., s. 899.

³⁸) DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 246-248.

³⁹) DRZW, Bd. 4, c. d., s. 900.

Diplomatická ofenzíva

Když 5. prosince 1941 zahájila sovětská vojska svoji zimní ofenzívu, bylo jasné, že se německým armádám nepodařilo splnit žádný z Hitlerem zadaných cílů. I když Wehrmacht obsadil obrovská území, nebylo dosaženo linie Volha-Archangelsk, nebyla dobyta ani Moskva, ani Leningrad a hlavně nebyla v žádném případě zničena Rudá armáda.

Selhání operace Barbarossa přinutilo německé velení hledat alternativní plány k porážce nepřítele. Řada Hitlerových generálů navrhovala ústup na výhodnější obranné linie. Hitler ovšem jakýkoliv ústup zakázal a byl pevně rozhodnut zahájit rozhodující vojenské operace proti Sovětům hned na jaře po skončení oblevy a provést „konečné zúčtování s bolševismem“.¹

Německá vojska ale utrpěla v bojích proti Sovětům vážné lidské² a materiální ztráty a bylo třeba je nahradit. Jelikož se ale pro úspěšné splnění cílů druhého polního tažení stávající německé divize nejevily jako dostačující, bylo rozhodnuto, že se v plánovaném tažení zúčastní s většími silami němečtí spojenci, zejména Italové, Rumuni a Maďaři.³

K další účasti na východní frontě pozval Hitler představitele těchto států v osobních dopisech z 29. prosince 1941.⁴ Dopisy si jsou co do obsahu velmi podobné, ovšem díky je naprosto rozdílná. Zatímco dopisy Mussolinimu a Antonescovi mají přátelštější podobu, dopis Horthymu je o poznání chladnější a odměřenější.⁵ V dopisech se jasně odráží Hitlerův záměr

---

¹) AKTEN zur Deutschen Auswärtigen Politik 1918-1945 (dále jen ADAP), Serie E, Bd. I, Dok. 62, s. 108; KERSHAW, c. d., s. 313-318.

²) K 20. březnu 1942 činily německé ztráty 225 559 mrtvých, 796 516 raněných a 50 991 nezvěstných. Srv. DRZW, Bd. 6, c. d., s. 787.

³) ADAP, Serie E, Bd. I, Dok. 14, s. 22; GOSZTONY, Peter, Hitlers fremde Heere. Das Schicksal der nichtdeutschen Armeen im Ostfeldzug, Düsseldorf und Wien 1976, s. 196-197.

⁴) ADAP, Serie E, Bd. I, Dok. 62, 63 a 64, s. 104 – 120.

⁵) Mussoliniho Hitler ctil jako svého ideového protektora a je znám jeho výrok, že „hnědé košile by bez černých asi neexistovaly.“ Antonescu pro změnu udělal na Hitlera dojem svým rázným vojenským vystupováním.

zaútočit co nejdřív hned po jarní oblevě a byla zde také podána celková situace na východní frontě, která ovšem víc než realistické hodnocení připomíná propagandistická prohlášení.⁶

Příznačná je skutečnost, že v dopisech nejsou zmíněny podrobnosti německých operačních záměrů. Částečně je to dáno obavou z možného rizika vyzrazení informací nepříteli, ale hlavně Hitlerovi a německému velení nešlo o zapojení spojenců do politicko-válečného plánování, nýbrž o prosté využití lidských a materiálních rezerv těchto států a tomuto cíli se podřizovala také německá informační politika vůči spojencům.⁷

Aby ale Hitler dodal spojencům pocit vlastní důležitosti, čas od času zdůrazňoval jejich úspěchy na válečném poli⁸ a ponechával jejich kontingenty ve vlastních sborech a armádách.⁹

„Přemluvit“ spojence k větší účasti nebylo pro Němce zas až tak obtížní, komplikace se vyskytly jen v případě Maďarska. Vojenští představitelé spojeneckých států sice kladli odpor a snažili se vycouvat od dalšího navýšení počtu vojáků na frontě, politici ale žádost Němců podpořili,¹⁰ i když zejména Antonescu i Horthy věděli, že válka není u domácího obyvatelstva nijak populární.¹¹

Itálie

Naproti tomu Horthyho Hitler nijak v lásce neměl, považoval jej za přestárlého c. a k. důstojníka a přežitek minulosti. Srv. DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 63-64, 208; KLIMENT, BERNÁD, c. d., s. 30.

⁶) DRZW, Bd. 6, c. d., s. 816.; Můžeme se zde např. dočíst, že „Rudá armáda obdržela v tomto roce tak nesmírně zdrcující úder, že se z toho již nikdy lidsky, ani materiálně nevzpamatuje“ či „Jsem (Hitler - J. Z.) skálopevně přesvědčen o tom, že příští rok sebou přinese konečné zhroucení bolševické nestvůry.“ Zit. dle ADAP, Serie E, Bd. I, Dok. 62, s. 108-109.

⁷) DRZW, Bd. 6, c. d., s. 817.

⁸) Kupříkladu v dopise Antonescovi z 29. prosince 1941 Hitler vyzdvihoval úspěšné boje italských jednotek, v rozhovoru s Antonescem 11. února 1942 tentokrát chválil rumunské vojáky za jejich výkon v nedávných bojích u Charkova. Srv. ADAP, Serie E, Bd. 1, Dok. 63, s. 116; Dok. 244, s. 444.

⁹) DRZW, Bd. 6, c. d., s. 817.

¹⁰) GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 197.

¹¹) DINARDO, c. d., s. 75; TEJCHMAN, Rumunská armáda na východní frontě 1941-1944, c. d., s. 175.

Nejmenší problémy s přesvědčením o nutnosti posílení jednotek na východní frontě měli Němci v případě Itálie, neboť Mussolini se snažil navýšit počet italských vojáků již od samého počátku. První transport na východní frontu ještě ani neodjel, když 2. července 1941 duce německému velvyslanci Hansi Georgu von Mackensenovi nabídl 2 další divize. Neuplynul ještě ani měsíc a Mussolini navýšil svoji nabídku na minimálně 2 další sbory, svoji nabídku zopakoval při setkání s Hitlerem 25. srpna, kdy německému diktátorovi sdělil, že je schopen dát k dispozici dokonce 9 a více divizí. Koncem října Mussolini instruoval svého ministra zahraničí Ciana, aby Hitlerovi nabídl 15 (!) divizí, a v listopadu Ciano italský návrh na posílení jednotek opět zopakoval.¹²

Mussoliniho vytrvalá snaha¹³ vyslat na východní frontu další divize italské armády vycházela z řady úvah. V první řadě šlo italskému diktátorovi o udržení politické fikce paritního vedení války. Tak jak pomohlo Německo Itálii na Balkáně a severní Africe, tak měla Itálie podpořit Němce ve válce proti Sovětům. Duce nepochyboval o německém vítězství a domníval se, že tímto způsobem obnoví ztracenou prestiž Itálie. A vzhledem k velké angažovanosti jiných německých spojenců musel mít italský příspěvek víc jak symbolický význam. Rovněž předpokládal, že po vítězství nad Sovětským svazem Hitler povede útok proti Velké Británii na Blízký východ přes Kavkaz, čímž by došlo ke spojení dosud oddělených válčičtů. A nelze pominout ani fakt, že od německých úspěchů na východě si Mussolini sliboval upevnění své vnitropolitické pozice.¹⁴

---

¹²) CIANO, Galeazzo, Deník 1937-1943, Praha 1948, 22. 10. 1941, s. 356; DIE ITALIENER an der Ostfront 1942/1943, Dokumente zu Mussolinis Krieg gegen die Sowjetunion, Hrsg. und eingeleitet vom Thomas Schlemmer, München 2005, s. 23-24; SCHREIBER, Gerhard, Italiens Teilnahme am Krieg gegen die Sowjetunion. Motive, Fakten und Folgen, (dále jen SCHREIBER, Italiens Teilnahme) s. 262-265, in: FÖRSTER, Jürgen (Hrsg.), Stalingrad: Ereignis, Wirkung, Symbol, München 1992.

¹³) Duceho megalomanie v počtu divizí zamýšlených poslat na východ kulminovala zřejmě v říjnu 1941, kdy uvažoval o vyslání dokonce 20 divizí (!) na jaře 1942. Zajímavá je i jeho argumentace, kterou zachytil jeho zeť ve svém deníku: „Duceho utkvělou myšlenkou je, poslat do Ruska vojsko; přeje si, aby dalších dvacet divizí odjelo na jaře, „poněvadž tak sblížíme svoje válečné úsilí s vypětím Němců a zabráníme, aby ve chvíli vítězství – a vítězství je jisté – nám Německo nediktovalo stejně jako poraženým národům.““ Zit. dle Ciano, c. d., 10. 10. 1941, s. 351.

¹⁴) DIE ITALIENER, c. d., s. 25; DRZW, Bd. 6, c. d., s. 819.

I přes diktátorovu úpornou snahu ale Hitler všechny jeho nabídky odmítl.¹⁵ Důvody, které ho k tomu vedly, byly vcelku prosté. Dokud Němci vítězili, nebyl důvod posílat na frontu další italské jednotky, navíc byla všeobecně známa celková slabost italských ozbrojených sil. A konečně, Němci dávali Italům jasně najevo, že za hlavní italské válčiště považují Středomoří a severní Afriku.¹⁶

Hitlerův odmítavý postoj se změnil až v prosinci, kdy byl konfrontován s rozsáhlými německými ztrátami. Mussolini vycítil šanci a německému vojenskému přidělení v Římě Ennu von Rintelenovi sdělil, že je připraven poskytnout pro boj na východní frontě pěší sbor a Alpský sbor, každý po třech divizích, čímž „by pak Itálie byla na východním válčišti zastoupena celou armádou, což by lépe odpovídalo lidské síle (Volkskraft) italského národa.“¹⁷

Hitler oficiálně přijal nabídku duceho v již zmíněném dopise z 29. prosince, ve kterém mu za ni poděkoval a vyjádřil svůj vděk a současně žádal svého italského kolegu, aby poslal divize ještě před začátkem doby tání sněhu, neboť chtěl přejít do ofenzívy hned, jakmile by vyschla půda.¹⁸

Když koncem ledna 1942 navštívil Řím říšský maršál Hermann Göring, duce mu sdělil, že ze šesti slíbených divizí budou 3 připraveny k odeslání v polovině března a 3 další, hlavně horské divize, o něco později.¹⁹ Ve skutečnosti byly ale divize odeslány na frontu až

---

¹⁵) Dílčího úspěchu dosáhl Mussolini koncem listopadu, kdy Hitler souhlasil s případným nasazením italských horských jednotek na Kavkazu. Srv. DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 252.

¹⁶) DIE ITALIENER, c. d., s. 26-27; SCHREIBER, Italiens Teilnahme, c. d., s. 265.

¹⁷) ADAP, Serie E, Bd. I, Dok. 53, s. 94.

¹⁸) ADAP, Serie E, Bd. I, Dok. 62, s. 108. Vedle vděku Mussolinimu se v tomto dlouhém dopise nachází i ono Hitlerovo „realistické“ hodnocení situace na východní frontě. Srv. pozn. 5. Ciano si k tomuto hodnocení udělal ve svém deníku poznámku, že to bylo „spíše ospravedlnění, než vysvětlení.“ Srv. CIANO, c. d., 1. 1. 1942, s. 385.

¹⁹) ADAP, Serie E, Bd. I, Dok. 181, s. 332; Pro Mussoliniho i Hitlera tím byla zřejmě otázka účasti italské armády na východní frontě vyřešena, neboť když se Duce sešel 29. dubna s Hitlerem v Klessheimu, v zápisu z jednání není ani slovo o nasazení Italů na východě. Srv. ADAP, Serie E, Bd. II, Dok. 182, s. 305-315; GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 206.

v červnu a červenci, což zapříčinily hlavně potíže se zajištěním dostatečného počtu motorových vozidel, moderního dělostřelectva a protitankových a protiletadlových děl.²⁰

Ožehavým politickým problémem se stal výběr velitele nově postavené 8. armády, nazývané také „ARMIR“ (Armata Italiana in Russia). Mussolini si pro tuto funkci vybral italského korunního prince Umberta, což ovšem antimonarchista Hitler okamžitě odmítl. Na funkci velitele si brousil zuby také generál Giovanni Messe, který se na frontě osvědčil jako velitel CSIR. Proti tomu ovšem stála vojenská tradice a služební stáří italských generálů, takže nakonec byl vybrán generálplukovník Italo Gariboldi, který se ovšem pro tuto funkci vzhledem ke svému dosavadnímu působení v severní Africe příliš nehodil. Jeho jmenování ovšem rozzuřilo Messeho, který svoji nevoli dával otevřeně najevo.²¹

Rumunsko

O něco delikátnější než v případě Itálie, ale rovněž úspěšná, byla německá snaha o posílení rumunské přítomnosti na východní frontě. Dva dny před skončením roku 1941 zaslal Hitler Antonescovi dopis, ve kterém mu poděkoval za oznámení, že je ochoten „se na jaře znovu s početnými divizemi účastnit nové ofenzívy proti bolševismu.“ Stejně jako v předchozím dopise Mussolinimu se i zde jasně odrážela Hitlerova víra, že nová ofenzíva přinese rozhodující vítězství.²²

Antonescu odpověděl dopisem z 5. ledna 1942, ve kterém sliboval nejméně 10 divizí, které by mohly být v případě potřeby ještě navýšeny. Svoje odhodlání potvrdil conducator na schůzce s Hitlerem dne 11. února ve Vůdcově hlavním stanu, kde vyjádřil přesvědčení, „že

---

²⁰) DIE ITALIENER, c. d., s. 27 a 31. O problémech s vybavením a vyzbrojením italské armády viz následující kapitola.

²¹) CIANO, c. d., 4. 6. 1942, s. 439; DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 270-271.

²²) ADAP, Serie E, Bd. I, Dok. 63, s. 113-116.

ruská armáda už nepředstavuje žádnou reálnou sílu“, a pokud to bude nutné, pošle do pole 1 000 000 mužů!²³

Antonescu svojí ochotou poskytnout další jednotky pro východní frontu sledoval hlavně následující cíl. Byl zřejmě skálopevně přesvědčen, že Německo nakonec Sovětský svaz porazí a stane se tvůrcem politické budoucnosti východní a jihovýchodní Evropy. Z tohoto důvodu se snažil Německu co nejvíce pomoci, neboť si od toho sliboval splnění vlastních územních nároků, především vůči Maďarsku a Bulharsku. S tímto úmyslem se proto snažil posílat na frontu co možná nejvíce rumunských jednotek. S tím bylo ovšem spojené riziko, že se rumunská armáda s rostoucí délkou bojů opotřebuje, což by vzhledem ke zdrženlivé účasti Maďarska mohlo oslabit rumunskou pozici.²⁴

Tomu se snažil rumunský diktátor ze všech sil předejít. Účast rumunských vojsk proto podmiňoval odpovídajícím navýšením vojsk maďarských a vzhledem k maďarskému „dvojznačnému jednání“ žádal Antonescu garance, „že ani Maďarsko ani Bulharsko později proti Rumunsku něco nepodniknou.“ Hitler si pospíšil a okamžitě svému protějšku dal potřebné ujištění a zdůraznil, že je nezbytné, „aby se Maďarsko podílelo na boji s celou svojí silou“, neboť je to i jeho boj.²⁵

Dále Antonescu žádal německou pomoc při vyzbrojování rumunské armády a upozorňoval na skutečnost, že zatímco se Maďaři ve válce drží zpět, on mobilizoval 700 000 mužů a rumunské ztráty vyčíslil na 40 000 mrtvých a 110 000 raněných. Současně ale vyjádřil ochotu se znovu doplněnou a vybavenou rumunskou armádu „pochodovat až na Kavkaz a také na Ural!“²⁶

Hitler vyjádřil svému rumunskému protějšku své „vysoké uznání“ za vysokou oběť, kterou Rumunsko poskytlo, a oznámil, že se během lednové návštěvy Budapešti podařilo

---

²³) ADAP, Serie E, Bd. I, Dok. 244, s. 446 a 450; TEJCHMAN, Rumunská armáda na východní frontě 1941-1944, c. d., s. 103.

²⁴) DRZW, Bd. 6, c. d., s. 820-821.

²⁵) ADAP, Serie E, Bd. I, Dok. 245, s. 454; DRZW, Bd. 6, c. d., s. 821.

²⁶) ADAP, Serie E, Bd. I, Dok. 244, s. 450 a 453.

ministru zahraničí Ribbentropovi a polnímu maršálu Keitelovi²⁷ přimět Maďary ke zvýšení své účasti na válečném poli.²⁸

Podrobnosti ohledně rumunské účasti pak byly dojednány během Keitelovy návštěvy Bukurešti o pár týdnů později. Rumunská strana se zavázala poskytnout 26 divizí, tzn. zhruba dvě třetiny rumunské armády, německá strana přislíbila pomoc s dodáním vojenského materiálu a výzbroje, ovšem v podstatně menší míře, než minulý rok. Berlín rovněž slíbil zajistit zásobování rumunských vojsk během jejich nasazení na frontě.²⁹

Proti pokračování války na východě i navýšení počtu rumunských vojsk se ovšem postavila část rumunské generality. Náčelník Generálního štábu generál Iosif Iacobici se ve svém memorandu z ledna 1942 postavil proti Antonescovu úmyslu vyslat další rumunské jednotky na frontu, neboť by pak bylo Rumunsko vojensky ohroženo ze strany Maďarů. Antonesca ale nepřesvědčil, a tak podal 20. ledna demisi.³⁰ Jeho nástupcem se stal generál Ilie Steflea, obhájce conductorovy válečné politiky.³¹

I přes odpor části rumunských předáků tedy nakonec Němci dosáhli toho, že Bukurešť poslala v létě 1942 za Dněstr skoro 500 000 vojáků.

Maďarsko

O poznání těžší než v případě Itálie a Rumunska bylo přesvědčit ke zvýšené účasti na východní frontě Maďary. Horthy sám od sebe nenabídl další kontingenty pro boj na východě,

---

²⁷) Generál polní maršál Wilhelm Keitel byl náčelníkem OKW (Oberkommando der Wehrmacht – Vrchní velitelství branné moci).

²⁸) Tamtéž, str. 452-453; K návštěvě Ribbentropa a Keitela viz případ Maďarska níže.

²⁹) GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 200-201.

³⁰) Společně s Iacobim odstoupilo dalších 22 vojenských velitelů a červenci bylo penzionováno dalších 15 velitelů. Srv. Tejchman, Rumunská armáda na východní frontě 1941-1944, c. d., s. 175.

³¹) ANCEL, Jean, Stalingrad und Rumänien, (dále jen ANCEL, Stalingrad) s. 192-193, in: Förster, Jürgen (Hrsg.), Stalingrad: Ereignis, Wirkung, Symbol, München 1992; GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 201

jako to učinil Mussolini či Antonescu, a ani maďarské vojenské velení nezamýšlelo posilovat maďarskou účast na frontě.³²

Hitlerův „zvací“ dopis Horthymu z 29. prosince 1941 byl o poznání chladnější a odměřenější než dopisy Antonescovi a Mussolinimu z téhož dne. I v tomto dopise Hitler vyzýval svého spojence k poskytnutí dalších jednotek a stejně jako v případě obou předchozích dopisů nabádal Horthyho k vyslání jednotek co nejdřív, ještě před začátkem doby tání sněhu.³³

Na Hitlerův chladný dopis přišla 15. ledna 1942 z Budapešti chladná Horthyho odpověď. O válce proti Sovětskému svazu se vůbec nezmiňoval, zato se obsáhle věnoval nebezpečí, které hrozí Maďarsku od celého jeho okolí, především pak od Rumunska. „Ve vlastním zájmu a v zájmu Německa se musíme na toto nebezpečí připravit“, psal Horthy a zdůrazňoval, že musí část jednotek nechat doma, „aby mohly čelit nebezpečí v prvním okamžiku“. Na závěr dopisu ovšem přislíbil, že, pokud mu Německo pomůže s vyzbrojením jeho armády, „se zúčastníme jarní ofenzívy s nadšením.“³⁴

To už měl totiž správce maďarského království za sebou „přesvědčovací návštěvu“ německého ministra zahraničí Ribbentropa, který pobýval v Budapešti mezi 6. a 9. lednem. Ribbentrop nežádal nic menšího, než zapojení *celé* maďarské armády, která v této době čítala 28 divizí³⁵, do nadcházejících operací. Požadavek německého ministra zahraničí byl ale zřejmě záměrně přehnaný, šlo mu zřejmě o to, aby postupným snižováním německých požadavků dosáhl skutečného německého záměru, získání jedné maďarské armády.³⁶

---

³²) Horthy nebyl bezvýhradným zastáncem války proti Sovětskému svazu. Už v roce 1941 považoval za zbytečné poslat na východní frontu maďarské jednotky a navíc poukazoval na fakt, že jeho země je obklopena nepřátelsky naladěnými státy, na jejichž úkor získalo Maďarsko v několika předchozích letech značná území. Považoval proto za nutné, nechat si značnou část ozbrojených sil doma. Srv. ADAP, Serie E, Bd. 1, Dok. 130, s. 234-238; DRZW, Bd. 4, s. 358 a 894.

³³) ADAP, Serie E, Bd. I, Dok. 64, s. 116-120.

³⁴) ADAP, Serie E, Bd. I, Dok. 130, s. 234-238.

³⁵) 7 z těchto divizí ale většinou existovalo jen na papíře. Srv. FENYO, c. d., s. 39.

³⁶) V memorandu, které pro účely Ribbentropovy návštěvy připravil polní maršál Keitel 4. ledna 1942, se píše, že „Vůdce proto prosí, aby Maďarsko nasadilo, vedle osvědčeného Rychlého sboru, další jednotky, a sice převážnou část maďarských ozbrojených sil pro velký společný úkol na východě. Rumuni taktéž vyšlou armádu,

Používal k tomu osvědčenou metodu slibů a výhrůžek, sliboval Maďarům územní ústupky (například v Banátu), na druhou stranu používal rumunské nebezpečí a rumunskou ochotu se ve větší míře angažovat jako vhodnou páku, aby maďarské představitele přinutil k větší angažovanosti. To, ve spojení s poukazem na pravicovou a fašistickou opozici, stačilo k tomu, aby se maďarští předáci zavázali nasadit svoji armádu „sice ne 100%“, ale „zajít až do nejzazší meze možností“ a podílet se na válce „ve zcela jiném rozsahu než dosud.“³⁷

Ribbentrop tedy mohl odjíždět z Budapešti spokojen, nicméně podrobnosti o síle maďarské účasti projednány nebyly. Ty byly dohodnuty při návštěvě polního maršála Keitela v Budapešti o necelé dva týdny po Ribbentropově odjezdu. Keitel pokračoval v duchu svého předchůdce a požadoval 3 sbory každý po 3 divizích, rychlý sbor, horskou brigádu a 5 okupačních divizí, dohromady 21 divizí.³⁸ Argumenty maďarské strany o nebezpečí, které jejich zemi hrozí ze všech možných stran, označil náčelník OKW jako neopodstatněné. Přesto nakonec po „ne zrovna jednoduše probíhajících“ jednáních svoje požadavky snížil a dosáhl toho, že se Maďarsko zavázalo poslat na východní frontu ke stávajícím 5 okupačním divizím³⁹ 2. armádu o 9 pěších a jedné tankové divizi, ke kterým měla později ještě přibýt jedna lehká divize. Dohromady tedy 16 divizí. I Keitel mohl tedy odjíždět spokojen. Maďaři sice zdánlivě dosáhli kompromisu, ale jak bylo už řečeno výše, skutečným německým

---

kromě bezpečnostních sil a nyní už nasazených jednotek. Rovněž Itálie posílí svůj expediční sbor na 1 armádu.“ Srv. ADAP, Serie E, Bd. I, Dok. 92, s. 171. K tomu již v polovině prosince 1941 sdělil generál Jodl německému velvyslanci pro zvláštní účely při ministerstvu zahraničí Karlu Ritterovi, že v případě Maďarska a Rumunska „musí být cílem, nasadit v příštím jaře alespoň polovinu maďarské armády a polovinu rumunské armády.“ Srv. ADAP, Serie E, Bd. I, Dok. 14, s. 22. Tyto dva dokumenty dokazují, že skutečným německým záměrem bylo nejspíše opravdu vyslání 1 maďarské armády na východní frontu.

³⁷) ADAP, Serie E, Bd. I, Dok. 137, s. 248; DRZW, Bd. 6, c. d., s. 823-824; Fenyó, c. d., s. 36-37.

³⁸) FENYO, c. d., s. 39.

³⁹) V literatuře se objevuje i údaj o 7 okupačních divizích. Tak je to uvedeno např. v DRZW, Bd. 6, c. d., str. 825 či MIKLÓS, Horváth, Die Vernichtung der 2. Ungarischen Armee am Don, in: Österreichische Militärische Zeitschrift no. 5 (1964), s. 315. Naproti tomu Gosztony a Fenyó uvádějí počet okupačních divizí shodně číslem 5. Srv. FENYO, c. d., s. 39 a GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 205. Německý vyslanec v Budapešti Dietrich von Jagow poslal 22. ledna z Budapešti telegram pro ministra zahraničí Ribbentropa, ve kterém je uveden výsledek jednání Keitela s maďarskými představiteli. Hovoří se zde právě o 5 okupačních divizích, proto se autor přiklonil právě k tomuto číslu. Srv. ADAP, Serie E, Bd. I, Dok. 156, s. 283. Je ovšem možné, že zde došlo k omylu, neboť společně s 5 okupačními divizemi byly nasazeny na východě také 2 cyklistické prapory, které měly být později posíleny na úroveň brigád. Srv. DRZW, Bd. 4, c. d., s. 892-894.

záměrem bylo získat pro nadcházející tažení jednu maďarskou armádu, a jak psal ve svém telegramu z Budapešti německý vyslanec Dietrich von Jagow, Němci si vzhledem k těžkostem s materiálním vybavením maďarských jednotek nemohli přát nic než „čistě početní zvýšení.“⁴⁰

V tomto bodě učinil Keitel zajímavý ústupek, který poměrně přesně vystihuje poměr vztahů Německa k jeho spojencům. Maďarům slíbil dodání německých zbraní pro jejich armádu (aniž ovšem specifikoval jejich druh či rozsah), vzhledem k dopravním těžkostem se ale tyto dodávky měly realizovat až na frontě. Sám Keitel po válce označil tento svůj slib jako „nepoctivý obchod.“⁴¹

Můžeme to označit za psychologický úskok, jak pro svoji vlastní válku získat potřebné vojáky z cizích zdrojů. I díky jemu Němci nakonec dosáhli vyslání 2. maďarské armády na východní frontu.

---

⁴⁰) ADAP, Serie E, Bd. I, Dok. 156, s. 283; DRZW, Bd. 6, c. d., s. 824-825.

⁴¹) DRZW, Bd. 6, c. d., s. 825.

Podoba spojeneckých armád

V průběhu jara a léta 1942 postupně přijížděly na východní frontu italské, rumunské a maďarské jednotky. Než však přikročíme k popisu jednotlivých armád, budeme se krátce věnovat jejich společné charakteristice, neboť mají řadu věcí společnou.

To, že většina výzbroje armád německých spojenců byla zastaralá už při jejich vstupu do války proti Sovětskému svazu v roce 1941, je dobře známé. Vzhledem k faktu, že podstatná část výzbroje sovětské armády byla rovněž zastaralá, nehrál ale tento faktor zatím závažnější roli. V roce 1942 byla ale situace již zcela jiná, neboť během prvního půlroku války Sovětský svaz přišel o obrovskou část své předválečné výzbroje a sovětská armáda byla nyní masově zásobena novými druhy zbraní. Nejzřetelnější byla disproporce v případě tanků a letadel. Průmysl nacistických spojenců nebyl schopen vyvinout vlastní tanky, které by byly rovnocennými soupeři sovětským T-34 či KV-1, a nebyl ani schopen vyrobit dostatečné množství svých dosavadních typů tanků. Obdobně tomu bylo v případě letadel.

Nedostatek moderních tanků a letadel byl ale pouze špičkou ledovce. Italské, rumunské i maďarské armádě scházela moderní výzbroj a výstroj prakticky ve všech směrech, od pušek až po protitanková děla. Obzvláště moderní protitanková děla spojenci citelně postrádali. Jejich protitankové kanony měly v naprosté většině ráži pod 50 mm, takže sovětským tankům typu T-34 či KV-1 nedokázaly vůbec ublížit. Proto spojenci žádali Němce, aby jim poskytli svoje protitankové kanony ráže 75 mm, které dokázaly sovětské obrněnce bez problému ničit. V tomto ohledu Němci sice svým spojencům pomohli, ale dodávky těchto protitankových děl byly naprosto nedostačující.¹

---

¹) DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 271-273.

Pokud k uvedenému připočteme ještě slabou úroveň motorizace jednotek, která byla slabá obzvláště u Rumunů a Maďarů, dojdeme k závěru, že němečtí spojenci vstupovali do bojů v roce 1942 bez potřebného materiálního vybavení. Tato skutečnost ve spojení s vážnými nedostatky ve výcviku a morálce vojáků ale Němce neodradila, aby spojeneckým divizím dávali takové úkoly, které neodpovídaly jejich skutečné síle. Ignorování této holé skutečnosti se Němcům ošklivě vymstilo během sovětské protiofenzívy u Stalingradu.²

Maďarsko

Ačkoli byly s jejich přesvědčováním největší problémy, vyslali Maďaři svojí armádu na východní frontu z německých spojenců jako první. 2. maďarská armáda se skládala z 9 lehkých pěších divizí (6., 7., 9., 10., 12., 13., 19., 20. a 23.) a 1 tankové divize (Maďary označovaná jako 1. obrněná polní divize). Pěší divize byly označeny jako lehké z toho důvodu, že se každá z divizí skládala místo obvyklých 3 pouze z 2 pěších pluků. Vzhledem k jejich lidské a palebné síle by tak bylo příznačnější označit je jako zesílené brigády.³

Tanková divize disponovala 89 lehkými tanky PzKpfw. 38(t), 22 středními tanky PzKpfw. IV Aus. F1 (s krátkou hlavní), 17 maďarskými lehkými tanky Toldi a 18 stíhačů tanků Nimród.⁴ Žádný z těchto tanků ovšem nebyl rovnocenným soupeřem sovětským typům T-34 či KV-1. PzKpfw. 38(t) byly ve skutečnosti lehké československé tanky Lt. 38 s 3,7 cm kanonem, stíhač tanků Nimród disponoval 4 cm kanonem a lehký tank Toldi byl vyzbrojen

---

²) Tamtéž, s. 273, 368 a 371.

³) GOSZTONY, Peter, Ungarns militärische Rolle im Zweiten Weltkrieg (Teil II), in: Wehrwissenschaftliche Rundschau, 30 (1981), s. 155 a 159.

⁴) KLIMENT, Charles K., BERNÁD, Denés, Maďarská armáda 1919 – 1945, Praha 2007, s. 146 a 148; Gosztony uvádí poněkud odlišná čísla, 83 PzKpfw. 38(t), 22 PzKpfw. III a pouze 2 tanky typu Toldi. Srv. GOSZTONY, Ungarns militärische Rolle, c. d., s. 155.

dokonce jen 2 cm kanonem.⁵ Pro sovětské obrněnce nepředstavovaly reálné nebezpečí. Tanky typu PzKpfw. IV. sice měly 75 mm kanon, ale pouze s krátkou hlavní, což značně snižovalo účinnost střelby. Na podzim 1942 Němci sice dodali divizi další tanky, v září 6 PzKpfw. III Ausf. M a 10 PzKpfw. IV Ausf. F2, a v listopadu 10 útočných děl StuG III a 5 stíhačů tanků Marder II⁶, ale na síle divize se to nějak výrazněji nepromítlo, kupříkladu dodané tanky typu Panzer III měly pouze 50 mm kanon.

2. armáda s sebou vzala do pole tři čtvrtiny všech maďarských zbraní, motorových vozidel a letadel, ale pro potřeby moderní války to zdaleka nestačilo. Celá 2. armáda měla k dispozici všeho všudy 8350 motorových vozidel (včetně asi 1050 motocyklů), což na takový kolos, jakým 2. armáda byla, bylo pořád málo. V její výbavě se nacházelo 244 zastaralých protitankových kanonů ráže 3,7 cm, 36 původně belgických protitankových kanonů ráže 4,7 cm dodaných Němci a 50 až 60 německých protitankových kanonů ráže 50 a 75 mm, z nichž ovšem proti sovětským tankům byly účinné pouze 75 mm kanony. Hodnotu celého maďarského dělostřelectva navíc snižovala chabá úroveň motorizace, které tak bylo závislé na hipotrakci.⁷

Vojáci pro 2. armádu byli vybíráni z různých koutů země, aby se nenarušilo hospodářství. Velitelé ovšem poslali do Ruska svoje horší lidi, ty lepší si kvůli napjatým vztahům s Rumunskem nechali doma. Většina vojáků tak byla nezkušenými nováčky s velmi skrovným výcvikem bez bojových zkušeností, 20% příslušníků této armády bylo navíc příslušníky menšin a jejich ochota bojovat v maďarské armádě za německé zájmy na sovětské půdě byla minimální. Příslušníci 1. obrněné polní divize rovněž nedostatečný výcvik, ale alespoň měli mezi sebou veterány obou motorizovaných brigád z tažení v roce 1941.⁸

---

⁵) KLIMENT, BERNÁD, c. d., s. 145 a 147.

⁶) Tamtéž, s. 90.

⁷) MIKLÓS, c. d., s. 316; KLIMENT, BERNÁD, c. d., s. 90-91, 254 a 260.

⁸) MIKLÓS, c. d., s. 316; KLIMENT, BERNÁD, c. d., s. 32, 90 a 256.

Poddůstojnické kádry byly slabé, velitelé rot byly většinou skrovně vyškolení mladí záložní důstojníci. Důstojníci jako celek byli uzavřená kasta, která se vyhýbala styků s mužstvem.⁹ Ani po velitelské stránce tak 2. armáda neodpovídala potřebám moderní války. Velitelem armády se stal devětapadesátiletý generálplukovník Gusztáv Jány, Horthyho chránělec a bývalý c. a k. důstojník.

Kapitolou sama pro sebe pak byla účast pracovních oddílů složených z židů a politicky „nespolehlivých“ osob. Jednalo se o cynickou snahu části maďarského velení zbavit se nepohodlných osob, které měli být nasazeni v místech, kde se dalo počítat s těžkými ztrátami. „Uniformy“ v podobě civilních oděvů si tito „vojáci“ museli obstarat sami, od armády obdrželi pouze vojenskou čepici a žluté pásky na rukávy v případě židů a bílé v případě politicky „nespolehlivých“, které nosili na levé paži. Byli nasazeni na stavbě silnic a železnic, vykládali zásobovací vlaky a budovali zákopy v první linii. K tomu ještě čistili minová pole bez jakéhokoliv výcviku. Bylo s nimi velice hrubě zacházeno, nezdědka byli zastřeleni „na útěku“. Celkem působilo u 2. armády zhruba 32 000 až 35 000 příslušníků pracovních oddílů.¹⁰

Téměř 250 000¹¹ vojáků 2. maďarské armády (včetně pracovních oddílů) bylo do jižní části Sovětského svazu přepraveno postupně ve třech etapách mezi 11. dubnem a 27. červnem a byli téměř okamžitě nasazeni do bojových operací.¹²

---

⁹) BÁLVÁNY, Andreas von, Der Untergang der 2. ungarischen Armee am Don 1943, in: Allgemeine schweizerische Militär-Zeitschrift vol. 126, no. 12 (1960), s. 1054; KLIMENT, BERNÁD, c. d., s. 30 a 83.

¹⁰) GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 211-212.

¹¹) Toto číslo uvádí Fenyo. Srv. FENYO, c. d., s. 40; Údaje o síle maďarské armády se ale liší téměř v každé práci. KLIMENT, BERNÁD, c. d., s. 90 a 254 uvádějí sílu maďarské armády v počtu 207 000, resp. 209 000 vojáků včetně pracovních oddílů; 200 000 uvádí MIKLÓS, c. d., s. 316; BÁLVÁNYI, c. d., s. 1053 uvádí 208 000 vojáků. Jelikož nejvíce pramenů a literatury ve své práci použil Fenyo, přiklonil se autor k jeho údaji. Nelze ale vyloučit skutečnost, že Fenyo udělal ve výpočtu sil maďarské armády chybu, když 35 000 příslušníků pracovních nezahrnul do celkového počtu, ale připočetl je ke 209 000 vojákům, čímž bychom se dostali k právě k číslu 250 000. Jelikož ovšem téměř stejný údaj jako Fenyo uvádí také Eby (200 000 vojáků a 37 000 příslušníků pracovních oddílů), lze předpokládat, že pravdě je opravdu blíže Fenyo. Srv. EBY, c. d., s. 19.

¹²) GOSZTONY, Ungarns militärische Rolle, c. d., s. 155.

Itálie

Přestože Mussolini nakonec uspěl ve své snaze vyslat na východní frontu další italské divize, jejich samotný odjezd se z celé řady příčin zdržel. Slíbit další jednotky byla jedna věc, zajistit jim adekvátní výzbroj a výstroj byla ale věc druhá. Itálie nedisponovala dostatečným počtem moderních protitankových a protiletadlových kanonů, aby dostatečně vyzbrojila svá vojska mířící do Sovětského svazu. K tomu je třeba přičíst nedostatek moderního dělostřelectva a motorových vozidel všech typů. Italský průmysl nebyl ani schopen vyvinout tanky a letadla, které by byly rovnocenné těm sovětským.¹³

Italové se proto obrátili na Němce s žádostí o dodání potřebných zbraní i materiálu, nebyli ale úspěšní. Ostatně, Wehrmacht utrpěl během operace Barbarossa nemalé materiální ztráty a měl problémy adekvátně vyzbrojit svoje vlastní jednotky. Mussolini se tak vzhledem k německému zdráhání rozhodl vyřešit nedostatek chybějícího materiálu i zbraní tím, že divize určené pro východní frontu vyzbrojil na úkor jednotek v Itálii, na Balkáně a dokonce i na úkor vojsk v severní Africe, což se později na tomto válčišti projevilo velice negativně.¹⁴

Italský vojenský příspěvek pro německou letní ofenzívu se tedy nakonec přece zhmotnil v 8. armádu, která disponovala celkem 10 divizemi. XXXV. armádní sbor, bývalý CSIR, disponoval pěší divizí *autotransportabile*¹⁵ „Pasubio“, pěší divizí *autotransportabile* „Torino“ a rychlou divizí¹⁶ „Principe Amadeo Duca d'Aosta“. II. armádnímu sboru byly podřízeny pěší divize „Cosseria“, „Ravenna“ a „Sforzesca“ a Alpský sbor měl ve své sestavě

---

¹³) DIE ITALIENER, c. d., s. 27, 30; KNOX, c. d., s. 42-43;

¹⁴) SCHREIBER, Italiens Teilnahme, c. d., s. 268

¹⁵) Divize *Autotransportabile* neměla příslušný ekvivalent v německé armádě. Byla křížencem mezi normální pěší divizí a motorizovanou divizí. Měla zhruba 10 500 mužů (pěší divize 13 000) a disponovala motorizovaným dělostřeleckým plukem. Počet motorových vozidel ale nedostačoval k tomu, aby mohly být motorizovány všechny divizní jednotky, takže se podstatná část pěchoty musela při přesunech spolehnout na vlastní nohy. Srv. DIE ITALIENER, c. d., s. 14.

¹⁶) Také *rychlé* divize, divisioni celeri, neměli v německé armádě obdobu. Byly to smíšené jednotky o síle přibližně 7300 mužů, sestávající se z dvou jezdeckých pluků, mobilního pluku elitní pěchoty, tzv. Bersaglieri, oddílu lehkých tanků a dělostřeleckého pluku. Srv. DIE ITALIENER, c. d., s. 15.

horské divize „Cuneense“, „Julia“ a „Tridentia“. Přímo armádě byla podřízena divize „Vicenza“, která byla určena pro okupační službu v přífrontovém pásmu. Nemohly chybět ani fašistické milice „černé košile“, které byly zastoupeny 2 brigádami „3 Genai“ a „23 Marzo“. Celkem čítala 8. italská armáda 229 000 vojáků.¹⁷

Pokud jde o dopravní prostředky, ARMIR disponovala 16 700 nákladními automobily, více jak 4470 motocykly, 1130 traktory a 25 000 tažnými zvířaty. Výzbroj zahrnovala 2850 lehkých kulometů, 1800 kulometů, 1297 minometů, 225 20 mm kanonů, 946 děl různých ráží a 52 moderních protiletadlových kanonů typu 75/46. K protitankové obraně mohla použít 297 zastaralých protitankových kanonů ráže 47 mm (z toho 19 samohybných), 36 výkonných protitankových kanonů typu 75/32 a 54 protitankových kanonů 97/38 ráže 75 mm, které přece dodali Němci, vědomi si slabosti italské protitankové obrany.¹⁸

Co se týče obrněných vozidel, tak kromě vlastních obrněných automobilů odešlo do Ruska s 8. armádou kromě již zmiňovaných 19 samohybných protitankových děl už jen 31 lehkých tanků L 6, které vážily sotva 7 tun a byly vyzbrojeny pouze kulomety. Ani letectvo na tom nebylo o mnoho lépe, ARMIR mohlo ze vzduchu podpořit jen 23 průzkumných a 41 bojových letadel.¹⁹

Přestože ARMIR nebyla vybavena a vyzbrojena tak, jak by si Italové přáli, snažili se udělat vše, aby armáda byla plnohodnotným vojenským tělesem. Ovšem o tom, jak těžké bylo sehnat dostatečné vybavení a výzbroj pro 8. armádu, nejlépe svědčí skutečnost, že italský průmysl byl schopen plnohodnotně vybavit materiálem a zbraněmi v roce 1942 sotva 20 divizí.²⁰

---

¹⁷) AILSBY, Christopher, Hitlerovi renegáti. Cizinci ve službách třetí říše, Český Těšín 2008, str. 88; DIE ITALIENER, c. d., s. 14, 29.

¹⁸) DIE ITALIENER, c. d., s. 29; GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 215-216; SCHREIBER, Italiens Teilnahme, c. d., s. 269.

¹⁹) DIE ITALIENER, c. d., s. 29-30; SCHREIBER, Italiens Teilnahme, c. d., s. 269.

²⁰) KNOX, c. d., s. 48.

I když 8. armáda nebyla žádným „kanónenfutrem“, její výzbroj ji předurčovala použít především v defenzívě. Armáda se na rozsáhlých útočných operacích nemohla podílet z několika důvodů. II. ani Alpský sbor nebyly dostatečně motorizovány, většina dělostřelectva byla zastaralá a absence moderních tanků neumožňovala průlomové operace.²¹

Nedostatečná výzbroj a výstroj ale nebyla jedinou slabinou 8. armády, která limitovala její nasazení, svojí roli hrála také kvalita a výcvik italských vojáků. Důstojníci byli zvláštní kastou, která měla lepší uniformy, vybavení, delší dovolené i lepší jídlo a pití než mužstvo. Důstojníci se na mužstvo dívali z patra, s výjimkou elitních a horských jednotek, kde specifický výcvik překonával hierarchickou mentalitu. Při povyšování nehrály nejdůležitější roli výsledky na bojišti, nýbrž věk, služební stáří, sociální původ, konexe a vzdělání. Pokud jde o nižší důstojníky, tak stejně jako v ostatních armádách během války i v italské armádě to většinou byli rezervisté, v březnu 1942 jimi bylo 90% poručíků a dvě třetiny kapitánů. Naprostá většina z nich měla tak mizerný výcvik ve všech směrech, že jej sami považovali za naprosto nedostatečný.²²

Poddůstojnický sbor byl početně slabý, poddůstojníci nemohli aspirovat na důstojnickou hodnost a vykazovali téměř naprostý nedostatek iniciativy. Výcvik jednotek byl nedostatečný, běžný byl výcvik až přímo v operační oblasti. Měly také sklon panikařit, pokud hrozilo nebezpečí jejich křídům nebo týlu. Zásobovací a štábní jednotky neměly pěchotní výcvik a nebyly schopny obrany při nepřátelském průniku do týla, což mělo fatální následky během zimních bojů u Stalingradu.²³

O tom, jak na tom ve skutečnosti italská 8. armáda byla, nám nejlépe může posloužit část hlášení majora von Gyldenfeldta, náčelníka Německého spojovacího štábu u italské 8. armády, z 8. srpna 1942. „8. italská armáda bude schopná v obraně odrazit lehké a střední

---

²¹) SCHREIBER, Italiens Teilnahme, c. d., s. 270.

²²) KNOX, c. d., s. 121-122, 145-149.

²³) Tamtéž, s. 146-151.

útoky. V útoku vykonají v jednoduché situaci potřebné pokud možno ve spolupráci s německými svazky.²⁴

Na závěr ještě dodejme, že z již zmiňovaných problémů s materiálním zabezpečením opustil II. sbor Itálii teprve 17. června a Alpský sbor 14. července a na konci léta 1942 byly nové italské jednotky poprvé nasazeny do bojů.²⁵

Rumunsko

Rumunsko poslalo na východní frontu nejvíce vojáků ze všech německých spojenců a jako jediné postavilo 2 armády, a to 3. a 4. Ty ovšem svoje pozice na křídlech Stalingradu začaly zaujímat až od září 1942. Nebylo to ale způsobeno tím, že by se snad Rumuni snažili vyhýbat nasazení svých divizí na frontě. Právě naopak. Rumunská vojska se do bojových operací zapojila ještě před zahájením letní ofenzívy.

Divize Rumunského království se podílely na dobytí poloostrova Kerč a na odražení neúspěšné sovětské ofenzívy u Charkova v květnu 1942. Rovněž napomohly k dobytí pevnosti Sevastopol v červenci. Po zahájení německé letní ofenzívy byly do akce postupně nasazovány další rumunské svazky, které byly posléze většinou podřízeny 3. a 4. armádě. 3. rumunská armáda, které velel generál Peter Dumitrescu, disponovala celkem 11 divizemi (8 pěchotními, 2 jezdeckými a 1 tankovou). 4. rumunská armáda pod velením generála Constantina Constantinesca Clapse se skládala ze 7 divizí (z toho 2 jezdeckých a 5 pěších). Pokud k tomu ještě připočteme 2 horské divize na Krymském poloostrově a 6 divizí (2

---

²⁴) DIE ITALIENER, c. d., Dok. 4, Hlášení Německého spojovacího štábu při 8. Italské armádě z 8. srpna 1942, s. 103.

²⁵) SCHEIBER, Italiens Teilnahme, c. d., s. 269 a 271.

jezdecké, 2 horské a 2 pěší) operujících na Kavkaze, dosáhneme čísla 26 divizí. Takový tedy byl rozsah rumunské účasti na východní frontě v druhé polovině roku 1942.²⁶

Rumunská armáda se samozřejmě nedala srovnávat s německou. Trápily ji stejné nedostatky, které jsme uvedli také v případě armády maďarské a italské a které odrážely ekonomickou sílu země.

Předně to byla slabá motorizace rumunských jednotek. Na podzim 1942 měla celá rumunská armáda ve své výbavě něco přes 13 200 motorových vozidel (včetně motocyklů či ambulancí), přičemž v říjnu měla každá pěchotní divize k dispozici v průměru 102 motorových vozidel (opět včetně motocyklů)!²⁷

Dělostřelectvo bylo jako celek zastaralé, pěší divize měly o polovinu menší palebnou sílu než jejich německé protějšky a celou hodnotu dělostřelectva navíc snižovala nedostatečná motorizace, které tak bylo odkázáno na hipotrakci. Protitanková obrana byla velmi slabá, moderní protitanková děla ráže 75 mm nebyla v každé pěší divizi zastoupena ani ne 10%.²⁸

1. rumunská tanková divize byla vyzbrojena převážně tanky R-2, což je rumunské označení pro československé tanky Škoda LT vz. 35, které byly vybaveny pouze 37 mm kanonem a které byly v roce 1942 již zastaralé. Při zahájení sovětské ofenzívy jich měla divize ve výzbroji celkem 87 společně s 21 tanky Pzkw III.²⁹

Díky výše uvedeným skutečnostem tak rumunská armáda nebyla schopna provádět nebo využít velké průlomové operace a obkličující bitvy, které byly rozhodujícím prvkem německých i sovětských operací. Přesto byla rumunská armáda v letech 1941 až 1942

---

²⁶) GOSZTONY, *Hitlers fremde Heere*, c. d., s. 216-217.

²⁷) AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 39 a 76.

²⁸) AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 30 a 39; TEJCHMAN, Miroslav, *Rumunská armáda na východě – katastrofa u Stalingradu*, in: *Slovanský přehled*, r. LXXXVIII, 2002, č. 4, s. 603.

²⁹) DRZW, Bd. 6, c. d., s. 1005; TEJCHMAN, *Rumunská armáda na východě – katastrofa u Stalingradu*, c. d., s. 603.

opakovaně nucena vést frontální bojové akce, které měly malou naději na rozhodné vítězství a které proto nevyhnutelně končily těžkými ztrátami.³⁰

Pokud chceme zhodnotit kvalitu rumunských vojáků a konec konců i rumunské armády jako takové, můžeme použít hodnocení, které ve svých pamětech zanechal generál polní maršál Erich von Manstein. Manstein byl v letech 1941 – 1942 velitelem 11. armády, která dobyla Krymský poloostrov a sevastopolskou pevnost. Během tohoto období měl pod svým velením také řadu rumunských svazků a po válce vyličil svoje zkušenosti s rumunskou armádou takto:

„Pokud jde o rumunskou armádu, měla zcela jistě mnoho nedostatků. Rumunský voják – většinou příslušník rolnictva – byl nenáročný, výkonný a také statečný. Nízký stav všeobecného vzdělání ale umožňoval jeho výchovu na samostatně jednajícího bojovníka, případně na schopného poddůstojníka, jen ve velice omezené míře...Zastaralé způsoby výchovy vojáků a existence tělesných trestů nebyly rovněž vhodné pro navýšení hodnoty vojska.

Rozhodující nevýhodou, pokud šlo o pevnost vnitřní struktury rumunského vojska, byl absolutní nedostatek kvalitních poddůstojníků...Značná část důstojníků ve vyšších funkcích navíc vůbec nedostačovala na své funkce. V první řadě pak chybělo ono úzké spojení mezi důstojníky a vojáky, jenž u nás bylo samozřejmostí. Pokud se týká péče důstojníka o mužstvo, naprosto zde chyběla „pruská“ výchova.

Manstein dále upozorňoval na nedostatečný bojový výcvik, který vedl k vysokým ztrátám, jenž negativně ovlivňoval morálku. Neopomenul zmínit ani nedostatek moderní výzbroje, hlavně protitankových kanonů. Nakonec poukázal na obrovský respekt, který měli Rumuni před Rusy, jako na faktor, který mohl v rumunských řadách způsobit i paniku.

---

³⁰) AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 39.

Přes všechny zde uvedené nedostatky však rumunská vojska plnila svoji povinnost v rámci možného. V první řadě se vždycky vcelku ochotně podřizovala německému velení. Rumuni nekladli, tak jako naši ostatní spojenci, otázku prestiže nad otázku nutnosti...³¹

Manstein vylíčil ve svých vzpomínkách ještě jeden neduh rumunské armády, a tím byla nerovnost stravy pro důstojníky a mužstvo. Kvalita jídla pro mužstvo byla nesrovnatelně nižší než pro důstojníky, nemluvě o tom, že důstojníci dostávali mnohem větší přiděly potravin než jejich vojáci.³²

I přes uvedené nedostatky považoval Manstein Rumuny za nejvýznamnější německé spojence na východní frontě³³ a lze s ním v tomto ohledu souhlasit. Nejenom že Rumunsko je nejvýznamnějším ekonomickým spojencem³⁴ nacistického Německa, je i ale nejvíce vojensky angažovaný německý spojenec na východní frontě. Na podzim 1942 se na aktivních operacích podílelo 382 000 rumunských vojáků, což je víc, než kolik měla italská armáda na frontě v Sovětském svazu (229 000) a severní Africe (54 000) dohromady.³⁵

---

³¹) MANSTEIN, Erich von, Ztracená vítězství, sv. 1, Brno 2006, s. 297-299.

³²) Tamtéž, s. 300.

³³) MANSTEIN, Erich von, Ztracená vítězství, sv. 2, Brno 2006, s. 36 a 56.

³⁴) Máme tím na mysli samozřejmě rumunská ropná pole, která byla pro Německo hlavním zdrojem této drahocenné suroviny.

³⁵) AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 75.

Koordinace

S působením spojeneckých armád na východní frontě byla úzce spojena otázka koordinace a schopnosti Němců řídit válečnou koalici. K tomu se přidávala otázka komunikace mezi spojeneckými armádami a nadřízenými německými velitelstvími a nelze ani opominout problematiku logistického zabezpečení.

Pro společnou koordinaci válečného úsilí na nejvyšší úrovni neudělali Němci nic, a to jak na úrovni politické, tak vojenské. Před zahájením letní ofenzívy, a ani v průběhu celé války, nebyla svolána žádná společná konference Německa a jeho koaličních partnerů. Adolf Hitler se totiž vždy mnohostranným jednáním vyhýbal a liboval si v bilaterálních jednáních, která vyhovovala jeho stylu osobní diplomacie a jejichž výsledky nemusel později příliš respektovat. Nepřekvapí proto, že se během celé války neuskutečnila žádná schůzka zemí Osy typu Teherán či Jalta.¹

Obdobně tomu bylo i po vojenské stránce. Vrchní velitelství branné moci (OKW) nepodniklo žádnou aktivitu ke vzniku jakéhokoliv spojeneckého orgánu pro plánování vojenských operací, kde by byli zastoupeni vojenští představitelé německých spojenců. Detaily plánování německé letní ofenzívy nebyly spojencům vůbec sdělovány. Mocnosti Paktu tří nevytvořily žádnou instituci podobnou americko-britskému Spojenému výboru náčelníků štábů, který by diskutoval o strategických otázkách a vypracovával rámcové plány na vedení bojových akcí.²

Nyní budeme věnovat pozornost řešení, které Němci zvolili pro vlastní koordinaci spojeneckých armád na východní frontě. Všechny 4 spojenecké armády byly postupně podřízeny skupině armád B, které velel generálplukovník Maximilian svobodný pán von und

---

¹) DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 63 a 369; DINARDO, HUGHES, s. 180.

²) DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., str. 92, 183 a 209; DRZW, Bd. 6, str. 817; WEINBERG, c. d., s. 744.

zu Weichs an der Glon. Skupina armád B měla na podzim 1942 pod svým velením kromě 4 spojeneckých armád i 3 armády německé. Organizace skupiny armád byla následující: Od severu na jih stála německá 2. armáda, 2. maďarská armáda, 8. italská armáda, 3. rumunská armáda, 6. německá armáda, 4. tanková armáda a 4. rumunská armáda.

To, že byla mezi Maďary a Rumuny 8. italská armáda, nebyla náhoda. Vzhledem k již zmiňovaným rumunsko-maďarským sporům hrozila jejich vzájemná konfrontace³, a aby Němci této konfrontaci zabránili, umístili mezi ně právě 8. italskou armádu. Dokonce, i když stáli na Donu, považovali Maďaři za své úhlavní nepřátele Rumuny, nikoliv Sověty.⁴

Němcům se sice podařilo podřídit všechny spojenecké armády jednomu velení, ale jakékoliv představy o efektivním řízení byly mimo realitu. Skupině armád B bylo podřízeno celkem 7 armád, přičemž 4 z nich byly spojenecké. Jednalo se o množství, které přesahovalo možnosti velitelství. Celá skupina armád disponovala zhruba jedním milionem vojáků a byla roztažena na frontě široké 1400 km, takže už jen z tohoto pohledu jí jeden člověk rozhodně nemohl efektivně velet. Weichs si sice svůj štáb umístil na donském úseku fronty, aby měl spojence lépe na očích, tím ale byl příliš vzdálen od svého pravého křídla, kde se nacházely jeho hlavní síly (6. armáda a 4. tanková armáda).⁵

Tuto situaci mohla částečně napravit Hitlerova nabídka Antonescovi z 20. srpna 1942, ve které nabídl rumunskému maršalovi⁶ vytvoření Skupiny armád Don, kterou měla tvořit 3. a 4. rumunská armáda a německá 6. armáda. Velitelem skupiny armád se měl stát právě Antonescu, jeho zástupcem měl být generál Friedrich Paulus a generál Arthur Hauffe, šéf Německé vojenské mise v Rumunsku, se měl stát náčelníkem štábu.⁷

---

³) Tyto obavy nebyly neopodstatněné, v roce 1941 došlo na frontě k několika střetům, které málem vyústily ve vzájemné krveprolití. Srv. DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 240-242.

⁴) DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 283 a 287.

⁵) MANSTEIN, sv. 2, c. d., s. 34-35; TEJCHMAN, Rumunská armáda - Katastrofa u Stalingradu, c. d., s. 602-603.

⁶) Antonescu se jmenoval maršálem 23. srpna 1941. Srv. TEJCHMAN, Balkán, s. 333.

⁷) AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 84; MANSTEIN, sv. 2, c. d., s. 35.

Hitler měl ke jmenování Antonesca dobrý důvod. Jeho jmenování by jednak zvýšilo jeho prestiž, jednak by přispělo k posílení morálky rumunských vojáků. Rovněž by jeho velitelská přítomnost dodala váhu požadavkům na přidělení dostatečných sil k zajištění křídel Stalingradu. Jelikož byl Antonescu vrcholným představitelem spojeneckého státu, navíc nejvýznamnějšího spojence v rámci východní fronty, musel by Hitler respektovat jeho žádosti mnohem více, než prosby a žádosti velitele Skupiny armád B či velitele 6. armády.⁸

Skupina armád měla vzniknout po pádu Stalingradu. Původně se totiž zdálo, že pozice na křídlech Stalingradu byla plně zabezpečena a že 6. armáda nebude vystavena vysilujícím bojům uvnitř města. I když byl rumunský maršál ochoten se funkce velitele skupiny armád ujmout, k tomuto plánu ale vzhledem k dalším vývoji událostí nedošlo. Navíc Antonescu vážně onemocněl, takže se v brzké době stejně nemohl své funkce ujmout. Skupina armád Don na konci roku 1942 skutečně vznikla, to bylo ale už za jiných okolností a jejím velitelem se stal generál polní maršál Erich von Manstein.⁹

Další aspektem, kterému se v této kapitole budeme věnovat a který závažnou měrou poznamenal německé úsilí o efektivní řízení svých spojenců, je otázka tlumočnicků. Pro efektivní řízení koaliční války je třeba mít vyšší velitele schopné se domluvit v řeči svých partnerů. V tomto ohledu měla ale německá pozemní armáda, na rozdíl od letectva¹⁰, velké nedostatky. Kupříkladu v roce 1932 skládalo zkoušky z cizích jazyků celkem 178 německých důstojníků, z nichž si ovšem pouze jeden vybral italštinu. Z rumunštiny ani z maďarštiny nikdo zkoušky neskládal. Ani v jiných letech se situace nezlepšila, a tak pozemní vojsko po celou dobu trvání trpělo nedostatkem tlumočnicků.¹¹

Alespoň v jednom případě ale Němce nedostatek tlumočnicků nemusel trápit. Podmínkou absolvování maďarské Akademie generálního štábu, z jejíchž absolventů se

---

⁸) MANSTEIN, sv. 2, c. d., s. 35.

⁹) AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 84; DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 284.

¹⁰) K letectvu srv. DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 57-58.

¹¹) DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 57-58.

vybírali velitelé pro funkce velitelů divizí a výš, byla plynná němčina. Řada maďarských důstojníků navíc sloužila za 1. světové války v rakousko-uherské armádě¹², takže i díky této skutečnosti nemuseli Němci ztrácet čas hledáním tlumočnicků.¹³

V případě Italů a Rumunů to ale bylo mnohem komplikovanější. Němci se pokusili vyřešit nedostatek tlumočnicků získáním italsky a rumunsky hovořících osob z německých menšin v jižních Tyrolech a v Sedmihradsku, nebyli ale příliš úspěšní. Tyrolané, kteří před rokem 1939 sloužili v italské armádě, měli tendenci příliš se zastávat Němců, což Italové nesli dost nelibně. Ještě důležitější byl ovšem fakt, že Němci nepotřebovali tlumočnický jen pro východní frontu, ale také pro operace ve Středomoří, a to jak pro pozemní armádu, tak pro letectvo. Rumunští Němci zase až do května 1943 vstupem do německé armády ztraceli rumunské občanství. K tomu je ještě třeba přičíst fakt, že vyhýbání se službě v rumunské armádě bylo zločinem. A i když nakonec Němci tlumočnický sehnali, jejich využitelnost limitovala jejich nízká znalost vojenských záležitostí a terminologie. Permanentní nedostatek tlumočnicků tak výrazně brzdil hladkou komunikaci mezi německými a jejich italskými a rumunskými spojenci, což, jak bude popsáno v následující kapitole, mohlo mít velice negativní následky.¹⁴

Dalším faktorem, který ovlivňoval úspěchy a neúspěchy spojeneckých vojsk, byla přítomnost německého styčného personálu. Ten působil na armádní, sborové a divizní úrovni. Šéfem personálu byl styčný důstojník, jehož úkolem bylo zprostředkovat německé pojetí vedení operací a rozkazů spojeneckým velitelům. Německá představa byla taková, že na armádní úrovni měl působit styčný důstojník (obvykle v hodnosti generála) za asistence operačního důstojníka a několika speciálních důstojníků, každý s malým štábem. Sborový

---

¹²) To byl i případ velitele maďarské 2. armády generála Gusztáva Jányho, který byl navíc z otcovy strany německého původu. S Němci ovšem nijak dobře nevycházel. Srv. FENYO, c. d., s. 42.

¹³) DINARDO, Richard L., *The Dysfunctional Coalition: The Axis Powers and the Eastern Front in World War II*, in: *Journal of Military History* 60, 1996, No. 4, s. 714.

¹⁴) DIE ITALIENER, c. d., s. 57; DINARDO, *Nerovni spojenci*, c. d., s. 198-199; DINARDO, *The Dysfunctional Coalition*, c. d., s. 716; TEJCHMAN, *Balkán*, s. 365.

styčný důstojník (obvykle v hodnosti plukovníka generálního štábu) měl být doprovázen zpravodajským důstojníkem, 2 tlumočníky a malým štábem, zatímco divizní styčný důstojník (major či kapitán) disponoval pouze jedním tlumočníkem a jedním řidičem. Velikost sborových styčných skupin se pohybovala od 10 do 18 osob, velikost divizních skupin čítala pouze tři muže a spojovací personál.¹⁵

Tato německá představa ovšem mnohdy neodpovídala realitě. První oblast, kde německé představy vzaly rychle za své, bylo tlumočení. Masivní nárůst italských a rumunských jednotek na východní frontě vyvolal zvýšenou potřebu tlumočnicků, které nebylo kde vzít, takže německé představy o tlumočnicích v každém sborovém a divizním štábu byly jen zbožným přáním. U rumunských velitelů si Němci pečlivě zaznamenávali jejich znalosti němčiny, aby alespoň touto cestou ušetřili překladatele.¹⁶

Nešlo ale jen o tlumočníky, mnohdy byla příčinnou potíží už jen samotná organizace německé spojovací služby. To je dobře patrné na příkladu italské 8. armády. Po příjezdu ARMIR na východní frontu jí byl přidělen Německý spojovací štáb (Deutsche Verbindungsstab – DVSt) pod velením majora von Gyldenfeldta. DVSt podléhaly Německá spojovací komanda (Deutsche Verbindungskommandos – DVK) při sborech a divizích italské armády a měly disponovat 3 důstojníky a 10 příslušníky mužstva, resp. 3 důstojníky a 6 členy mužstva. Spojovací služba u 8. armády prošla ovšem koncem srpna těžkou zkouškou, jejímž následkem byly pronikavé organizační změny.¹⁷

20. srpna zaútočili Sověti na divizi „Sforzesca“ a ta se pod náparem zhroutila, čímž došlo k ohrožení hlavní zásobovací trasy pro 6. armádu.¹⁸ Tato událost vyvolala mezi Italy a Němci hodně zlé krve. Důsledkem této události byla nová organizace spojovací služby u ARMIR. Ještě v průběhu bojů převzal velení DVSt generál pěchoty Kurt von Tippelskirch,

---

¹⁵) DINARDO, *The Dysfunctional Coalition*, c. d., s. 715.

¹⁶) DINARDO, *Nerovní spojenci*, c. d., s. 282-283.

¹⁷) DIE ITALIENER, c. d., s. 52-53.

¹⁸) K těmto bojům srv. DIE ITALIENER, c. d., s. 53-54.

který v případě opakování krize mohl italské velení více ovlivnit než von Gyldenfeldt¹⁹, nehledě na skutečnost, že italští velitelé byli uraženi skutečností, že museli přijímat rady od pouhého majora.²⁰

Von Tippelskirch hovořil velice dobře italsky a znal italskou armádu lépe než většina jeho kolegů. Byl ovšem značně ctižádostivý, přesvědčený o převaze německého vojska a ve své horlivosti opakovaně překračoval onu pomyslnou hranici mezi dobře míněnou radou a povýšeneckým doporučením. Konfliktům s velitelem italské armády generálem Gariboldim se proto nevyhнул.²¹

S von Tippelskirchovým příchodem doznal změnu také samotný DVSt. Tippelskirch obdržel náčelníka štábu, zpravodajský oddíl po jednom štábním důstojníkovi dělostřelectva, ženistů a pro protitankovou obranu, přičemž každý z nich měl vlastní malý štáb. Kromě toho bylo „Německému generálu při italské 8. armádě“ podřízeno také oddělení ubytovatele, které spolupracovalo s italským Vrchním ubytovatelem ve Vorošilovgradu. U každého sboru se nacházel jako styčný důstojník německý štábní důstojník s adjutantem, u každé italské divize kapitán nebo nadporučík.²²

Tato organizace měla přinést k lepší spolupráci mezi Italy a Němci, pozvednutí výcviku italských jednotek, větší akceschopnost v případě krizí a k lepší spolupráci při vedení bojových operací.²³

Ani po této reorganizaci však vztahy mezi Němci a Italy nebyly zrovna růžové, neboť nemalé části německého personálu byly napovídány „nenapravitelně antiitalské názory“, takže o nějaké silné vzájemné důvěře nemohla být řeč.²⁴

---

¹⁹) Von Gyldenfeldt nebyl u italských jednotek žádným nováčkem. Gyldenfeldt byl prvním styčným důstojníkem na velitelství CSIR, a už od počátku měl napjatý vztah s jeho velitelem generálem Messe. Situace byla vyřešena v říjnu 1941 Gyldenfeldtovým odvoláním, který byl nahrazen majorem Felmerem a který byl „méně studený a méně německý než jeho předchůdce“. Srv. DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 248.

²⁰) DIE ITALIENER, c. d., Dok. 2, Spojovací služba u italské 8. armády v Sovětském svazu 1942/43, s. 86-87.

²¹) Tamtéž, s. 56.

²²) Tamtéž, Dok. 2, Spojovací služba u italské 8. armády v Sovětském svazu 1942/43, s. 88.

²³) Tamtéž.

O tom, že německý styčný personál neměl příliš valné mínění o svých spojeneckých spolubojovnících, dokládá i svědectví jednoho maďarského nižšího důstojníka, který většinu německých styčných důstojníků na velitelství maďarských divizí označil za „arogantní“.²⁵

Na závěr se ještě stručně zmiňme o logistickém zabezpečení. Němci se zavázali logisticky zabezpečit všechny 4 spojenecké armády, což se jevílo jako velice rozumné, neboť se tím sjednocovalo veškeré zásobování jednotek na východní frontě. Ovšem kromě spojeneckých armád zásobovali Němci také svoje armády, konkrétně 6. armádu, 17. armádu, 1. tankovou armádu a 4. tankovou armádu. Jelikož byly všechny tyto svazky dislokovány na jižní části německo-sovětské fronty, byla železniční síť naprosto přetížená. A s tím, jak se německá ofenzíva roztáhla po obrovských prostorách jižního Ruska, dosáhly problémy se zásobováním obřích rozměrů. Vzhledem k nedostatku všeho učinili Němci rázné rozhodnutí a většinu zásob nasměrovali ke svým jednotkám, což vyvolalo ostré protesty koaličních partnerů.²⁶

Dva příklady za všechny. Na podzim a v zimě 1942 dostávaly rumunské koně mnohem méně krmiva než němečtí koně, což mělo za následek citelné ztráty mezi těmito zvířaty, a v jedné vesnické nemocnici dostávali ranění němečtí vojáci o poznání větší porce jídla než ranění rumunští vojáci.²⁷ Tyto ústrky a celkové selhání logistiky mělo velice negativní dopad na morálku spojeneckých vojáků.

Můžeme tedy říci, že v koordinační činnosti se svými spojenci, ve vzájemné komunikaci i v systému zásobování měli Němci výrazné deficity, které se naplno objevily během sovětských zimních ofenziv.

---

²⁴) Tamtéž, s. 57.

²⁵) DINARDO, HUGHES c. d., s. 184.

²⁶) DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 273-274, 284-285.

²⁷) DINARDO, The Dysfunctional Coalition, c. d., s. 723.

Působení na frontě a zkáza spojeneckých armád

28. čer. 1942 byla zahájena německá letní ofenzíva, ve které měly spojenecké armády hrát ne nepodstatnou roli. Během svého pobytu na frontě se musely rumunské, italské a maďarské svazky a jejich nadřízená německá velitelství potýkat s řadou problémů, které měly velký vliv na jejich osud a na které se soustředí naše pozornost.

Nejdříve si stručně připomeneme plán a průběh německé letní ofenzívy. Po krachu koncepce bleskové války se Adolf Hitler zaměřil na získání ekonomického potenciálu potřebného pro vedení dlouhodobé války. S tímto cílem byla naplánována operace s krycím názvem Blau, která měla vyústit v dobytí území v jižní části Sovětského svazu bohaté na nerostné suroviny.¹

Útok začal 28. června 1942, přičemž mělo být nejprve dosaženo řeky Volhy a dobyt Stalingrad, poté měl následovat útok na kavkazská ropná pole. 23. července však Hitler pod dojmem zpráv o ústupu Rudé armády změnil plán útoku a nařídil provedení dvou samostatných ofenziv. Skupina armád A měla dobýt ropná pole na Kavkazu a Skupina armád B měla obsadit Stalingrad.² Frontová linie tak dosáhla délky 4 000 km a pro její obsazení nemělo německé velení dostatek vlastních vojáků, takže muselo nasadit spojenecké divize.³ Navíc nacistický diktátor nutil Skupinu armád B, aby nasadila většinu jednotek 6. armády a 4. tankové armády v okolí Stalingradu a přímo ve městě. Rozsáhlé severní křídlo bylo svěřeno

---

¹) KERSHAW, c. d., s. 468 a 478-479.

²) Tamtéž, s. 480.

³) KRONIKA, c. d., s. 179.

rumunské 3. armádě, italské 8. armádě a maďarské 2. armádě, které ovšem nebyly schopny odolat mohutnému sovětskému útoku⁴, stejně jako rumunská 4. armáda na jižním křídle.

Ponechání hlavních sil Skupiny armád B mnoho týdnů před Stalingradem s nedostatečně zajištěnými křídly se později ukázalo jako kardinální chyba, díky které Sověti převzali iniciativu do svých rukou a naplánovali a provedli útočné operace, která vedly ke zničení německé 6. armády a armád německých spojenců.⁵

Rumunská 3. a 4. armáda

Dumitrescova 3. armáda zahájila počátkem srpna 1942 útok na Kavkaz, avšak měla pod svým velením pouze jezdecký sbor se třemi jezdeckými divizemi. Další rumunské svazky byly roztroušeny pod německým velením. Dumitrescu i náčelník rumunského Generálního štábu generál Steflea se snažili podřídít všechny rumunské divize operačnímu velení 3. armády, ale neuspěli.⁶

Jednotky 3. armády bojovaly na Kavkaze až do poloviny září a podílely se na obsazení pobřeží Azovského a Černého moře včetně přístavu Anapa, za což si velitel 3. armády generál Dumitrescu vysloužil od Němců Rytířský kříž Řádu železného kříže.⁷ 16. září bylo velitelství armády přeneseno na sever do Rostova na Donu a poté do Kamensku, odkud Dumitrescu organizoval příchod čerstvých rumunských jednotek na frontu.⁸

Za sídlo štábu armády bylo vybráno město Morozovsk⁹, štáb 3. armády jej dosáhl ovšem teprve 1. října po značných potížích způsobených přetíženou železnicí a teprve 10. října převzala rumunská armáda přidělený 120 km dlouhý úsek na Donu mezi italskou 8. a

---

⁴) MANSTEIN, sv. 2, c. d., s. 34.

⁵) Tamtéž.

⁶) AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 81.

⁷) GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 291.

⁸) Tamtéž, s. 292.

⁹) Později se velitelství armády přesunulo obce Černyševskaja.

německou 6. armádou.¹⁰ Divize, které byly 3. armádě podřízeny, přišly rovnou z Rumunska. Nebyly ovšem na předepsaných stavech. Každá divize disponovala pouze 6 pěšími prapory (každý pluk měl 2 namísto obvyklých 3), dále měly divize obvyklé dělostřelecké, průzkumné, ženijní aj. jednotky. I přes svůj početní deficit měly tyto čerstvé divize mnohem lepší morálku, výcvik a vybavení než jejich protějšky v rumunské 4. armádě. Na začátku svého přesunu disponovala armáda 171 256 muži.¹¹

Sotva začaly rumunské jednotky přicházet, objevily se první problémy. Rumunští vojáci zjistili, že jejich pozice se většinou nacházejí na nechráněné otevřené stepi.¹² Ještě horší ovšem bylo, že na konci srpna se Sovětům na tomto úseku podařilo porazit italsko-německá vojska a získat 2 předmostí na jižní části Donu, jedno u Serafimoviče a druhé u obce Kremenskaja.¹³ Dumitrescu žádal Němce o podporu pro jejich znovuzískání, neboť vzhledem k nedostatku protitankových zbraní potřeboval řeku Don jako protitankovou překážku, avšak Němci jeho žádost nepodpořili.¹⁴

To byl ale pouze začátek potíží rumunského velitele. V polovině října musela 3. rumunská armáda i přes protesty jejího velitele převzít frontový úsek po italských divizích, čímž se frontová linie rumunské armády prodloužila na 160 km a na konci měsíce Rumuni převzali další úsek, čímž celková délka obranné linie 3. armády činila 180 km.¹⁵

Jakmile se rumunské jednotky rozmístily, staly se terčem opakovaných útoků sovětských vojsk. Přestože je všechny odrazili, utrpěli Rumuni citelné ztráty. Více jak 13 000 mrtvých, raněných a nezvěstných. Díky těmto ztrátám a díky prodloužení obranných linií fakticky Dumitrescu nedisponoval žádnými zálohami a i když se nakonec nějaké zálohy

---

¹⁰) GLANTZ, David M., HOUSE, Jonathan M., *Souboj titánů, jak Rudá armáda zastavila Hitlera*, Brno 2005, s. 198; GOSZTONY, *Hitlers fremde Heere*, c. d., s. 292.

¹¹) AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 86; GOSZTONY, *Hitlers fremde Heere*, c. d., s. 291.

¹²) AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 86

¹³) GLANTZ, HOUSE, c. d., s. 198.

¹⁴) ANCEL, *Stalingrad*, c. d., s. 198-199.

¹⁵) TAMTÉŽ, s. 295-296.

podarilo vytvořit, jejich nedostatečná motorizace jim neumožňovala zasahovat jinde než na úrovni vlastních divízi.¹⁶

Tyto lokální útoky směřovaly k jedinému cíli. Odhalit slabá místa v rumunské obraně. Útoky sovětských vojsk silně zneklidňovaly rumunské velení, které ještě vzrostlo poté, co zajatí Rusové vypověděli, že okolo 10. listopadu začne velká sovětská ofenzíva. Rumuni opakovaně na svoje zranitelné postavení upozorňovali, ovšem Němci jejich varování ignorovali.¹⁷

Na masivní sovětský protiútok nebyla 3. armáda v žádném případě připravena. Již byla řeč o nedostacích armád německých spojenců, s příchodem zimy se ale ještě zvýraznily. Základem protitankové obrany byly kanony ráže 37 a 47 mm, každá divize měla k dispozici pouze 6 účinných protitankových kanonů ráže 75 mm dodaných Němci. Navíc měli Rumuni velký nedostatek stavebního a ženíjního materiálu na výstavbu polních opevnění a postavení pro vedení protitankové obrany, což dále snižovalo jejich možnosti k odražení nepřátelských útoků.¹⁸

Rumunští vojáci postrádali i takové věci jako teplé oblečení, teplé boty, nedostávalo se teplého jídla a vzhledem k nedostatku tanků a protitankových děl citelně chyběly miny.¹⁹

Nedostatek záloh v oblasti rumunské 3. armády se německé velení rozhodlo vyřešit umístěním XLVIII. tankového sboru generála Ferdinanda Heima. Sbor se skládal z rumunské 1. tankové divize a z německé 14. a 22. tankové divize. Na první pohled impozantní síla, realita byla úplně jiná. Žádná z divízi ve sboru předtím nepůsobila, rumunská 1. tanková divize měla v době zahájení sovětské ofenzívy ve výzbroji celkem 108 tanků, z nichž ovšem 87 bylo typu R-2, což je rumunské označení pro československý tank LT. vz. 35 s 37 mm kanonem. Zbytek tanků divize byly Němci dodané tanky PzKpfw III. Navíc neměli rumunští

---

¹⁶) AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 86; DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 288.

¹⁷) ANCEL, Stalingrad, c. d., s. 201; GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 296-297.

¹⁸) DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 289-290; GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 298.

¹⁹) ANCEL, Stalingrad, c. d., s. 202; TEJCHMAN, Rumunská armáda na východě – katastrofa u Stalingradu, c. d., s. 603.

tankisté žádné bojové zkušenosti. 22. tanková divize měla pouze 38 tanků a 14. tanková divize pouze 36 tanků, část divize byla navíc stále poutána boji ve Stalingradu. Dohromady tedy 182 tanků, ze kterých ale pouze 90 bylo středních.²⁰

Ještě hůře než 3. armáda na tom byla rumunská 4. armáda sborového generála Constantina Constantinesca Clapse. Na rozdíl od čerstvých divizí 3. armády byly divize 4. armády značně opotřebované. VI. sbor se 4 divizemi se podílel na německé ofenzivě od samého počátku a na konci srpna byl nasazen vedle pravého křídla 4. tankové armády jižně od Stalingradu a v následujících týdnech se opakovaně stával terčem sovětských protiútoků. K VI. sboru přibyl na podzim také VII. sbor a 18. pěší divize, takže nakonec armáda disponovala 5 pěšími a 2 jezdeckými divizemi s více jak 100 000 muži.²¹

V době zahájení sovětského útoku, tedy 20. listopadu 1942, čítala bojová síla 1., 2., 4., 20., 18. pěší divize a 5. a 8. jezdecké divize 25%, 30%, 34%, 48%, 78% resp. 57% a 64% předepsaného stavu.²² Délka frontové linie činila 250 km! Každá divize bránila frontový úsek dlouhý 25 až 40 km! Šance rumunské 4. armády na odražení masivního sovětského útoku byly ještě menší než rumunských jednotek na Donu. Zatímco 3. armáda měla ve výzbroji 60 protitankových kanonů ráže 75 mm (což, jak jsme si řekli, byl naprosto nedostatečný počet). 4. armáda měla pouze 34 děl tohoto typu.²³ 4. armáda také nedisponovala žádnými tanky ani útočnými děly, v jejím týlu nebyla žádná tanková záloha, jakou měla 3. armáda v podobě XLVIII. tankového sboru.

V holé stepi bylo největší starostí rumunských vojáků opatření stavebního materiálu, aby si ještě před příchodem zimy zajistili nezbytné přístřeší. Stejně jako jejich druhům na

---

²⁰) DRZW, Bd. 6, c. d., s. 1005, 1017-1018; TEJCHMAN, Rumunská armáda na východě – katastrofa u Stalingradu, c. d., s. 604.

²¹) AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 83-85; DRZW, Bd. 6, c. d., s. 1010. Je třeba poznamenat, že velitelství 4. armády převzalo velení nad oběma rumunskými sbory teprve 21. listopadu, ale již 23. listopadu byla 4. armáda společně s německou 4. tankovou armádou podřízena nově vzniklé Armádní skupině Hoth. Sr. GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 283.

²²) AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 85.

²³) DRZW, Bd. 6, c. d., s. 1010; GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 294.

severním křídle Stalingradu i zde rumunští vojáci trpěli nedostatkem teplé stravy a neadekvátním oblečením.²⁴

Lze tedy říci, že před zahájením sovětské protiofenzívy necelých 250 000 rumunských vojáků v 18 divizích nebylo ve stavu, aby odolalo náporu, který na ně sovětská armáda přichystala. Nedostatky ve výcviku, výzbroji i v morálce předurčovaly osud rumunských vojsk. Němci sice Rumunům slíbili v oblasti vyzbrojení a zásobení mnoho, ale jen máloco skutečně dodali. Na rumunská varování o hrozícím sovětském protiútoky nebrala německá místa ohled.²⁵

Proti rumunským vojskům soustředili Sověti značné vojenské síly. Proti 3. armádě stálo skoro 400 000 vojáků jihozápadního frontu s podporou 700 tanků, 6000 děl a minometů a několika stovek letadel. Proti 4. armádě postavili Sověti 400 000 vojáků stalingradského frontu s necelými 500 tanky a 5000 děly.²⁶

19. listopadu 1942 se rumunská 3. armáda²⁷ stala cílem mohutné sovětské ofenzívy, Sověti zahájili operaci *Uranus* s cílem obklíčit 6. armádu u Stalingradu. Odpor Rumunů byl různý, některé divize ustupovaly rychle do týlu, 5., 6. a 15. divize a část 13. a 14. divize pod vedením generála Lascara, velitele 6. pěší divize, (tzv. Skupina generál Lascar) však kladly tvrdý odpor, i když se dostaly do obklíčení.²⁸

Velitelství Skupiny armád B nařídilo XLVIII. tankovému sboru provést protiútok ve směru k bránícímu se uskupení generála Lascara. Sbor měl však od počátku vážné problémy. 14. tanková divize byla stále vázána u Stalingradu, bojeschopnost 22 tankové divize zase narušily stepní myši, které přehlodaly elektrické zařízení tanků. Nejhorší ovšem byla skutečnost, že ve tři hodiny ráno 20. listopadu sovětské jednotky zaútočily na štáb rumunské

---

²⁴) ANCEL, Stalingrad, c. d., s. 203; CARELL, Paul, Stalingrad. Sláva a pád 6. armády, Praha 1994, s. 107.

²⁵) ANCEL, Stalingrad, c. d., s. 198-201; DRZW, Bd. 6, c. d., s. 1010; MANSTEIN, sv. 2, c. d., s. 54-55.

²⁶) TEJCHMAN, Rumunská armáda na východě – katastrofa u Stalingradu, c. d., s. 604.

²⁷) V době útoku činil početní stav 3. armády 155 492 rumunských a 11 211 německých vojáků. Srv. AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 89.

²⁸) AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 93; TEJCHMAN, Rumunská armáda na východě – katastrofa u Stalingradu, c. d., s. 604.

1. tankové divize a německý styčný důstojník major Klingspor byl raněn. Velitel sboru byl tak v nejkritičtější době bez spojení se svojí nejsilnější divizí víc jak 24 hodin. 1. a 22. tanková divize tak v podstatě vedly izolované, nekoordinované protiútoky, které nebyly úspěšné a stály divize mnoho sil.²⁹

Sovětům se tedy nakonec podařilo zničit Lascarovo uskupení, ačkoli se některým jednotkám podařilo probít z obklíčení a odpor byl definitivně zlomen až 25. listopadu. Sověti zajali celkem 27 000 rumunských vojáků.³⁰ Statečnost rumunských vojáků ocenil ve svých pamětech i polní maršál Erich von Manstein.³¹

Mezitím sovětská vojska dokončila obklíčení Stalingradu včetně rumunské 1. jezdecké divize a 20. pěší divize. I. a II. rumunský sbor byl podřízen nově vzniklé operační skupině Hollidt (Armeeabteilung Hollidt), která měla společně se zbytkem rumunské 3. armády za úkol udržet pozice na řece Čir. Tuto linii držela německo-rumunská vojska až do 22. prosince, kdy v souvislosti s mohutným sovětským útokem proti italské 8. armádě pronikla vojska Rudé armády do týlu operační skupiny Hollidt a hrozilo její obklíčení. Zbytky německých a rumunských vojsk se poté stáhly k Morozovsku.³²

O den později než na 3. armádu, tedy 20. listopadu, zaútočili Sověti na 4. rumunskou armádu³³ generála Constantinesca. I tady byl odpor Rumunů různý, VII. sbor si vedl skvěle, divize VI. sboru však utrpěly těžké ztráty a armáda jako celek na tom byla natolik špatně, že již 23. listopadu byla 4. armáda podřízena nově vzniklé Armádní skupině Hoth

---

²⁹) DINARDO, *The Dysfunctional Coalition*, c. d., s. 715-716; CARELL, c. d., s. 108.

³⁰) K 22. tankové divizi se podařilo dostat veliteli 15. pěší divize generálu Sionovi společně s 3600 muži. Sám Sion ovšem padl o několik dní později u Černykovskaja. Naproti tomu velitelé 5. a 6. pěší divize, generálové Mazarini a Lascar, padli do zajetí. Lascar se již nestihl dovědět, že Adolf Hitler ocenil jeho statečný odpor dubovými ratolestmi k jeho rytířskému kříži jako vůbec prvnímu neněmeckému vojákovvi. Srv. AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 97-98; GOSZTONY, *Hitlers fremde Heere*, c. d., s. 304-306.

³¹) MANSTEIN, sv. 2, c. d., s. 41.

³²) AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 98, 107-108, 111.

³³) V době zahájení sovětského útoku měla 75 380 mužů. Srv. AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 101.

(Armeegruppee Hoth) společně s německou 4. tankovou armádou. V noci z 22. na 23. listopad ustoupil VI. sbor za řeku Aksaj, kde zaujal obranná postavení.³⁴

K 8. prosinci měla 4. armáda v bojových jednotkách jen 12 000 mužů. Přesto se armáda v rámci Hothovy armádní skupiny účastnila operace „Wintergewitter“, útoku s cílem vyprostit z obklíčení 6. armádu u Stalingradu, během které byla prakticky zničena.³⁵

Zbývá se už jen pár slovy zmínit o osudu 2 rumunských divizí, které se stáhly ke Stalingradu. Vojáci 20. pěší a 1. jízdní divize bojovali společně s německými a chorvatskými vojáky v obklíčeném městě a kapitulovali společně s většinou německých vojsk 31. ledna 1943. Do zajetí putovalo 3000 přeživších rumunských vojáků.³⁶

7. ledna 1943 dostalo velitelství 3. armády za úkol zorganizovat návrat zbytku obou rumunských armád do vlasti. Tím Rumuni oficiálně ukončili svoje angažmá v bitvě u Stalingradu, ačkoli ještě k 7. lednu tisíce rumunských vojáků bojovali v německo-rumunských ad-hoc jednotkách.³⁷

Porážka u Stalingradu zle poničila rumunskou armádu. Rumuni ztratili 140 000 vojáků mrtvých, raněných a nezvěstných.³⁸ Lidské a materiální ztráty představovaly ekvivalent pro 16 divizí (z celkem 18 nasazených u Stalingradu), mj. 189 205 pušek, 1634 minometů a 471 polních děl. Byla to víc než polovina z 31 rumunských divizí, které se nacházely za hranicemi Rumunska.³⁹

---

³⁴) AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 101-104; GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 283; TEJCHMAN, Rumunská armáda na východě – katastrofa u Stalingradu, c. d., s. 605-606.

³⁵) AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 109-111.

³⁶) Tejchman, Rumunská armáda na východě – katastrofa u Stalingradu, c. d., s. 606.

³⁷) AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 113-114.

³⁸) DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 296. Tejchman uvádí ztráty rumunské armády od 19. listopadu 1942 do 7. ledna 1943 na 158 854 mrtvých, raněných a nezvěstných. Srv. TEJCHMAN, Rumunská armáda na východě – katastrofa u Stalingradu, c. d., s. 606.

³⁹) GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 328; TEJCHMAN, Rumunská armáda na východě – katastrofa u Stalingradu, c. d., s. 606-607.

Italská 8. armáda

Na sever od rumunské 3. armády držela svoje pozice italská 8. armáda. Původně měla být nasazena na Kavkaze, nakonec ale byla podřízena Skupině armád B a poslána ke střednímu Donu.⁴⁰

První jednotky ARMIR, které se zapojily do německé letní ofenzívy, náležely k XXXV. armádnímu sboru (bývalý CSIR) pod vedením generála Messeho. Jeho první jednotky dosáhly Donu 12. srpna, většinou po náročném pěším pochodu dlouhém 500 až 1000 km. Že obrana této řeky nebude nic snadného, se již na přelomu července a srpna přesvědčila 3. rychlá divize Principe Amadeo Duca di Aosta (dále jen „PADA“), která až do 13. srpna působila v rámci německé 6. armády.⁴¹ Sovětům se podařilo získat předmostí u Serafimoviče, které se ale divizi podařilo po několika dnech těžkých bojů zlikvidovat. Italové za svoje vítězství zaplatili tisícovkou mrtvých a raněných.⁴²

13. srpna 1942 převzal generálplukovník Gariboldi odpovědnost za 270 km dlouhý frontový úsek mezi Pavlovskem a ústí řeky Choper, přičemž měl k dispozici z italských jednotek zatím jen II. a XXXV. armádní sbor, jehož vojáci až do 16. srpna přebírali pozice po svých německých spolubojovnicích.⁴³

Třetí sbor armády, Alpský sbor, byl teprve na pochodu. Původně byl totiž určen, stejně jako celá italská 8. armáda, k nasazení na Kavkaze v rámci Skupiny armád A.⁴⁴ Ještě 4. srpna žádal Hitler italského velvyslance v Německu Alfieriho, zda by Duce nemohl poskytnout tři italské horské divize pro operace na Kavkaze. Podle Hitlera by jejich nasazení v tomto prostoru bylo obzvlášť vhodné, neboť „území jižně od Kavkazu náleží do italské sféry vlivu.“

---

⁴⁰) DRZW, Bd. 6, c. d., s. 973.

⁴¹) K velké nelibosti velitele XXXV. sboru Messeho, který chtěl mít všechny svoje divize pod přímou kontrolou. Srv. GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 239.

⁴²) DRZW, Bd. 6, c. d., s. 973; SCHREIBER, Italiens Teilnahme, c. d., s. 270-271.

⁴³) DIE ITALIENER, c. d., s. 59.

⁴⁴) Tamtéž.

Hitler zároveň přislíbil Italům dát k dispozici 3 německé pěší a jednu tankovou divizi k posílení jejich frontového úseku jako kompenzaci za zmiňované horské divize.⁴⁵ Ve stejný den poslal německý diktátor svému italskému protějšku dopis, ve kterém zopakoval návrh, který předložil Alfierimu.⁴⁶

Ovšem 19. srpna 1942 byl Alpský sbor přeložen k Donu⁴⁷, kam dorazil v průběhu září a kde zaujal pozice na levém křídle italské 8. armády v sousedství maďarské 2. armády.⁴⁸ Hitler v rozhovoru se sekretářem Fašistické strany Aldem Vidussonim 8. října řekl, že vzhledem k vývoji situace není nyní možné nasadit sbor na Kavkaze, zároveň ale vyjádřil svoje přesvědčení, že to bude možné na jaře 1943.⁴⁹ Tou dobou už ale Alpský sbor přestal jako bojová síla existovat.

O den později, kdy se Alpský sbor dozvěděl, že byl přeložen k Donu, Sověti znovu zaútočili na pozice italské armády. Následující bitva trvala až do 1. září a je v literatuře označovaná jako „první obranná bitva na Donu“⁵⁰. 20. srpna udeřili Sověti na italskou divizi „Sforzesca“ a přestože její muži zpočátku bojovali statečně, Sovětům se jí podařilo zahnat na útek a ani protiútoky divize „PADA“, ani protiútoky německého XVII. sboru nedokázaly postupující Sovětská vojska zastavit. Nadporučík Otto Joos, německý styčný důstojník u divize „Sforzesca“, byl ve svém hlášení z 25. srpna velmi kritický k výkonu vojáků divize.⁵¹

Porážka Italů měla vážné důsledky, neboť Rudé armádě se podařilo získat dvě předmostí na řece Donu, jedno u Serafimoviče (to samé předmostí, které Italové zlikvidovali s velkou námahou na počátku srpna), druhé u obce Kremenskaja.⁵² Kromě této skutečnosti

---

⁴⁵) ADAP, Serie E, Bd. III, Dok. 181, s. 304-305.

⁴⁶) ADAP, Serie E, Bd. III, Dok. 153, s. 264-265. Ovšem s tím rozdílem, že již nehovořil o třech pěších divizích, nýbrž pouze o 1-2 divizích, které měly společně s tankovou divizí posílit obranu italské armády.

⁴⁷) K velké spokojenosti velitele armády generálplukovníka Gariboldiho, který tak měl všechny italské jednotky v Sovětském svazu pod svým velením.

⁴⁸) DIE ITALIENER, c. d., s. 59-60.

⁴⁹) ADAP, Serie E, Bd. IV, Dok. 22, s. 41-42;

⁵⁰) GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 237-249.

⁵¹) DRZW, Bd. 6, c. d., s. 973-974; DIE ITALIENER, c. d., s. 53-54; SCHREIBER, Italiens Teilnahme, c. d., str. 271-272.

⁵²) GLANTZ, HOUSE, c. d., s. 198.

způsobila bitva také vážnou krizi v německo – italských vztazích. 26. srpna Skupina armád B podřídila divize „Sforzesca“ a „PADA“ přímo německému XVII. sboru a přestože Skupina armád B již následující den svůj rozkaz odvolala, vypuknutí krize již nešlo zabránit. Zejména generál Messe, velitel XXXV. sboru, kterému divize „Sforzesca“ podléhala, byl rozrušený na nejvyšší míru a žádal nápravu. Německá strana se sice pokoušela spory urovnat, ovšem ani vysvětlení Skupiny armád B, které sám Messe označil jako „neupřímné“, ani slavnostní předávání železných křížů italským vojákům, nemohlo zastřít skutečnost, že vztahy mezi Němci a Italy obdržely těžkou ránu.⁵³ Výsledkem bitvy bylo také již zmiňované jmenování generála pěchoty Kurta von Tippelskircha do čela Německého spojovacího štábu.⁵⁴

Pro úplnost ještě dodejme, že toto střetnutí stálo Italy značné ztráty. Celkem Italové přišli o 6000 mrtvých, raněných a nezvěstných.⁵⁵ Antiněmecké postoje generála Messeho byly těmito událostmi jen posíleny, navíc měl spory i se svým bezprostředním nadřízeným, velitelem italské armády generálplukovníkem Gariboldim⁵⁶, a tak generál Messe požádal v září o přeložení a 1. listopadu 1942 byl v čele XXXV. sboru nahrazen generálem Zingalesem.⁵⁷

V průběhu září a října byla ARMIR opakovaně terčem omezených sovětských útoků, celkem vzato ale byl ale frontový úsek italské armády poměrně klidný a zůstal beze změn až do prosincové sovětské ofenzívy.⁵⁸ Vzhledem k srpnovým událostem ovšem velitelství 8. armády opakovaně tlačilo jak na přidělení německých rezerv, tak na zkrácení 270 km dlouhé obranné linie. Ke zkrácení frontové linie došlo v říjnu, kdy mezi italskou 8. armádu a

---

⁵³) DIE ITALIENER, c. d., s. 54; SCHREIBER, Italiens Teilnahme, c. d., s. 272.

⁵⁴) Viz předchozí kapitola.

⁵⁵) GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 246.

⁵⁶) CIANO, c. d., 4. června 1942, s. 439. Znovu podotýkám, že to byl právě Messe, kdo se chtěl stát velitelem italské armády v Sovětském svazu.

⁵⁷) DRZW, Bd. 6, c. d., s. 975-976; SCHREIBER, Italiens Teilnahme, c. d., s. 272. Pikantní na této výměně byla skutečnost, že podle původních plánů se měl Zingales stát prvním velitelem CSIR. Ten ale ještě před odjezdem na frontu dostal infarkt a skončil v nemocnici. Na jeho místo Mussolini jmenoval právě generála Messeho. Srv. DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 245-246.

⁵⁸) SCHREIBER, Italiens Teilnahme, c. d., s. 273.

německou 6. armádu byla přesunuta rumunská 3. armáda. Ta se sice, jak jsme si již řekli, zdráhala převzít úsek po Italech, ale nakonec Rumuni ustoupili a převzali 40 km dlouhý frontový úsek i s oběma sovětskými předmostími, čímž došlo ke zkrácení obranné linie italské armády na 230 km.⁵⁹

Pokud jde o přidělení německých rezerv, tak již v polovině srpna disponovala ARMIR XXIX. německým armádním sborem s 62. a 294. pěší divizí. V září byla k italské armádě přesunuta od Skupiny armád A německá 298. pěší divize a jako tankovou rezervu měla ARMIR 22. tankovou divizi.⁶⁰ Dohromady 3 pěší a jedna tanková divize, tedy stejný počet, který počátkem srpna Hitler sliboval Italům.

Podívejme se nyní krátce na problémy, kterým musela italská armáda čelit před sovětskou zimní ofenzívou. Na prvním místě je třeba zmínit otázku logistického zabezpečení. Bylo již řečeno, že Němci naprosto nezvládli zajistit zásobování svých koaličních partnerů a že upřednostňovali svá vojska. Kupříkladu 2 nákladní vlaky denně, které byly italské armádě přiděleny, byly naprosto nedostačující pro tak velké vojenské těleso, jakým tato armáda byla. Italská vojska byla lépe motorizována než jejich rumunské a maďarské protějšky, jejich mobilita byla ale omezena citelným nedostatkem pohonných hmot. Špatné veterinářské vybavení pro změnu decimovalo stavy tažných koní. Nedostávalo se materiálu na výstavbu opevnění. Na podzim 1942 tak znovu a znovu docházelo k bojům mezi Italy a Němci o zdroje, které vztahy mezi oběma koaličními partnery rozhodně nezlepšovaly.⁶¹

Italové si ale celou řadu problému způsobili sami. Italské ministerstvo války kupříkladu odmítlo celkem zoufalou žádost velitele 8. armády o dodávku bot. Armáda byla totiž původně určena k nasazení na Kavkazu a s příchodem zimy ve stepi se museli italští vojáci prodírat sněhem v alpských botách podbitých hřeby a cvočky. Ty se sice výborně hodily do horského terénu, ale ve stepi pouze podporovaly vznik omrzlin, které se mezi

---

⁵⁹) DIE ITALIENER, c. d., s. 59.

⁶⁰) DRZW, Bd. 6, c. d., s. 974 a 1018; SCHREIBER, Italiens Teilnahme, c. d., s. 271.

⁶¹) DIE ITALIENER, c. d., s. 61; DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 285-286.

vojáky italské armády v posledních měsících roku 1942 značně rozšířily. Vojáci rovněž postrádali i takové věci jako knoflíky, nitě, jehly, obálky, psací papír, pohlednice, pera a dokonce i symboly hodností na uniformách!⁶²

Na přelomu září a října provedli nezávisle na sobě inspekci u italské armády náčelník italské Vojenské mise v Německu generál Efisio Marras a sekretář Fašistické strany Aldo Vidussoni. Oba dva ve svých hlášeních⁶³ zmiňují velké těžkosti se zásobováním italské armády na východní frontě, zároveň ovšem některé věci hodnotili velmi pozitivně. Oba dva muži vyzdvihli vysokou morálku vojáků, v případě Vidussoniho je ovšem jeho líčení místy dost patetické, jako např. u raněných italských vojáků. „Všichni jsou hrdí, že pro tuto věc (Boj proti bolševismu – J. Z.) poskytli svojí krev, a přejí si, aby se mohli brzy vrátit ke svým jednotkám“.⁶⁴

Vidussoni zpráva není ale jen chvalozpěvem na morálku vojáků, upozorňuje na celou řadu nešvarů. Kromě již zmiňovaných zásobovacích potíží upozorňuje na fakt, že velká část důstojníků nemá žádné bojové zkušenosti či že veteráni CSIR jsou v Rusku již příliš dlouho a touží po vystřídání. Došlo i na hodnocení německo-italských vztahů, které popsal takto: „Vztah k německým kamarádům není zrovna srdečný – z rozličných motivů, v neposlední řadě z pocitu, že jsou Němci kontrolováni a odsunuti stranou, když přijde nato, využít zdroje země.“⁶⁵

V neposlední řadě se Vidussoni zmínil o konfliktu mezi generály Messem a Gariboldim, a také o věci, která se zatím jen šuškala. Totiž přílišná poddajnost Gariboldiho

---

⁶²) KNOX, c. d., s. 156.

⁶³) DIE ITALIENER, c. d., Dok. 16, Hlášení generála Efisio Marrase o jeho inspekci u italské 8. armády mezi 26. zářím a 5. říjnem 1942, str. 159-167; Dok. 17, Záznamy Alda Vidussonise pro Benita Mussoliniho o inspekci na východní frontě, návštěvě Vůdcova Hlavního stanu a cestě do Mnichova mezi 20. zářím a 8. říjnem 1942, s. 168-179.

⁶⁴) Tamtéž. Ještě optimističtější bylo Vidussoniho líčení během jeho setkání s Hitlerem 7. října 1942, kdy pěl na italské vojáky samou chválu. „Italové jsou šťastni, že dostali příležitost, splnit svoji misi v boji proti bolševismu...On (Vidussoni – J. Z.) zastihl italské jednotky v nejlepšímu stavu, jsou plně přesvědčeni o vítězství!“ Srv. ADAP, Serie E, Bd. IV, Dok. 22, s. 41.

⁶⁵) DIE ITALIENER, c. d., Dok. 17, Záznamy Alda Vidussonise pro Benita Mussoliniho o inspekci na východní frontě, návštěvě Vůdcova Hlavního stanu a cestě do Mnichova mezi 20. zářím a 8. říjnem 1942, s. 174-177.

vůči Němcům.⁶⁶ Ten navíc svým optimistickým hodnocením situace nechával italské velení v klidu. V listopadu 1942 tvrdil velitel italské armády, že většina jeho divizí je schopna útočných akcí, zatímco ve stejné době hlásil Tippelskirch, že přes 40 % vozidel je kvůli nedostatku pohonných hmot nepohyblivých.⁶⁷

Generál Marras se ve své zprávě dotkl dalších problémů italského kontingentu. Přílišná délka obranných linií, nedostatek automatických zbraní a nedostatek protitankových děl.⁶⁸ Resp. nedostatek účinných protitankových děl. Ačkoli Italové opakovaně tlačili na Němce, aby jim dodali účinné protitankové kanony ráže 75 mm, každá italská divize obdržela pouze 6 protitankových kanonů tohoto typu (stejně jako Rumuni), což byl naprosto nedostačující počet pro tak široký a choulostivý úsek, který italská 8. armáda zaujímal.⁶⁹

Stejně jako rumunské armády, tak i italská armáda tedy vykazovala vážné nedostatky, které výrazně snižovaly její schopnost odolat silnému sovětskému útoku. Na rozdíl od rumunských armád měla ale ARMIR ve své sestavě 4 německé divize. Celkem měl Gariboldi k dispozici 4 sbory, z toho 3 italské, s oněmi 4 německými divizemi celkem 13 divizí.⁷⁰

Počátkem listopadu bylo rozložení italské armády následující. Na levém křídle stál Alpský sbor s divizemi „Tridentia“, „Julia“ a „Cuneese“, dále jih se rozprostíral II. armádní sbor s divizemi „Cosseria“ a „Ravenna“. Následoval XXXV. armádní sbor s divizí „Pasubio“ a německou 298. pěší divizí a na pravém křídle armády stál XXIX. německý armádní sbor s divizemi „Torino“, „Sforzesca“ a německou 62. pěší divizí. V záloze byla divize „PADA“, německá 294. pěší a 22. tanková divize.⁷¹

---

⁶⁶) Tamtéž, s. 176.

⁶⁷) DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 286.

⁶⁸) DIE ITALIENER, c. d., Dok. 16, Hlášení generála Efisia Marrase o jeho inspekci u italské 8. armády mezi 26. zářím a 5. říjnem 1942, s. 165.

⁶⁹) DIE ITALIENER, c. d., Dok. 19, Hlášení majora Achillea Mazziho (italský Spojovací štáb při Skupině armád B) pro generála Umberta Utiliho o vztazích mezi spojenci z května 1943, s. 193.

⁷⁰) GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 286.

⁷¹) DIE ITALIENER, c. d., s. 59-60. Znovu podotýkám, že divize „Vicenza“ nebyla určena k působení v bojové linii, nýbrž k okupační službě v přifrontovém pásmu.

Když Rudá armáda zahájila 19. listopadu 1942 svoji ofenzívu s cílem obklíčit 6. armádu u Stalingradu, zůstala ARMIR prozatím ušetřena bojových operací. Ovšem i nad ní se rychle začala stahovat mračna. Jednak díky zhroucení většiny rumunských jednotek zůstalo prakticky její pravé křídlo viset ve vzduchu, jednak díky ztrátě většiny německých svazků, které jí byly podřízeny. 22. tanková divize byla ještě před vypuknutím sovětské ofenzívy přeložena k rumunské 3. armádě a podřízena XLVIII. tankovému sboru, zatímco 62. a 294. pěší divize byly po prvních sovětských úspěších poslány na jih, aby v rámci operační skupiny Hollidt stabilizovaly situaci po výpadku rumunských divizí. Divize „PADA“ zaujala pozici po 62. pěší divizi, takže velitel italské armády prakticky nedisponoval žádnými zálohami.⁷² Stalo se tak to, čeho se obával generál Marras. Že armáda nebude mít žádné vlastní zálohy a že divizím na frontě nebude moci poskytnout žádný odpočinek.⁷³

Němci již od konce listopadu očekávali nepřátelské akce proti 8. armádě, jejíž úsek považovali vzhledem k „nespolehlivosti“ italských divizí za obzvláště zranitelný, avšak nedokázali určit ani rozsah ani čas sovětského útoku. I tak se německá strana snažila posílit obranu Italů, Skupina armád B přislíbila řadu německých svazků. Do 10. prosince dorazila ale jen 385. pěší divize a 27. tanková divize, která ovšem disponovala pouze 47 tanky, a několik menších jednotek. Další slibované tankové divize, 6. a 11., nikdy k 8. armádě nedorazily, byly totiž přeloženy do sektoru rumunské 3. armády.⁷⁴

O den později, 11. prosince 1942, byly italské pozice napadeny Rudou armádou, která zahájila průzkumnou fázi své útočné operace nazvané *Malý Saturn*.⁷⁵ Jejím cílem bylo rozdrtit

---

⁷²) Tamtéž, s. 62.

⁷³) Tamtéž, Dok. 16, Hlášení generála Efisio Marrase o jeho inspekci u italské 8. armády mezi 26. zářím a 5. říjnem 1942, s. 167.

⁷⁴) Tamtéž, s. 63-64; Dok. 19, Hlášení majora Achillea Mazziho (italský Spojovací štáb při Skupině armád B) pro generála Umberta Utiliho o vztazích mezi spojenci z května 1943, s. 193-194.

⁷⁵) Původně se měla operace jmenovat *Saturn* a jejím cílem mělo být obchvácení celého jižního křídla německých vojsk až k Rostovu na Donu, čímž by došlo k vytvoření jakéhosi „Superstalingradu“, kde by bylo odříznuto několikanásobně větší množství vojsk Osy. Čáru přes rozpočet ovšem udělala sovětským stratégům operace „Wintergwitter“, během které se LVI. tankový sbor 4. tankové armády pokusil vyprostit 6. armádu z obklíčení. Podstatná část sovětských sil určená k provedení operace *Saturn* byla poslána na jih, aby odrazila německý protiútok, čímž došlo k modifikaci operace *Saturn* na *Malý Saturn*, která měla za cíl „jen“ zničení

italskou 8. armádu a operační skupinu Hollidt a zmařit zásahy Němců do operace, která měla zlikvidovat nepřátelské uskupení ve stalingradském kotli. Průzkumná fáze měla za cíl určit umístění a sílu nepřátelské obrany, vybudovat nová nebo rozšířit už existující předmostí a zmást nepřítele, aby nebyl schopen určit hlavní směr sovětského útoku.⁷⁶

„Na frontě u středního Donu je německé a italské vojsko v tuhých obranných bojích proti silným sovětským útokům. Soustředné sovětské síly, ...dosáhly několika ojedinělých vlomů v soustavě opěrných bodů spojeneckého vojska“.⁷⁷ Tento článek si mohli obyvatelé protektorátu přečíst v novinách 23. prosince 1942. Byla to reakce na sovětskou ofenzívu, která byla zahájena 16. prosince. Ony „ojedinělé vlomů“ byly ve skutečnosti fatální průlomů v obraně italské armády a 23. prosince byla většina italských jednotek na ústupu. Ale nepředbíhejme.

Jak již bylo řečeno výše, Sověti zahájili operaci *Malý Saturn* 16. prosince 1942. Špatně oblečení, s nedostatkem munice i zkušenostmi s ničením nepřátelských tanků čelili italští vojáci se svými německými kolegy mohutnému rudému přívalu. Jako první byly napadeny divize „Coseria“ a „Ravena“. První den útoku se Sovětům ale vůbec nevydařil, jednak díky nepříznivému počasí, jednak díky skutečnosti, že Italům pomáhala v obraně německá 385. pěší divize a 27. tanková divize. 17. prosince večer ale Rudá armáda německo – italskou linii prorazila a italští vojáci začali místy propadat panice.⁷⁸ Aby předešlo úplnému chaosu, sáhlo velitelství Skupiny armád B k nátlaku. Generál Tippelskirch musel Gariboldimu vyčítat útek italských vojáků a navrhl mu, aby takové vojáky nechal popravovat.⁷⁹

18. a 19. prosince se začala hroutit obrana i na dalších místech a sovětská vojska pronikla hluboko do týla italské armády. Rudá armáda obsadila opěrné body Kantěmirovka a

---

italské armády a operační skupiny Hollidt. Blíže k operaci *Malý Saturn* viz GLANTZ, David M., *Od Donu k Dněpru: sovětská ofenzíva (prosinec 1942 – srpen 1943)*, Brno 2003, s. 18-91.

⁷⁶) GLANTZ, c. d., s. 47-48.

⁷⁷) Cit. dle: LIDOVÉ NOVINY, středa 23. 12. 1942, roč. 50, číslo 622, s. 1.

⁷⁸) GLANTZ, c. d., s. 49-56; SCHREIBER, *Italiens Teilnahme*, c. d., s. 274-275.

⁷⁹) SCHREIBER, *Italiens Teilnahme*, c. d., s. 275.

Čertkovo, čímž došlo k přerušení pro Němce životně důležité železniční tratě mezi Rossošskem a Millerovem. Kromě toho se Sověti zmocnili v Kantěmírovce obrovských skladů se zásobami. 21. prosince se setkala vojska Voroněžského frontu postupujícího ze severu s vojsky Jihozápadního frontu postupujícími od východu u Děgtěva a obklíčily podstatnou část italských a německých vojsk.⁸⁰ Teď už nešlo italským vojákům o udržení obranných pozic, nýbrž o probítí se k vlastním liniím a o holé přežití.

V této situaci postavily svazky XXXV. a XXIX. sboru 2 pochodové kolony. Severní, která sestávala z částí divize „Ravenna“, „Pasubio“ a „Torino“, stejně jako z německé 298. pěší divize, a Jižní, kterou tvořila část divize „Ravenna“, dále divize „Sforzesca“, „PADA“ a část divize „Pasubio“.⁸¹

Zvláštní případ představovala divize „Coseria“, která ustupovala sama a která byla nejprve podřízena Alpskému sboru a později německému XXIV. tankovému sboru. Po 1300 km (!) dlouhém pěším pochodu v mrazech od 0°C do -40°C dosáhla divize 7. března 1943 Gomelu. Během ústupu byla divize vystavena násilí a neférovému jednání ze strany svých německých „kamarádů“.⁸² Jak si ještě ukážeme, odehrávaly se během onoho ústupu neuvěřitelné scény.⁸³

Obě pochodové kolony si v následujících dnech a týdnech prošly peklem a vojáci si sáhli až na úplné dno svých fyzických sil. Hladoví a vyčerpaní vojáci nahrazovali svoje pro ruskou zimu špatně hodící se uniformy čepicemi a kabáty místního civilního obyvatelstva. Ze všech stran na ustupující vojska útočily sovětské jednotky a partyzáni.⁸⁴ Nedaleko městečka Alexejevo Lozovskoje se Sovětům podařilo velkou část německých a italských sil odříznout,

---

⁸⁰) DIE ITALIENER, c. d., s. 68-69; GLANTZ, c. d., s. 60-68.

⁸¹) SCHREIBER, Italiens Teilnahme, c. d., s. 275-276.

⁸²) Tamtéž, s. 275.

⁸³) DIE ITALIENER, c. d., Dok. 24, Hlášení plukovníka Francesca Polita velitelství pěší divize „Coseria“ o vztazích německých vojáků k jejím italským kamarádům z 28. března 1943, s. 223-234.

⁸⁴) GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 321-322; SCHREIBER, Italiens Teilnahme, c. d., s. 276.

přičemž do 23. prosince pobili nebo zajali 20 000 vojáků, a do 25. prosince vzali do zajetí dalších 15 000 nepřátel.⁸⁵

Většinu jednotek severní kolony se podařilo na Vánoce dosáhnout Čertkova a konečně v polovině ledna dorazila ke spojeneckým liniím u Belovodsku,⁸⁶ zatímco velitelství divize „Ravenna“ dosáhlo 24. prosince Vorošilovgradu, kde byla divize podřízena nově zformované operační skupině Fretter-Pico⁸⁷, která měla za úkol bránit 150 km dlouhý úsek mezi Skupinami armád Don a B (přesněji řečeno mezi italským Alpským sborem a německo-rumunskou operační skupinou Hollidt). V rámci této formace divize bojovala až do 24. ledna 1943, kdy byla stažena z bojového nasazení.⁸⁸

Jižní kolona prodělala skutečnou Odysseu, než dosáhla bezpečí. Musela ustupovat v tvrdých bojích směrem na jihovýchod až do Skossyrskaje, odkud pochodovala na západ a 3. ledna 1943 dosáhly vyčerpané jednotky obce Belaja Kalitva na řece Donec.⁸⁹

Porážka 8. italské armády a operační skupiny Hollidt měla velmi vážné následky. Sovětům se podařilo přerušit nejdůležitější zásobovací trasy do Stalingradu a zhatit německé naděje na vysvobození obklíčeného stalingradského uskupení.⁹⁰ Aby Němci zacelili mezeru po výpadku italských divizí, museli do úseku italské armády přesunout i část divizí podílejících se na vyprošťování 6. armády. Když potom 24. prosince 1942 zaútočila Rudá armáda na LVII. tankový sbor Armádní skupiny Hoth, který nesl hlavní tíhu bojů na přístupech ke Stalingradu, byl osud 6. armády zpečetěn.⁹¹

Od konce roku 1942 až do poloviny ledna 1943 byl úsek operační skupiny Fretter-Pico poměrně klidný. Z jednotek italské 8. armády zůstal ovšem nedotčen pouze Alpský sbor a

---

⁸⁵) GLANTZ, c. d., s. 65-68.

⁸⁶) DIE ITALIENER, c. d., s. 69.

⁸⁷) Byla nazvána podle svého velitele generála dělostřelectva Maxmiliána Fretter-Pica.

⁸⁸) DIE ITALIENER, c. d., Dok. 9, Bojové hlášení Německého spojovacího komanda při divizi „Ravenna“ z 20. března 1943, str. 121-123; GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 323.

⁸⁹) DIE ITALIENER, c. d., s. 69; SCHREIBER, Italiens Teilnahme, c. d., s. 276.

⁹⁰) GLANTZ, c. d., s. 81.

⁹¹) GLANTZ, HOUSE, c. d., s. 223-224; MANSTEIN, sv. 2, c. d., s. 83-96.

divize „Vicenza“. Rudá armáda je ale nemínila nechat na pokoji příliš dlouho. Osud italských horských divizí se naplnil společně s osudem maďarské 2. armády během tzv. Ostrogožsko-rossošské operace.⁹²

Již 12. ledna 1943 se sovětským vojskům podařilo prolomit obranu maďarských jednotek na severu, která 14. ledna rozšířila svůj průlom na jih. Tentýž den se Sovětům podařilo prolomit obranu německého XXIV. tankového sboru jižně od Alpského sboru, přičemž sovětské tankové kolony rychle postupovaly na sever a 15. ledna obsadily Rossoš, kde se nacházela hlavní zásobovací základna Alpského sboru. 17. ledna obdržel Alpský sbor rozkaz ustoupit na západ, jenomže o dva dny později se sovětská vojska postupující ze severu setkala se svými druhy postupujícími z jihu u Alexejevky, čímž uzavřela Rudá armáda v kotli obrovskou masu italských, německých a maďarských vojsk včetně Alpského sboru.⁹³

90000 – 100 000 vojáků⁹⁴ Alpského sboru, německého XXIV. tankového sboru a zbytků maďarského IV. a VII. armádního sboru se vydalo na všeobecný ústup 19. ledna a znovu se opakovaly scény z prosincového ústupu. Zmrzlí, hladoví vojáci v oblečení ukrajinského civilního obyvatelstva, které vojenské uniformy vůbec nepřipomínalo, absolvovali 300 km dlouhý, fyzicky nesmírně vyčerpávající pěší pochod v otevřeném terénu s hlubokým sněhem, během kterého byli neustále napadáni partyzány a sovětskými tankovými oddíly a jezdeckem bez jakýchkoliv protitankových zbraní. Jen divize „Tridentia“ musela podstoupit 14 takových těžkých bitev.⁹⁵

Anabáze obklíčeného uskupení skončila v posledních lednových dnech, kdy se zbytkům vojsk Osy podařilo probít k vlastním liniím. Italští vojáci poté zamířili do Bělgorodu

---

⁹²) GLANTZ, c. d., s. 92; GOSZTONY, *Hitlers fremde Heere*, c. d., s. 324. Podrobnosti o operaci viz pojednání o maďarské 2. armádě.

⁹³) DIE ITALINER, c. d., s. 69-70; KLIMENT, BERNÁD, c. d., s. 258.

⁹⁴) Alpský sbor a divize „Vicenza“ měly dohromady asi 70 000 vojáků, Němců bylo přibližně 10 000 a Maďarů 2000 – 7000. Srv. DIE ITALIENER, c. d., Dok. 11, *Bojové hlášení o ústupu Alpského a XXIV. tankového sboru (14. až 31. ledna 1943) z 23. března 1943*, s. 142-143, pozn. 204.

⁹⁵) DIE ITALIENER, c. d., Dok. 11, *Bojové hlášení o ústupu Alpského a XXIV. tankového sboru (14. až 31. ledna 1943) z 23. března 1943*, s. 142-143; Dok. 18, *Memorandum k situaci 8. Italské armády od začátku sovětské ofenzívy až do ústupu*, s. 182.

a v polovině března dosáhli Gomelu, kde se soustřeďovaly také všechny ostatní italské divize.⁹⁶

Tím operace ARMIR na východní frontě skončily. Italové utrpěli děsivou porážku.⁹⁷ Italská armáda byla zredukována na zhruba 90 000 vojáků, ke kterým bylo třeba přičíst ještě víc jak 30 000 vojáků raněných, kteří již dorazili do Itálie.⁹⁸ Němečtí styční důstojníci odhadli ztráty 8. armády mezi prosincem 1942 a únorem 1943 na 125 000 důstojníků, poddůstojníků a členů mužstva.⁹⁹ Nejnovější údaje vyčíslují ztráty 8. italské armády na 25 000 padlých a 70 000 zajatých, ze kterých pouze 10 032 přežilo sovětské zajetí.¹⁰⁰ K tomu je ještě třeba přičíst 29 690 vojáků, kteří byli raněni nebo utrpěli omrzliny.¹⁰¹ Německý odhad byl tedy naprosto přesný.

Materiální ztráty byly rovněž strašné. Kromě dvou 75 mm kanonů bylo ztraceno celé dělostřelectvo, všechna munice, 12 000 nákladních automobilů, veškeré těžké zbraně, ženijní materiál, potraviny i oblečení.¹⁰²

---

⁹⁶) DIE ITALIENER, c. d., Dok. 8, Shrnutí bojových hlášení Německých spojovacích komand při divizích 8. italské armády a společné závěry z 12. listopadu 1943, s. 114; Dok. 11, Bojové hlášení o ústupu Alpského a XXIV. tankového sboru (14. až 31. ledna 1943) z 23. března 1943, s. 144.

⁹⁷) Stačí se podívat na ztráty jednotlivých jednotek a hned je zřejmé, jak vážné italské ztráty byly. Ze 70 000 vojáků Alpského sboru a divize „Vicenza“ dorazilo k vlastním liniím pouze 27 500 mužů, z nichž ovšem 11 000 muselo být okamžitě posláno do nemocnice, takže 40 000 Italů muselo zahynout nebo upadnout do zajetí. Ztráty divize „Ravenna“ byly vyčísleny na 5000 mužů mrtvých, raněných a nezvěstných, ztráty divize „Torino“ mohly dosáhnout výše 10 000 vojáků. Srv. DIE ITALIENER, c. d., Dok. 9, Bojové hlášení Německého spojovacího komanda při divizi „Ravenna“ z 20. března 1943, s. 123; Dok. 11, Bojové hlášení o ústupu Alpského a XXIV. tankového sboru (14. až 31. ledna 1943) z 23. března 1943, s. 145; Dok. 22, Hlášení velitele pěší divize „Torino“ generála Roberta Lericiho o chování německých spojenců z 14. května 1943, s. 209, pozn. 127; SCHREIBER, Italiens Teilnahme, c. d., s. 277-278. Nemale byly rovněž ztráty mezi nejvyššími veliteli. Generálové Tarnassi, Martinat, Perrod a Pezzi zahynuli či zmizeli, generálové Ricagno, Battisti a Pascolini padli do zajetí. Srv. DIE ITALIENER, c. d., Dok. 18, Memorandum k situaci 8. Italské armády od začátku sovětské ofenzivy až do ústupu, s. 185-186.

⁹⁸) DIE ITALIENER, c. d., Dok. 18, Memorandum k situaci 8. Italské armády od začátku sovětské ofenzivy až do ústupu, s. 184.

⁹⁹) Tamtéž, Dok. 8, Shrnutí bojových hlášení Německých spojovacích komand při divizích 8. italské armády a společné závěry z 12. listopadu 1943, s. 114.

¹⁰⁰) Tamtéž, s. 74-75.

¹⁰¹) SCHREIBER, Italiens Teilnahme, c. d., s. 278.

¹⁰²) DIE ITALIENER, c. d., Dok. 18, Memorandum k situaci 8. Italské armády od začátku sovětské ofenzivy až do ústupu, s. 186; Dok. 29, Hlášení o misi nadporučíka Brunetta Paoliho u italské 8. armády mezi 3. a 15. únorem 1943, s. 260-261.

31. ledna 1943 bylo velitelství 8. armády vyřazeno z působení na frontě a jeho místo zaujala operační skupina Lanz.¹⁰³ Italské jednotky byly postupně staženy domů, s výjimkou II. armádního sboru, který měl dál reprezentovat italskou přítomnost na východní frontě. Tento projekt byl ovšem záhy díky vnitropolitickým potížím duceho a díky neschopnosti Italů a neochotě Němců zajistit odpovídající výzbroj a výstroj odsunut k ledu. V dubnu byl II. sbor stažen z východní fronty a květnu dorazili poslední italští vojáci do vlasti. Tím skončilo nasazení Italů v Hitlerově válce proti bolševismu.¹⁰⁴

Maďarská 2. armáda

I maďarskou 2. armádu postihl stejný osud jako všechny ostatní spojenecké armády. Sověti si ji vybrali za cíl jako poslední z armád německých spojenců. Byla sice zničena jako poslední, ale její jednotky se účastnily německé letní ofenzívy od samého počátku.

Když 28. června 1942 zahájil generálplukovník Jány útok, měla jeho armáda k dispozici zatím pouze III. sbor, ostatní jednotky byly teprve na cestě. Úkolem III. sboru bylo dobýt Tim a Starij Oskol a dosáhnout řeky Don. Svoje první ztráty utrpěl sbor ovšem ještě před vypuknutím operace Blau v bojích s partyzány.¹⁰⁵

III. sbor postupoval zpočátku díky silnému odporu nepřítele jen pomalu, po dobytí města Tim a obsazení města Starij Oskol 4. července se ale postup zrychlil a 7. července dosáhly první jednotky Donu.¹⁰⁶

---

¹⁰³) Pojmenovaná po svém veliteli generálu horských jednotek Hubertu Lanzovi.

¹⁰⁴) GOSZTONY, *Hitlers fremde Heere*, c. d., s. 359-361; SCHREIBER, *Italiens Teilnahme*, c. d., s. 278-279. Detaily o italských snahách o udržení alespoň části vojsk na východní frontě srv. DIE ITALIENER, c. d., Dok. 18, Memorandum k situaci 8. Italské armády od začátku sovětské ofenzívy až do ústupu, s. 189-191; Dok. 29, Hlášení o misi nadporučíka Brunetta Paoliho u italské 8. armády mezi 3. a 15. únorem 1943, s. 266-267.

¹⁰⁵) BÁLVÁNYI, c. d., s. 1054; MIKLÓS, c. d., s. 316.

¹⁰⁶) GOSZTONY, *Hitlers fremde Heere*, c. d., s. 228.

Na západním břehu Donu se postup maďarských jednotek zastavil a maďarská 2. armáda převzala odpovědnost za víc jak 200 km dlouhý úsek mezi Voroněží a Pavlovskem.¹⁰⁷ Mezitím začaly přicházet na frontu další svazky 2. armády. Ty musely absolvovat vyčerpávající pěší pochody dlouhé někdy i 1000 km (!), během kterých byly neustále napadány partyzány.¹⁰⁸

Rozmísťování armády bylo ukončeno koncem srpna. Na sever od maďarské 2. armády stála německá 2. armáda, na jihu se rozprostírala italská 8. armáda. Než ale mohli Maďaři vytvořit souvislou obranu, vybudovali Sověti na maďarském břehu tři předmostí - u Uryvu, Korotojaku a Suchje. Likvidace těchto předmostí se stala pro maďarské jednotky stěžejním úkolem, neboť z nich mohla sovětská vojska ohrožovat křídla německých armád postupujících na jih.¹⁰⁹

Předmostí u Uryva se pokusili Maďaři zlikvidovat jako první. 18. července vyrazili do útoku a podařilo se jim obsadit okolí města Uryv, sovětský protiútok ze 7. srpna ale zahnal maďarské jednotky zpět. Podruhé se o zneškodnění předmostí pokusili 10. srpna, byli ale odraženi a během několika hodin ztratili 1 400 mužů. Třetí protiútok naplánovali a vedli samotní Němci, přičemž byli přesvědčeni, že tam, kde Maďaři selhali, oni bezpochyby zvítězí. Ale ani s pomocí německého XXIV. tankového sboru německo-maďarská vojska neuspěla a jejich zářijový útok skončil těžkými ztrátami. Skoro 8 000 mrtvých, raněných a nezvěstných, včetně velitele XXIV. tankového sboru generála tankových jednotek Willibalda von Langemann und Erenkamp. Po tomto fiasku se již vojska Osy předmostí nepokusila zlikvidovat.¹¹⁰

Úspěšnější byla maďarská snaha v případě předmostí u Korotojaku. 7. srpna maďarská vojska zaútočila a po téměř měsíc trvající boji bylo nakonec toto předmostí s německou

---

¹⁰⁷) GOSZTONY, Ungarns militärische Rolle, c. d., s. 155.

¹⁰⁸) MIKLÓS, c. d., s. 317. Zcela opačný názor zastává Gosztony, který tvrdí, že k žádným partyzánským útokům nedocházelo. Srv. GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 229.

¹⁰⁹) KLIMENT, BERNÁD, c. d., s. 255.

¹¹⁰) GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 229-230; KLIMENT, BERNÁD, c. d., s. 255.

pomocí 3. září zlikvidováno. Třetí předmostí u města Suchje bylo nejmenší a ani Maďaři ani Němci jej nepovažovali za vážnou hrozbu¹¹¹, což se ale později ukázalo jako velký omyl.

V polovině září přešla celá 2. maďarská armáda do obrany. Sice i nadále docházelo k omezeným bojovým akcím, ale v zásadě zůstal frontový úsek klidný až do počátku ledna 1943.¹¹² Dvouměsíční boje stály maďarskou armádu 30 000 mrtvých a raněných. Materiální ztráty byly rovněž značné, kupříkladu 12. lehká pěší divize přišla o 40 % svého dělostřelectva.¹¹³

Než přikročíme k popisu událostí, které vedly ke zničení maďarské armády, pozastavme se na chvíli nad problémy, kterým musely Jányho vojáci čelit. Byly prakticky identické s těmi, kterým čelili také rumunští a italští vojáci.

Stejně jako rumunským armádám a italské armádě, byl i maďarské 2. armádě přidělen příliš dlouhý úsek na to, aby mohli Maďaři vybudovat účinnou obranu. 208 km dlouhý frontový úsek znamenal, že každá lehká divize musela bránit úsek dlouhý 20 – 30 km a každý prapor alespoň 5 km! Již na první pohled neudržitelné vzdálenosti.¹¹⁴ Němci sice ke 2. armádě poslali XXIV. tankový sbor se dvěma divizemi, celková situace se tím ale příliš nezlepšila. Nedostatečně vyzbrojená maďarská armáda tak musela prakticky všechny svoje těžké zbraně umístit do první linie.¹¹⁵

V říjnu 1942 přicestoval na inspekci 2. armády nový ministr obrany generálplukovník Vilmos von Nagy¹¹⁶, který během svého pobytu na frontě upozornil na další problémy maďarských jednotek. Nedostatek účinných protitankových kanonů, chybějící dělostřelecké

---

¹¹¹) KLIMENT, BERNÁD, c. d., s. 255.

¹¹²) GOSZTONY, Ungarns militärische Rolle, c. d., s. 156.

¹¹³) MIKLÓS, c. d., s. 317.

¹¹⁴) KLIMENT, BERNÁD, c. d., s. 256. Díky této skutečnosti tak prakticky velitelství armády nedisponovalo žádnými zálohami, vyjma 1. obrněné divize, neboť muselo umístit prakticky všechny divizní jednotky do bojové linie. A vzhledem k naprosto nedostatečnému vybavení armády účinnými protitankovými kanony mohli Sověti bez potíží najít dostatek míst, kde by jejím tankům nemohli Maďaři klást efektivní odpor.

¹¹⁵) GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 279-280.

¹¹⁶) Nagy nahradil ve funkci ministra obrany generálplukovníka Barthu, který byl známý svými proněmeckými postoji.

baterie i velkorážní minomety. Poukázal rovněž na slabou motorizaci jednotek a nedostatečné zásobování.¹¹⁷

Zásobování bylo vedle přílišné délky obranných linií a chabé protitankové obrany další potíží generála Jányho. Podle dohody, kterou při svojí lednové návštěvě uzavřel Keitel s maďarskými představiteli, převzala německá strana zásobování 2. armády a na oplátku mělo Maďarsko dodávat do Německa odpovídající množství potravin a pohonných hmot. Tento zdánlivě oboustranně výhodný kompromis měl ale svá úskalí. Kapacita sovětských železnic byla malá, velké problémy navíc způsoboval širší rozchod sovětských kolejnic. Zásoby musely být z nádraží dovezeny na frontu k jednotkám, což vzhledem k chabé motorizaci maďarské armády nebyl snadný úkol, takže většina zásob musela být transportována koňskými povozy. Frontové jednotky tak byly obzvláště v zimních měsících zásobeny velice špatně. Teplé jídlo bylo zřídka a dokonce se nedostávalo i takové základní věci, jako byl chleba. Nedostávalo se rovněž píce pro koně, a tak nebohá zvířata umírala po stovkách.¹¹⁸

Otřesná byla rovněž situace s uniformami. Během léta nepřišly žádné náhradní uniformy, takže vojáci museli chodit v opotřebované a otrhané výstroji. Ještě horší byla skutečnost, že zimní uniformy přišly v nedostatečném počtu, což mělo za následek řadu omrzlin a nemocí mezi vojáky. To samé platilo pro obuv.¹¹⁹

Dalším problémem byl nedostatek ženíjního materiálu, díky kterému mohla být vybudována jen část opevnění. Ostnatý drát a miny byly k dispozici v nedostatečném množství. Řeka Don byla navíc v úseku maďarských vojsk nepříliš hluboká, k tomu měli Sověti dvě předmostí a s příchodem mrazů přestal být Don pro Rusy jakoukoliv překážkou.¹²⁰

To vše mělo na morálku maďarských vojáků velice negativní účinky. Jejich motivace k boji proti Rudé armádě byla velice malá a válku proti Sovětskému svazu brali jako čistě

---

¹¹⁷) GOSZTONY, *Hitlers fremde Heere*, c. d., s. 277-280.

¹¹⁸) BÁLVÁNYI, c. d., s. 1057; KLIMENT, BERNÁD, c. d., s. 256.

¹¹⁹) BÁLVÁNYI, c. d., s. 1057; MIKLÓS, c. d., s. 317.

¹²⁰) KLIMENT, BERNÁD, c. d., s. 256.

německou věc, přičemž maďarští důstojníci říkali svým vojákům, že jejich jediným úkolem je dostat se domů mezi živými! Maďaři neměli žádný ideologický výcvik jako Němci a generálmajor Hermann von Witzleben, který od 30. září 1942 působil jako „Německý generál při maďarské 2. armádě“, přičetl k důvodům porážky maďarské armády mimo jiné také „nedostatek duchovní osvěty.“¹²¹

Stejně jako u ostatních armád i u maďarské armády sloužili němečtí styční důstojníci. Vztahy mezi nimi a maďarskými štábními důstojníky byly krajně napjaté, neboť se Němci víc než jako rádci chovali jako „hlídači“ a sami Maďaři je označovali jako „politruky.“¹²²

Jak vidno, dvoustetisícová maďarská 2. armáda v žádném případě nemohla odolat mohutnému sovětskému protiútoku. Nedostatek účinných protitankových kanonů, nedostatečné zásobování, napětí mezi německými a maďarskými štáby, příliš dlouhá obranná linie a chybějící zálohy nedávaly maďarským vojákům žádný důvod k optimismu a jen podrývali jejich už tak dost slabou morálku.

Neradostná situace maďarských jednotek se ještě víc zhoršila během listopadové a prosincové sovětské ofenzívy proti rumunským a italským svazkům. Tak jako v listopadu přesunuli Němci svoje jednotky z úseku italské 8. armády do úseku rumunské 3. armády, aby zacelili výpadek rumunských divizí, tak v prosinci přesunuli velitelství XXIV. tankového sboru s 336. pěší divizí ze sektoru maďarské 2. armády do pásma italské armády, aby podpořili hroučící se obranu italských svazků. Generál Jány sice zuřil ale ani jeho protesty, ani protesty generála von Witzlebena nepomohly.¹²³

Krátce před Vánoci žádal Hitler Horthyho, aby vydal 2. armádě rozkaz, aby svoje obranné pozice bránila ze všech okolností. Byla to reakce na množící se zprávy o poráženeckých náladách v Maďarsku po porážkách Rumunů a Italů a Hitler se chtěl pojistit,

---

¹²¹) DINARDO, *The Dysfunctional Coalition*, c. d., s. 729; DINARDO, *Nerovní spojenci*, c. d., s. 286-287; GOSZTONY, *Hitlers fremde Heere*, c. d., s. 280 a 284.

¹²²) GOSZTONY, *Hitlers fremde Heere*, c. d., s. 282.

¹²³) Tamtéž, s. 284.

aby maďarská armáda bojovala až do posledního dechu. Horthy ve svém dopise z 24. prosince podmínil vydání takového rozkazu vysláním německých jednotek k posílení obrany maďarské armády. Hitler německé posily přislíbil, a tak koncem roku 1942 vydal náčelník maďarského Generálního štábu generál Szombathelyi rozkaz, který maďarským jednotkám nařizoval držet jejich pozice za každou cenu a v žádném případě neustupovat.¹²⁴

Posily pro maďarskou 2. armádu se zhmotnily v podobě tankové sboru pro zvláštní účely (Panzerkorps zur besondere Verwendung) pod vedením generála Hanse Cramera, který byl podřízen 2. armádě 1. ledna 1943. Sbor se skládal z německé 26. a 168. pěší divize, praporu útočných děl, 700. tankového svazku a z maďarské 1. obrněné polní divize. Sbor měl sice víc jak 160 tanků a útočných děl, 110 z nich bylo ale zastaralých PzKpfw. 38(t). Sbor mohl být navíc nasazen pouze jako celek a o jeho použití nerozhodoval generál Jány ani generál von Weichs, nýbrž samotný Hitler!¹²⁵

Od poloviny prosince 1942 sovětské velení připravovalo plán na zničení maďarské 2. armády. Cílem tzv. ostrogožsko-rossošské operace bylo pomocí tří útočných skupin prolomit obranu nepřítele, postupovat směrem na Alexejevku, Ostrogožsk a Karpenkovo a obklíčit a zničit německá, maďarská a italská vojska¹²⁶, která se nacházela mezi Voroněží a Kantěmirovkou.¹²⁷ Sověti nehodlali nic ponechat náhodě a pro operaci vyčlenili přes 240 000 vojáků a víc jak 900 tanků¹²⁸, proti kterým byli Maďaři prakticky bezbranní.

Rudá armáda zahájila ostrogožsko-rossošskou operaci 12. ledna 1943, kdy sovětské síly vyrazily ze uryvského předmostí a již první den se jim podařilo prolomit obrannou linii

---

¹²⁴) FENYO, c. d., s. 102-103; MIKLÓS, c. d., s. 318.

¹²⁵) GOSZTONY, Ungarns militärische Rolle, c. d., s. 156; KLIMENT, BERNÁD, c. d., s. 256-257.

¹²⁶) Jednalo se o již zmiňovaný Alpský sbor a divizi „Vicenza.“

¹²⁷) GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 329.

¹²⁸) DĚJINY druhé světové války ve dvanácti svazcích, Svazek 6, Zásadní obrat ve válce, Red. A. A. Grečko, Praha 1979, s. 107.

maďarských jednotek a ani protiútok 700. tankového svazku, během kterého ztratil skoro všechny své tanky, následujícího dne nedokázal Sověty zastavit.¹²⁹

14. ledna zaútočila sovětská vojska z druhého předmostí u Suchje a i zde se jim podařilo prolomit obranu Maďarů. Ve stejný den Rudá armáda prolomila na jihu obranu německého XXIV. tankového sboru a začala postupovat na sever směrem k Alexejevce, kde se nacházelo velitelství 2. maďarské armády. Zpočátku sice brzdily její postup mimo jiné silné mrazy okolo -40°C (!), ale následující den se již rudá bouře valila k maďarskému velitelství.¹³⁰

Tři dny po zahájení sovětské ofenzivy byla obrana maďarské 2. armády rozervána na kusy, sovětské jednotky se nacházely hluboko v týlu bránících se vojsk a značná část maďarských jednotek byla již na ústupu. Generál Jány sice již 12. ledna žádal o nasazení Cramerova sboru, nebylo mu ale vyhověno.¹³¹

Přestože Maďaři kladli odpor v rámci možného, vznikl již 14. ledna u Němců dojem, že Maďaři v panice a beze zbraní ustupují ze svých obranných pozic.¹³² Je třeba říci na rovinu, že německá kritika byla do značné míry oprávněná, ale příčina tohoto jevu byla složitější a byla následkem praktik nejvyššího maďarského velení.

Maďarská 2. armáda sebou vzala do pole většinu moderního vybavení maďarské armády. Jelikož maďarský průmysl nebyl schopen je rychle nahradit a jelikož si Maďaři část zbraní nechali doma pro „pozdější použití“, byly posily pro 2. armádu vysílány na frontu po tří- až čtyřtýdenním výcviku beze zbraní s tím, že budou docvičeny a vyzbrojeny přímo na frontě! Když 12. ledna 1943 začal sovětský útok, bylo za frontou připraveno 6 000 takto „vycvičených“ a „vyzbrojených“ mužů k vystřídání. Když sovětské tanky prolomily obranu,

---

¹²⁹) MIKLÓS, c. d., s. 319.

¹³⁰) MIKLÓS, c. d., s. 319; KLIMENT, BERNÁD, c. d., s. 257.

¹³¹) GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 332.

¹³²) Tamtéž.

zachvátila tyto muže panika. Během útěku sebou také na mnoha místech strhli regulérní jednotky a pohroma byla na světě.¹³³

Od 15. ledna byla maďarská armáda rozdělena dvě části. III. sbor byl začleněn do sborové skupiny Siebert (Korpsgruppe Siebert) a podřízen německé 2. armádě, zatímco IV. a VII. sbor na jihu čelili reálné hrozbě, že budou brzy obklíčeni. 16. ledna konečně přešel do protiútoků Cramerův sbor, ale již bylo pozdě a jeho protiútok nic nevyřešil. Maďarská armáda již byla v beznadějně situaci, generál Jány se ale neopovážil vzepřít Hitlerovu rozkazu bojovat až do posledního muže a udržet obranné pozice. Povolení k ústupu obdržel Jány teprve 17. ledna, to už ale šlo Maďarům jen o holé přežití.¹³⁴

19. ledna vstoupila sovětská vojska do Alexejevky a dokončila tak obklíčení italského Alpského sboru, německého XXIV. tankového sboru a zbytku maďarského VII. sboru. V prostoru Alexejevka-Ostrogožsk se zbytky IV. a VII. sboru spolu s 1. obrněnou polní divizí držely až do 24. ledna, kdy Sověti zlikvidovali poslední maďarské jednotky, kterým se nepodařilo probít k vlastním liniím.¹³⁵

Ve stejný den, pouhých deset dnů po zahájení ostrogožsko-rossošské operace, byla maďarská 2. armáda (či lépe řečeno, to, co z ní zbylo) stažena z fronty. Pouze některé jednotky dosud schopné boje zůstaly pod německým velením v boji až do poloviny února.¹³⁶

III. sbor držel obranné pozice na Donu až do 26. ledna, kdy obdržel rozkaz k ústupu. Vztahy mezi velitelem III. sboru generálmajorem hrabětem Marcellm Stommem a jeho nadřízeným generálporučíkem Siebertem byly krajně napjaté, neboť svěřoval Maďarům úkoly, které přesahovaly maďarské možnosti. Jeden maďarský důstojník popsal ony dny takto. „Měli jsme 3 nepřátele: Mráz, hlad a – Němce.“ Ústup III. sboru trval až do 7. února,

---

¹³³) GOSZTONY, *Hitlers fremde Heere*, c. d., s. 333-334; KLIMENT, BERNÁD, c. d., s. 91.

¹³⁴) GOSZTONY, *Hitlers fremde Heere*, c. d., s. 335-339.

¹³⁵) DĚJINY, svazek 6, c. d., s. 110; KLIMENT, BERNÁD, c. d., s. 258.

¹³⁶) MIKLÓS, c. d., s. 320.

kdy se jeho zbytkům podařilo probít k německým liniím. Generál Stomm mezi zachránivšími ale nebyl. 2. února upadl do zajetí, když se předtím neúspěšně pokusil o sebevraždu.¹³⁷

Během jednoho měsíce byla maďarská 2. armáda rozdrčena na padrt' a utrpěla děsivou porážku. Ztráty¹³⁸ maďarské armády během sovětské zimní ofenzívy činily 35 000 mrtvých, 35 000 raněných a 26 000 nezvěstných. Do toho počtu nejsou ale započtení příslušníci židovských pracovních praporů. Většina z 36 000 příslušníků se buď vzdala Rusům, nebo byli zastřeleni. Když sečteme maďarské ztráty od dubna 1942 do března 1943, dostaneme se k děsivým číslům v rozmezí 150 000 – 175 000.¹³⁹

Materiální ztráty byly rovněž obrovské, odhadovaly se na 70 – 80%. 2. armáda přišla o všechny tanky, 460 protitankových děl, 380 kusů polního dělostřelectva, 110 protiletadlových děl, 400 minometů, 110 000 pušek, 32 000 pistolí, 3500 samopalů, 2900 kulometů, 1000 motocyklů, 1600 osobních a 4000 nákladních automobilů, 56 000 koní a 16 000 povozů.¹⁴⁰

Po porážce byl zbytek armády odeslán zpět do Maďarska, kromě několika jednotek, které zůstaly v přífrontovém pásmu až do léta 1943, kdy byly rovněž staženy.¹⁴¹ 70 000 vojáků dorazilo v dubnu zpět do vlasti, velitel armády generálplukovník Jány přijel posledním vlakem 1. května 1943.¹⁴²

---

¹³⁷) GOSZTONY, *Hitlers fremde Heere*, c. d., s. 342-343.

¹³⁸) Přesné určení ztrát není jednoduché, v literatuře se objevují různá čísla.

¹³⁹) BÁLVÁNYI, c. d., s. 1061; DINARDO, *Nerovní spojenci*, c. d., s. 296; FENYO, c. d., s. 108; MIKLÓS, c. d., s. 320.

¹⁴⁰) KLIMENT, BERNÁD, c. d., s. 260.

¹⁴¹) DINARDO, *Nerovní spojenci*, c. d., s. 297.

¹⁴²) KLIMENT, BERNÁD, c. d., s. 261.

Ohlédnutí za porážkou a její příčiny

2. února 1943 kapitulovaly u Stalingradu poslední jednotky 6. armády. Byla tím dovršena série porážek, které během tří a půl měsíců utrpěla vojska Osy. Není žádným tajemstvím, že se během těchto měsíců rapidně zhoršily vztahy mezi Němci a jejich spojenci. Mezi Němci na všech úrovních se rychle rozšířil názor, že důvodem pro ztrátu Stalingradu byli Rumuni, Italové a rovněž Maďaři. Němci nevynechali jedinou příležitost, aby vyprávěli o „utíkajících“ spojencích, a netajili se tím ani přímo před svými koaličními partnery.¹

Němečtí vojáci považovali své rumunské, italské a maďarské spolubojovníky za příliš „měkké“ pro východní frontu. Podle jejich mínění chyběla spojeneckým vojákům nezbytná „vnitřní tvrdost“ či „ideová pevnost“ k tomu, aby odolali sovětskému útoku.²

Rumuni, Italové i Maďaři takovou kritiku rozhorleně odmítali a poukazovali na přílišnou délku svých obranných linií a nedostatečné vybavení, obzvláště na naprostý nedostatek účinných protitankových kanonů, přičemž spojenci svému německému partnerovi tvrdě vyčítali nesplněné sliby ohledně dodávek moderních zbraní. Německé vojáky všech hodností považovali za sobecké a domýšlivé.³

Němci takové argumenty ovšem považovali za pouhou výmluvu a řada německých styčných důstojníků hlásila případy, kdy rumunští, italští a maďarští vojáci opustili svá stanoviště ze strachu před sovětskými tanky, i když měli k dispozici protitankové prostředky.⁴

Takováto mezi Němci hojně rozšířená tvrzení máme ovšem možnost srovnat s dalšími hlášeními německých styčných důstojníků, která jsou mnohem spravedlivější a

---

¹) DIE ITALIENER, c. d., Dok. 21, Hlášení velícího generála II. italského armádního sboru, Giovanniho Zanghiera, o nasazení v Sovětském svazu 1942/1943 z 30. dubna 1943, s. 205-206.

²) DIE ITALIENER, c. d., Dok. 4, Hlášení Německého spojovacího štábu o 8. Italské armádě z 8. srpna 1942, s. 102; DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 297-298.

³) DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 297-298, 346.

⁴) Tamtéž, s. 298.

diferenciovanější. Ve shrnutí bojových hlášení německých styčných komand při 8. italské armádě se mimo jiné píše: „Přes všechny nedostatky a chyby, které v průběhu nasazení vyšly najevo, je tvrzení, které se z mnoha stran vynořuje, že Italové jednoduše utíkali, nejenom přehnané, nýbrž absolutně nesprávné. Ne všechny divize bojovaly za stejných podmínek, proto je nějaké relativní hodnocení velmi těžké. Přesto mohou být hodny obzvláštní zmínky divize „Torino“ na pravém úseku a na levém divize „Tridentia“ a obzvláště v hlášení Wehrmachtu zmíněná generálporučíkovi Eiblovi⁵ podřízená divize „Julia“.⁶

Podívejme se nyní krátce na ono „utíkání“ spojeneckých vojáků. Na celé řadě míst skutečně docházelo k tomu, že stovky i tisíce spojeneckých vojáků v panice prchali před postupujícími Sověty. Na Němce udělala obzvlášť děsivý dojem událost 19. prosince 1942, která se udála u města Kantěmirovka. Ten den se ve městě nečekaně objevily sovětské tanky a tisíce italských vojáků propadly tankovému děsu a v panice utíkaly na všechny strany, odhazujíc přitom své zbraně. Taková událost neměla ospravedlnění, pochopíme ji ale, když zjistíme, jací italští vojáci se zde nacházeli. Kantěmirovka se v této době nacházela 60 – 80 km za bojovou linií a sloužila jako důležitá logistická základna italské 8. armády. Nacházelo se zde zhruba 9000 italských vojáků, z nichž ovšem pouze 1300 náleželo k bojovým jednotkám. Zbytek tvořili příslušníci různých týlových a podpůrných jednotek a dělostřelci bez děl.⁷ Jak bylo poznamenáno v kapitole o podobě spojeneckých armád, týlové jednotky neměly žádný pěchotní výcvik a nebyly schopny obrany při nepřátelském průniku a tato skutečnost se plně míře projevila právě během zimních bojů u Stalingradu.

---

⁵) Generálporučík Eibl byl v lednu 1943 pověřen velením německého XXIV. tankového sboru, kterému byla v té době podřízena i italská horská divize „Julia“.

⁶) DIE ITALIENER, c. d., Dok. 8, Shrnutí bojových hlášení německých styčných komand při divizích 8. Italské armády a společné závěry z 12. listopadu 1943, s. 115.

⁷) DIE ITALIENER, c. d., Dok. 21, Hlášení velícího generála II. italského armádního sboru, Giovanniho Zanghiera, o nasazení v Sovětském svazu 1942/1943 z 30. dubna 1943, s. 206-207.

Téměř stejný případ se odehrál také v Millerovu a byly rovněž hlášeny obdobné případy u rumunských a maďarských vojsk.⁸ Mezi takové případy můžeme počítat také již zmiňované události o útěku maďarských náhradních praporů. Němci nebrali v potaz, že se mnohdy jednalo o týlové jednotky či jednotky, které měly jen minimální výcvik. Pokud němečtí vojáci spatřili shora uvedené scény, je logické, že o svých rumunských, italských a maďarských spolubojovnících nemohli mít valné mínění a takové události, jako útek z Kantěmírovky, jen potvrdily předsudky, které byly v řadách Wehrmachtu hojně rozšířeny.⁹

Málokterý Němec viděl statečnost italských vojáků v jejich obranných pozicích na Donu, o mnoho víc jich ale vidělo utíkající Italy z Kantěmírovky a z jiných míst. Není omluvou, že to často byli příslušníci nebojových jednotek, neboť německý nebojový personál si v podobných situacích vedl mnohem lépe, a je třeba rovněž poznamenat, že nevalné mínění o výkonu svých druhů měla i řada italských vojáků.¹⁰ Pochopíme tak ale, proč k takovým událostem docházelo a proč si Němci vytvořili takový dojem, jaký si vytvořili. Obdobně tomu bylo i rumunských a maďarských vojsk. Samozřejmě, zdaleka ne všechny případy zhroucení morálky lze vysvětlit takovým způsobem. Již bylo poukázáno na případy, kdy pro útek spojeneckých vojáků nebyly žádné polehčující okolnosti.

Události, které se odehrály v Kantěmírovce a na jiných místech fronty, měly mj. za následek, že se němečtí vojáci k italským, rumunským a maďarským vojákům chovali všelijak, jen ne jako kamarádi a spojenci. Během ústupu se odehrávaly neuvěřitelné scény, během kterých spolu němečtí a spojenečtí vojáci bojovali nezřídka se zbraní v ruce o dopravní prostředky, potraviny a ubytování, a které ostatně ukazovaly, že přátelství mezi německými a spojeneckými vojáky bylo jen propagandistickým mýtem.¹¹

---

⁸) Tamtéž, s. 207.

⁹) Tamtéž, s. 71.

¹⁰) ADAP, Serie E, Bd. V, Dok. 315, s. 624; DIE ITALIENER, c. d., s. 71.

¹¹) ANCEL, Stalingrad, c. d., s. 204-205; DIE ITALIENER, c. d., s. 70-71; MIKLÓS, c. d., s. 320.

Tyto události jsou zmiňovány jak v německých, tak i v pramenech německých koaličních partnerů, zde je hodnocení nadporučíka Perntera, německého styčného důstojníka při divizi „Ravenna“. „Musí být bohužel konstatováno, že vojáci italské 8. armády se vracejí do vlasti většinou zklamaní, protože se k nim němečtí vojáci chovali často úplně jinak než kamarádsky.“¹² Toto hodnocení je vzhledem k bezohlednosti německých vojáků vůči jejím italským kolegům ještě velice diplomatické.

V italských pramenech jsou případy takového chování často zmiňovány. Obzvláště otřesné je hlášení plukovníka Francesca Polita, velitele 90. pěšího pluku divize „Cosseria“, ve kterém shromáždil 54 případů chování německých vojáků vůči italským, které se mnohdy nedají označit jinak než jako barbarské. Odmítání plnění rozkazů vydaných italskými důstojníky podřízenými německými vojáky, odebírání zbraní a materiálu italským vojákům, stejně jako vyhánění Italů z jejich přístřešků, často pod pohrůžkou násilí a se zbraní v ruce. Italským vojákům vojáci byly zabavovány jejich dopravní prostředky, byli odháněni od poloprázdných vlaků i nákladních automobilů a dokonce bylo několik italských vojáků přejeto bezohlednými německými řidiči!¹³

Podle jiného hlášení němečtí vojáci v naprosté většině odmítali zdravit italské důstojníky, a zatímco Němci cestovali vždycky alespoň ve vagonch III. třídy, Italové museli i celé týdny cestovat v otevřených vagonch či plošinových vozech.¹⁴ Další zprávy hovořily o tom, jak němečtí vojáci nutili své italské kolegy opustit svá vozidla, a to dokonce i raněné, aby udělali místo pro Němce. Jindy zase italští ranění vojáci umírali na následky mrazu na plošinových vozech, kdežto němečtí nezranění vojáci cestovali v pohodlí zavřených vagonů,

---

¹²) DIE ITALIENER, c. d., Dok. 10, Bojové hlášení Německého spojovacího komanda při divizi „Ravenna“ z 20. března 1943, s. 125-126.

¹³) Tamtéž, Dok. 24, Hlášení plukovníka Francesca Polita velitelství pěší divize „Cosseria“ o chování německých vojáků vůči jejich italským kamarádům z 28. března 1943, s. 223-234.

¹⁴) Tamtéž, Dok. 26, Hlášení armádního faráře 8. Italské armády, Dona Arriga Pintonella, o morálce jednotek a o vztahu mezi Němci a Italy na východní frontě, nedatováno, s. 247-249.

kde bezstarostně jedli a kouřili, zatímco Italové již mnoho dnů hladověli. Dokonce se odehrál i případ, kdy němečtí vojáci vyplundrovali italskou zásobovací základnu!¹⁵

Mohli bychom uvést další příklady, ale pro pochopení, s jakými dojmy se vraceli domů italscí vojáci, je to dostačující.¹⁶ Naprosto stejné případy byly hlášeny také od maďarských a rumunských vojáků.¹⁷

Je jasné, že takovéto události měly velice negativní dopad na již už tak dost nahlodanou morálku spojeneckých vojáků.¹⁸ Ostatně, právě na slabou morálku spojeneckých vojáků je poukazováno jako na nejvýznamnější faktor jejich porážky.¹⁹ Za hlavní důvod jejich porážky ji označil i Hitler, který v rozhovoru s regentem Maďarského království Horthym mj. uvedl: „Nesnáze u spojenců nastaly, protože ani psychicky ani duševně nenarostli pro boj proti bolševismu...Za těchto okolností již nechce (Vůdce) nechat dále spojence bojovat na ruské frontě, protože by jejich vojáci bohužel nebyli na takový boj duševně připraveni.“²⁰

Hitler také srovnával morálku spojeneckých vojsk s německou a poukazyval na fakt, že i německé nebojové jednotky byly schopny Rusy zastavit.²¹ Samozřejmě, každá průměrná německá divize měla lepší výcvik, vybavení, výzbroj i vedení než jakákoliv spojenecká divize, tudíž je pochopitelné, že morálka německých vojáků byla mnohem vyšší než jejich spojeneckých protějšků.²² O porovnání německého a spojeneckého personálu již byla řeč.

Nízká morálka rumunských, italských a maďarských vojáků byla dána hlavně skutečností, že neviděli spojitost mezi bojem na Donu a obranou svých domovů a neměli

---

¹⁵) Tamtéž, Dok. 18, Memorandum k situaci 8. Italské armády od začátku sovětské ofenzívy až do ústupu, s. 183-184.

¹⁶) K dalším stížnostem Italů srv. DIE ITALIENER, c. d., Dok. 19, Hlášení majora Achillea Mazziho (italský Spojovací štáb při Skupině armád B) pro generála Umberta Utiliho o vztazích mezi spojenci z května 1943, s. 196-197.

¹⁷) ANCEL, Stalingrad, c. d., s. 204-205; AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 114; GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 341; MIKLÓS, c. d., s. 320.

¹⁸) Srv. např. DIE ITALIENER, c. d., Dok. 24, Hlášení plukovníka Francesca Polita velitelství pěší divize „Cosseria“ o chování německých vojáků vůči jejich italským kamarádům z 28. března 1943, s. 224.

¹⁹) FENYO, c. d., s. 107;

²⁰) ADAP, Serie E, Bd. V, Dok. 315, s. 624.

²¹) Tamtéž.

²²) AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 115.

zájem zúčastnit se „křížové výpravy proti bolševismu“. ²³ Antonescu, Mussolini a Horthy měli svoje důvody, proč své vojáky nasadit na východní frontě, většině vojáků tyto důvody ale unikaly. ²⁴

To ale nebyl jediný důvod jejich nízké morálky. Dalším faktorem byl naprostý nedostatek moderního vybavení, kde německá strana selhala ve schopnosti zásobovat své spojence adekvátními zbraněmi. A jelikož koaliční partneři Velkoněmecké říše nebyli schopni si potřebné zbraně vyrobit sami, vyráželi tak do boje proti mnohem lépe materiálně vybavenému protivníkovi se zastaralou výzbrojí, čehož si Němci byli dobře vědomi. V neposlední řadě je třeba zmínit také špatné zásobování jednotek na frontě, na které měli svůj díl viny jak Němci, tak spojenci. ²⁵ Posledním pomyslným hřebíčkem do rakve pak bylo německé barbarské chování vůči rumunským, italským a maďarským vojákům.

Je proto docela s podivem, že v některých případech drželi spojenečtí vojáci, dle německého mínění, svoje pozice „až do posledního výstřelu.“ ²⁶ Některé jednotky si vedly opravdu zdatně, jako např. italský Alpský sbor či rumunský VII. armádní sbor, většina spojeneckých jednotek je ale nenapodobila. ²⁷

Jako důkaz kvalitního výkonu některých spojeneckých jednotek můžou posloužit udělené vyznamenání. Během stalingradské bitvy si kupříkladu 5 rumunských důstojníků vysloužilo Rytířský kříž Řádu železného kříže, který byl udělován buď za mimořádnou chrabrost v boji, nebo za skvělé velení v boji. ²⁸ Obdrželi jej také velitelé italské 8. armády a

---

²³) FENYO, c. d., s. 108.

²⁴) DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 302.

²⁵) DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 285 a 301; FENYO, c. d., s. 107.

²⁶) GOSZTONY, Hitlers fremde Heere, c. d., s. 309.

²⁷) AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 115; DIE ITALIENER, c. d., Dok. 8, Shrnutí bojových hlášení Německých spojovacích komand při divizích 8. italské armády a společné závěry z 12. listopadu 1943, s. 115; DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 295.

²⁸) Jednalo se o majora Rasconesca, velitele I. praporu 15. pěšího pluku 6. pěší divize, plukovníka Hristeu, velitele 2. pluku 8. jezdecké divize, generála Korneho, velitele 8. jezdecké divize, generála Tatarana, velitele 20. pěší divize a již zmiňovaného generála Lascara, velitele 6. pěší divize, který jako první neněmecký voják obdržel dubové ratolesti k rytířskému kříži. Srv. AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 97, 100-101, 103 a 110-111.

maďarské 2. armády, generálové Gariboldi a Jány, ti jej ovšem obdrželi čistě z politických důvodů, což bez okolků přiznal v rozhovoru s Horthym i Hitler.²⁹

Můžeme tedy říci, že část jednotek Hitlerových spojenců podala vcelku obстойný výkon. Němci později tvrdili, že úspěšné byly ze spojeneckých jednotek především ty, které byly menší a podřízené přímo německému velení.³⁰

Pokud bychom měli zhodnotit, který ze spojenců bojoval nejlépe, volba by jednoznačně padla na Rumuny. Jako své nejlepší spojence je označovali sami Němci³¹, vydrželi na frontě bojovat ještě 6 týdnů po zahájení operace *Uranus* a vyznamenání udělená rumunským velitelům jsou dostatečně výmluvná. Naopak nejhůře si pravděpodobně vedli Maďaři, kteří se od počátku potýkali s velmi slabou morálkou a kteří měli snad nejméně moderní vybavení ze všech spojenců. Pro zhodnocení výkonu italských vojáků necháme naposled promluvit německé styčné důstojníky. „I když 8. italská armáda v zimě 1942/1943 ne zcela splnila očekávání, která do ní byla vkládána, a i když průlom v tomto nepřátelském úseku se projevil osudově pro operace v jižní části, musí být nesporně pozitivní výkony přeci jen náležitě oceněny a neměla by zůstat odepřena statečnost mnohým důstojníkům, poddůstojníkům a příslušníkům mužstva a uznání celé armádě za nesmírnou krvavou obět’.“³²

„Selhání“ italských, rumunských a maďarských vojáků mělo pochopitelně zásadní dopad na vztahy mezi Německem a jeho spojenci. Němci původně označovali rumunskou porážku jako příčinu porážky ve Stalingradu, ovšem již 18. prosince 1942 Hitler v rozhovoru

---

²⁹) ADAP, Serie E, Bd. V, Dok. 315, s. 638.

³⁰) DIE ITALIENER, c. d., Dok. 8, Shrnutí bojových hlášení Německých spojovacích komand při divizích 8. italské armády a společné závěry z 12. listopadu 1943, s. 114.

³¹) AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 117; MANSTEIN, Sv. 2, c. d., s. 56.

³²) DIE ITALIENER, c. d., Dok. 8, Shrnutí bojových hlášení Německých spojovacích komand při divizích 8. italské armády a společné závěry z 12. listopadu 1943, s. 116.

s Cianem v podstatě přiznal německou chybu, když se odmítl o případné vině za porážku vůbec bavit. To samé se opakovalo 10. ledna 1943 během rozhovoru s Antonescem.³³

V Itálii, Rumunsku a Maďarsku zavládlo po porážce velké zklamání a deziluze, spojenci začali sondovat možnosti, jak se vyvléci z nepohodlného spojení, zvláště po tom, jakým způsobem se k nim Němci během bitvy zachovali.

Během dubna 1943 se Hitler v Klessheimu postupně sešel s Mussolinim, Antonescem a Horthym. Mussolini a Antonescu se ho zde pokusili přesvědčit, aby uzavřel separátní mír, ovšem každý z nich měl na mysli jinou frontu. Zatímco duce vybízel k uzavření separátního míru se Sovětským svazem, conducator žádal německého diktátora, aby našel nějaký modus vivendi se západními spojenci, aby se mohla Osa plně koncentrovat na boj na východní frontě. Ani jeden návrh Hitler pochopitelně nepřijal.³⁴

Antonescu a Mussolini se alespoň mohli konejšit Hitlerovým oceněním statečnosti rumunských a italských vojáků³⁵, naproti tomu v rozhovoru s Horthym si Hitler vůbec nebral servítky a spoustu času věnoval obviňováním maďarských vojáků ze špatné bojové morálky. Horthy mu na to odpověděl, že výkon maďarských vojáků zhodnotí historie, a poukazoval na velké maďarské lidské a materiální ztráty³⁶, přičemž Hitlerovi ostře vytýkal jeho nesplněné sliby ohledně dodávek moderních zbraní.³⁷

Na závěr si dovoluji citovat slova amerického historika Richarda L. DiNarda, že „bitvu u Stalingradu můžeme a nemusíme považovat za zlomovou událost v rámci druhé světové války v Evropě. V každém případě však znamenal konec Osy jako něčeho, co mělo předstírat vojenskou koalici.“³⁸

---

³³) ADAP, Serie E, Bd. V, Dok. 303, s. 542; Serie E, Bd. V, Dok. 44, s. 85; DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 299.

³⁴) KRONIKA, c. d., s. 241.

³⁵) ADAP, Serie E, Bd. V, Dok. 44, s. 86; Dok. 315, s. 625.

³⁶) Tamtéž, Dok. 315, s. 625-626 a 634.

³⁷) DINARDO, Nerovní spojenci, c. d., s. 346.

³⁸) Tamtéž, s. 302.

Závěr

Generál polní maršál Erich von Manstein byl ve svých pamětech k rumunské armádě poměrně shovívavý a Rumuny považoval za nejlepší německé spojence na východní frontě. I on se ovšem snažil část viny za porážku u Stalingradu svalit na rumunské svazky. Během Vánoc zaútočily na německý LVII. tankový sbor, který měl vysvobodit německou 6. armádu z obklíčení, silné sovětské jednotky a donutili jej k ústupu. Manstein tvrdil, že protiútok německého LVII. tankového sboru selhal, protože u jednotek obou rumunských sborů, které kryly boky úderného uskupení, „zcela vyhasla vůle vojáků k dalšímu boji“, a že rumunští velitelé se této skutečnosti vůbec nesnažili bránit.¹

Ovšem očekávat, že zbytky rumunské 4. armády odolají náporu 6 sovětských mechanizovaných, tankových a jezdeckých sborů, by bylo hodně nerealistické.² Spíše se tedy jedná o snahu svést svůj vlastní neúspěch na někoho jiného.³

Většina Mansteinových kolegů šla ale ještě dál a již během bitvy u Stalingradu převládl v německých řadách názor, že spojenečtí vojáci podali velice chabý výkon. Rumunští, italští i maďarští vojáci byli obviňováni ze zbabělosti a byla jim připisována vina za zkázu německé 6. armády. Jak ale ukazuje řada skutečností, takové hodnocení je do značné míry zavádějící a nespravedlivé. Řada rumunských velitelů se svými jednotkami odvedla kvalitní výkon a rytířské kříže, které jim byly uděleny, jsou toho důkazem. Hlášení italských velitelů a německých styčných důstojníků působících u italských poskytují vyváženější a spravedlivější pohled na výkon italských divizí. A konečně za zkázu 6. armády mohlo

---

¹) MANSTEIN, sv. 2, c. d., s. 100-101.

²) AXWORTHY – SCAFES – CRACIUNOIU, c. d., s. 111; MANSTEIN, sv. 2, c. d., s. 100.

³) Manstein byl v té době velitelem Skupiny armád Don, které podléhala německá 4. tanková armáda, jejímiž podřízenými jednotkami byly i tři zmiňované sbory, německý LVII. tankový a rumunský VI. a VII. armádní sbor.

především Hitlerovo zasahování do probíhajících operací, kdy vyžadoval provedení dvou útočných operací ve dvou směrech současně.

Pokud přihlídneme k čistě technické a materiální výbavě spojeneckých armád a k faktu, že většina vojáků neviděla souvislost mezi bojem na Donu a obranou svých domovů před bolševickým nebezpečím, můžeme konstatovat, že některé spojenecké jednotky vzhledem k uvedeným skutečnostem odvedly maximum možného.

Na to, aby mohly podat lepší výkon, chyběl spojeneckým vojákům odpovídající výcvik, výzbroj, výstroj a, když použijí dobovou německou terminologii, potřebná „ideová pevnost“. V tažení v roce 1941 si rumunské, italské a maďarské jednotky vedly celkem obstojně, i když utrpěly vážné materiální ztráty a Rumuni i vážné lidské ztráty. To bylo dáno i skutečností, že podstatná část sovětské výzbroje byla zastaralá. V roce 1942 ovšem došlo k velkému kvalitativnímu posunu ve výzbroji sovětské armády, takže se spojenecká vojska se svojí zastaralou výzbrojí dostala do velice nepříznivé situace a nemohla být Rudé armádě rovnocenným soupeřem.

Ačkoli všech těchto skutečností si byli Němci dobře vědomi, nebyli schopni odhadnout skutečné možnosti spojeneckých divizí a přidělit jim tudíž úkoly, na které by stačily. A když už rumunským, italským a maďarským vojskům přidělili nelehký úkol bránit křídla německých uskupení u Stalingradu, nedokázali jim poskytnout dostatek moderního vybavení, hlavně protitankových děl.

Dále je třeba zmínit fakt, že Němci v zásobování upřednostňovali svoje jednotky před spojeneckými, které tak často strádaly. Během ústupových bojů navíc němečtí vojáci zabavovali zbraně, materiál i potraviny svým spojeneckým protějškům a mnohdy byli k jejich osudu zcela lhostejní. Docházelo i k velice hrubému, nezřídka přímo barbarskému chování ze strany německých vojáků vůči spojeneckým, což by se sice dalo vzhledem k událostem, které

se odehrály např. v Kantěmírovce, pochopit, takové incidenty ale jen přispívaly ke korozi spojení mezi Německem a jeho partnery.

Mezi německé chyby můžeme řadit i fakt, že nevzniklo žádné vojenské koaliční řídicí centrum, které by koordinovalo činnost spojeneckých armád. V roce 1941 zřejmě vznik takové instituce připadal Němcům zbytečný, protože počítali s tím, že do konce 1941 bude Sovětský svaz poražen. V roce 1942 by ale její vznik rozhodně nebyl na škodu, tím spíše, že v jižní části východní fronty se nacházelo 750 000 rumunských, italských a maďarských vojáků.

Nemůžeme ale z porážky spojeneckých armád vinit jenom Němce, tím bychom se dostali na opačný pól tvrzení, že za zkázu německé 6. armády jsou zodpovědní jen spojenečtí vojáci. Němečtí styční důstojníci hlásili případy, kdy došlo k selhání rumunských, italských a maďarských vojáků, i když měli k dispozici adekvátní obranné prostředky. Rovněž za špatné zásobování nesli v některých případech svůj díl viny vedle Němců i domácí představitelé spojeneckých států.

Svoji roli v porážce hrály i vojenské schopnosti vrcholných představitelů. Zatímco Antonescu a Horthy byli vojáci z povolání, byť Horthy jako bývalý rakousko-uherský viceadmirál byl s pozemní válkou obeznámen jen málo, Mussolini žádné vojenské vzdělání neměl a jeho schopnost strategického uvažování byla na dosti nízké úrovni. Vyslání italské 8. armády mohlo těžko ovlivnit výsledek války na východní frontě, nadstandardní vybavení armády (rozuměj na italské poměry), hlavně motorová vozidla, by šlo mnohem efektivněji využít v severní Africe, kde pro tamější podmínky byl dostatek automobilového vybavení klíčovým faktorem.

Nakonec lze říci, že ačkoli rumunské, italské a maďarské jednotky nesplnily očekávání, které do nich Němci vkládali, tak vzhledem ke všem uvedeným nedostatkům a

problémům, se kterými se spojenci potýkali, pravděpodobně nemohly podat lepší výkon, než jaký podaly.

Prameny a literatura

Vydané prameny institucionální provenience

AKTEN zur Deutschen Ausweärtigen Politik 1918 – 1945, Serie E, Bd. 1-5, Göttingen 1969-1978.

DIE ITALIENER an der Ostfront 1942/1943, Dokumente zu Mussolinis Krieg gegen die Sowjetunion, Hrsg. und eingeleitet vom Thomas Schlemmer, München 2005.

KRIEGSTAGEBUCH des Oberkommando der Wehrmacht 1940-1945, Bd. 1, Frankfurt am Main 1965.

Vydané prameny osobní povahy

CIANO, Galeazzo, Deník 1937-1943, Praha 1948.

MANSTEIN, Erich von, Ztracená vítězství, svazek 1 a 2, Brno 2006.

Literatura a časopisecké studie

AILSBY, Christopher, Hitlerovi renegáti, Cizinci ve službách třetí říše, Český Těšín 2008.

AXWORTHY, Mark - SCAFES, Cornel - CRACIUNOIU, Christian: Third Axis / Fourth Ally. Romanian Armed Forces in the European War 1941 - 1945, London 1995.

BÁLVÁNY, Andreas von, Der Untergang der 2. Ungarischen Armee am Don 1943, in: Allgemeine schweizerische Militär-Zeitschrift vol. 126, no. 12(1960), s. 1051-1062.

CARELL, Paul, Stalingrad. Sláva a pád 6. armády, Praha 1994.

DAS DEUTSCHE REICH und der Zweite Weltkrieg, Bd. 4, Der Angriff auf die Sowjetunion, Stuttgart 1983.

DAS DEUTSCHE REICH und der Zweite Weltkrieg, Bd. 6, Die Ausweitung zum Weltkrieg und der Wechsel der Initiative 1941-1943, Stuttgart 1990.

DĚJINY druhé světové války 1939 - 1945 ve dvanácti svazcích, Svazek 6, Zásadní obrat ve válce, Red. A. A. Grečko, Praha 1979.

DINARDO, Richard L. - Hughes, Daniel J., Germany and Coalition Warfare in the World Wars. A Comparative Study, in War in history 8, 2001, No. 2, s. 166-190.

DINARDO, Richard L., Nerovní spojenci, Německo a jeho evropské spojenci od koalice ke zhroutilí, Brno 2006.

DINARDO, Richard L., The Dysfunctional Coalition. The Axis Power and the Eastern Front in World War II., in: Journal of military history 60, 1996, No. 4., s. 711 -730.

EBY, Cecil D., Hungary at War, University Park 1998.

FENYO, Mario D., Hitler, Horthy and Hungary, New Haven 1972.

FÖRSTER, Jürgen (Hrsg.), Stalingrad: Ereignis, Wirkung, Symbol, München 1992.

GLANTZ, David M., Od Donu k Dněpru: sovětská ofenzíva (prosinec 1942 - srpen 1943), Brno 2003.

GLANTZ, David M., House, Jonathan M., Souboj titánů, jak Rudá armáda zastavila Hitlera, Brno 2005.

GOSZTONY, Peter, Hitlers fremde Heere. Das Schicksal der nichtdeutschen Armeen im Ostfeldzug, Düsseldorf und Wien 1976.

GOSZTONY, Peter, Ungarns militärische Rolle im Zweiten Weltkrieg, T. 2., in: WWR, 30 (1981), s. 152 – 160.

KERSHAW, Ian, Hitler. 1936-1945: Nemesis, Praha 2000.

KLIMENT, Charles K., BERNÁD, Dénes, Maďarská armáda 1919 - 1935, Praha 2007.

KNOX, MacGregor, Hitler's Italian Allies, Royal Armed Forces, Fascist Regime, and the War of 1940 – 1943, Cambridge 2000.

KRONIKA druhé světové války, Praha 2000.

LIDOVÉ NOVINY, středa 23. 12. 1942, ročník 50, číslo 622.

MIKLÓS, Horváth, Die Vernichtung der 2. Ungarischen Armee am Don, in: Österreichische Militärische Zeitschrift, no. 5, (1964), s. 315-320.

TEJCHMAN, Miroslav, Balkán ve válce a v revoluci 1939 – 1945, Praha 2008.

TEJCHMAN, Miroslav, Rumunská armáda na východní frontě - katastrofa u Stalingradu, in: Slovanský přehled, r. LXXXVIII, 2002, č. 4, s. 601-607.

TEJCHMAN, Miroslav, Rumunská armáda na východní frontě (1941-1944), in: Slovanský přehled, r. LXXXVI, 2000, č. 2, s. 169-179.

WEINBERG, Gerhard L., A World at Arms. A Global History of World War II., New York 1994.

Přílohy

Organizace a velitelský sbor 3. a 4. rumunské armády na severním a jižním stalingradském křídle 19. listopadu 1942¹

3. armáda

velitel armády – armádní generál Peter Dumitrescu

náčelník štábu – brigádní generál Stefan Bardari

I. armádní sbor

velitel sboru – sborový generál Teodor Ionescu

7. pěší divize

velitel divize – brigádní generál Constantin Trestioreanu

11. pěší divize

velitel divize – brigádní generál Savu Nedelea

8. těžký dělostřelecký pluk (motorizovaný)

II. armádní sbor

velitel sboru – sborový generál Nicolae Dascalescu

9. pěší divize

velitel divize – divizní generál Constantin Panaitiu

14. pěší divize

velitel divize – divizní generál Gheorghe Stavrescu

7. jezdecká divize

velitel divize – brigádní generál Gheorghe Munteanu

2. těžký dělostřelecký pluk (motorizovaný)

---

¹) Sestaveno na základě údajů z AXWORTHY – SCAPES – CRACIUNOIU, c. d., s. 91, 101 a 110; DRZW, Bd. 6, str. 1004-1005; MANSTEIN, sv. 1, c. d., str. 372 a 433; MANSTEIN, sv. 2, c. d., s. 101 a 132-136.

V. armádní sbor

velitel sboru – sborový generál Aurelian Son

5. pěší divize

velitel divize – divizní generál Nicolae Mazarini

6. pěší divize

velitel divize – divizní generál Mihail Lascar

5. těžký dělostřelecký pluk (motorizovaný)

IV. armádní sbor

velitel sboru – sborový generál Constantin Sanatescu

13. pěší divize

velitel divize - ?

1. jezdecká divize

velitel divize – brigádní generál Constantin Bratescu

15. pěší divize

velitel divize – brigádní generál Ioan Sion

4. těžký dělostřelecký pluk (motorizovaný)

4. tanková armáda (německá)²

velitel armády – generálplukovník Hermann Hoth

IV. armádní sbor (německý)

371. pěší divize (německá)

297. pěší divize (německá)

20. pěší divize (rumunská)

velitel divize – divizní generál Nicolae Tataranu

---

²) 4. tankové armádě byla takticky podřízena rumunská 4. armáda sborového generála Constantina Constantinesca.

VI. armádní sbor (rumunský)

velitel sboru – sborový generál Corneliu Dragalina

2. pěší divize (rumunská)

velitel divize – brigádní generál Dumitru Tudose

18. pěší divize (rumunská)

velitel divize – divizní generál Radu Baldescu

1. pěší divize (rumunská)

velitel divize – brigádní generál Ioan Mihaescu

4. pěší divize (rumunská)

velitel divize - ?

VII. armádní sbor (rumunský)

velitel sboru – sborový generál Florea Mitranescu

5. jezdecká divize (rumunská)

velitel divize – brigádní generál Dumitru Popescu

8. jezdecká divize (rumunská)

velitel divize – brigádní generál Radu Korne

16. pěší divize (motorizovaná, německá)

29. pěší divize (motorizovaná, německá)

XXXXVIII. tankový sbor (německý)³

velitel sboru – generál Ferdinand Heim

14. tanková divize (německá)

22. tanková divize (německá)

1. tanková divize (rumunská)

---

³) Zálaha Skupiny armád B

velitel divize – divizní generál Radu Gherghe

Organizace a velitelský sbor 8. italské armády na středním Donu k 10. prosinci 1942⁴

8. armáda (italská)

velitel armády – armádní generál Italo Gariboldi

náčelník štábu – generálmajor Bruno Malaguti

II. armádní sbor (italský)

velitel sboru – generálporučík Giovanni Cangeri

3. pěší divize Ravenna (italská)

velitel divize – generálmajor Francesco Dupon

5. pěší divize Cosseria (italská)

velitel divize – generálmajor Enrico Gazzale

XXIX. armádní sbor (německý)

velitel sboru – generál pěchoty Hans von Obstfelder

2. pěší divize Sforzesca (italská)

velitel divize – generálmajor Carlo Pellegrini

3. rychlá divize Principe Amadeo Duca d'Aosta (italská)

velitel divize – generál Eugenio di Blasio

52. motorizovaná divize Torino (italská)

velitel divize – generálmajor Romeo Lericci

XXXV. armádní sbor (italský)

velitel sboru - generálmajor Francesco Zingales

9. motorizovaná divize Pasubio (italská)

---

⁴) Sestaveno na základě údajů z GLANTZ, c. d., str. 378-379; DIE ITALIENER, c. d., str. 14, 60 a 62.

velitel divize – generálmajor Giovanni Boselli

298. pěší divize (německá)

velitel divize – generálporučík Arnold Szelinski

Alpský sbor (italský)

velitel sboru – generálporučík Gabriele Nasci

2. alpská divize Tridentia (italská)

velitel divize – generálmajor Luigi Reverbelli

3. alpská divize Julia (italská)

velitel divize – generálmajor Umberto Riccando

4. alpská divize Cuneense (italská)

velitel divize – generálmajor Emilio Battisti

156. pěší divize Vicenza (italská)

velitel divize – generálmajor Etelvado Pascolini

27. tanková divize (německá)

velitel divize – plukovník Hans Tröger

Organizace a velitelský sbor 2. maďarské armády na horním Donu ke 12. lednu 1943⁵

2. armáda

velitel armády – generálplukovník Gusztáv Jány

náčelník štábu – generálmajor Gyula Kovács

III. armádní sbor

velitel sboru – generálmajor Marcell hrabě Stomm

9. lehká divize

---

⁵) Sestaveno na základě údajů z GOSZTONY, Ungarns militärische Rolle, c. d., str. 159 a KLIMENT, BERNÁD, c. d., str. 89.

velitel divize – plukovník Kornel Oszlányi

6. lehká divize

velitel divize – generálmajor Oszkár Ginszkey

IV. armádní sbor

velitel sboru – generálporučík József Heszlényi

20. lehká divize

velitel divize – plukovník Frigyes Vasváry

7. lehká divize

velitel divize – generálmajor László Szabó

13. lehká divize

velitel divize – generálmajor László Hollósy-Kuthy

10. lehká divize

velitel divize – plukovník László

VII. armádní sbor

velitel sboru – generálmajor János Legeza

12. lehká divize

velitel divize – generálmajor Úlászó Solymossy

19. lehká divize

velitel divize – generálmajor Aladár Asztalossy

23. lehká divize

velitel divize – generálmajor Gyula Vargyassi

1. obrněná polní divize

velitel divize – plukovník gen. št. Ferenc Horváth

101. prapor těžkého dělostřelectva

150. motorizovaný dělostřelecký prapor

101. motorizovaný prapor protiletadlového dělostřelectva